

บทที่ 2

การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมหลักฐานจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิม

- 2.1.1 ความหมายของอัตลักษณ์
- 2.1.2 ความหมายของอัตลักษณ์มุสลิม
- 2.1.3 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์
- 2.1.4 ที่มาและการสร้างตัวของอัตลักษณ์มุสลิม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับมุอัลลัฟ

- 2.2.1 ความหมายมุอัลลัฟ
- 2.2.2 มุอัลลัฟตามการเรียกขานในสังคมไทย
- 2.2.3 มุอัลลัฟในอัลกุรอาน
- 2.2.4 การปรับตัวของมุสลิมใหม่ต่อการรับอิสลาม
- 2.2.5 ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุอัลลัฟ

2.3 การเรียนรู้อิสลามของมุอัลลัฟ

- 2.3.1 อัลกุรอาน
- 2.3.2 อัลหะดีษ

2.4 อัตลักษณ์ของมุสลิม

- 2.4.1 หลักการศรัทธา
- 2.4.2 หลักการปฏิบัติ
 - 2.4.2.1 การละหมาด
 - 2.4.2.2 การถือศีลอด
 - 2.4.2.3 ซะกาต
 - 2.4.2.4 ฮัจญ์
- 2.4.3 หลักคุณธรรมความดี
 - 2.4.3.1 ความอดทน
 - 2.4.3.2 การให้อภัย
 - 2.4.3.3 ความเมตตา
 - 2.4.3.4 การส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว
 - 2.4.3.5 การทักทาย
 - 2.4.3.6 อาหารฮาลาล
 - 2.4.3.7 การแต่งกาย

2.5 แนวคิดเกี่ยวข้องกับรูปแบบ

2.5.1 ความหมายของรูปแบบ

2.5.2 ประเภทของรูปแบบ

2.5.3 การพัฒนารูปแบบ

2.5.4 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์มุสลิม

อิสลามได้ส่งเสริมเรียกร้องไปสู่สันติทำให้เกิดมีความเป็นมนุษยชนและมนุษยธรรมขึ้น อิสลามรักให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ ให้ความสำคัญดีสิทธิ์ต่อการมีชีวิต และให้มนุษย์รักการมีชีวิต ทำให้มนุษย์มีอิสระปราศจากความกลัว และได้วางแนวทางเป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อจะให้มนุษย์ใช้ชีวิตโดยมุ่งไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ ความเจริญก้าวหน้า อยู่ภายใต้ร่มเงาแห่งความปลอดภัยมั่นคง จากแนวความคิดการทำให้เป็นสมัยใหม่ (Modernization) นั้น ก่อให้เกิดกระแสการพัฒนาเพื่อความเป็นทันสมัยในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ยึดโยงตามแบบอย่างของผู้ที่เจริญแล้วด้วยการพัฒนาที่เน้นด้านวัตถุเสียเป็นส่วนใหญ่ และหวังว่าเมื่อผู้คนมีทุกอย่างที่ดีพร้อมแล้วการพัฒนาทางด้านจิตใจก็สามารถที่จะพัฒนาตามได้ โดยมองเป็น “แบบเดียวกันหมด” แต่กระแสการพัฒนาต่าง ๆ เหล่านี้ก็ได้ถูกตั้งคำถามขึ้น มากมายในภายหลังเพราะเหตุของสภาพทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน รวมทั้งมีปัจจัยความไม่แน่นอนแทรกอยู่ในหลายมิติอย่างไม่อาจประเมินค่าได้ด้วยสถิติตัวเลขตามแบบมาตรฐานที่ตั้งไว้ การเน้นการพัฒนาแบบวัตถุนานี้เองทำให้ ละเลยบางส่วนมองข้ามความรู้สึกและความเป็นตัวตน รวมทั้งความหลากหลายทาง วัฒนธรรมไปซึ่งไม่อาจปรากฏเห็นได้ในเชิงรูปธรรม ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงพยายาม นำเสนอแนวความคิดกระแสใหม่ที่เน้นความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ โดยเสนออัตลักษณ์มุสลิมของมูอัลฟ เพื่อเสนอมุมมองใหม่ว่าสังคมนั้นไม่ได้มีลักษณะที่เป็นเนื้อเดียวกันทั้งหมด มันยังมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะ ความเป็นตัวตนที่มีความเคลื่อนไหวของการให้คุณค่านั้นตามเวลา และสถานที่ของการดำรงตน รวมทั้งการให้นิยามความหมายของความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ต่างออกไปจากความเชื่อกระแสเดียว (อลิสา หะสาเมาะ, 2552: 206) ดังนี้

2.1.1 ความหมายของอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ถือเป็นหน่วยเล็ก ๆ ในการศึกษาทางสังคมวิทยาเชื่อมโยงเรื่องของทัศนคติที่มีต่อตัวตนเป็นความสัมพันธ์เชิงบทบาทหน้าที่ และพฤติกรรมอันเกิดจากบทบาทของบุคคล สิ่งที่ทำให้รับรู้ตนเองว่า เราคือใคร อัตลักษณ์อาจถูกกำหนดโดยความแตกต่างซึ่งอาจมองเห็นได้ในลักษณะของการแบ่งแยกออกจากกัน อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นในลักษณะของสิ่งตรงกันข้าม เช่น คนผิวขาวกับคนผิวดำ ผู้ชายกับผู้หญิง เป็นต้น ลักษณะใดลักษณะหนึ่งในตัวบุคคลหรือชนชาติใดชนชาติหนึ่งทำให้บุคคลนั้นมีความเป็นตัวตนที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ และสะท้อนถึงลักษณะสำคัญ ได้แก่ เป็นพลังงานแฝงที่นำไปสู่พฤติกรรม เป็นเจตคติที่บุคคล กลุ่มคนมีต่อเป้าหมาย เป็นความคาดหวังของบุคคลที่สอดคล้องกับความเชื่อหรือความรู้สึก เป็นสิ่งสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของคนที่มีต่อบุคคล และเป็นความนิยมที่มีต่อบุคคลหรือได้แสดงความเป็นตัวตน เป็นที่รับรู้ของผู้อื่น (Kathryn, 1997; Mc Call, 1987; Stryker, 2007)

สวัสดี ประทุมราช (2545:52) อธิบายถึง คุณสมบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือสิ่งหนึ่งหรือเฉพาะของสิ่งนั้นที่ทำให้โดดเด่นขึ้นมาและมีความแตกต่างจากสิ่งอื่น รวมถึงคุณธรรมที่เกี่ยวกับตนเองที่มีการกระทำที่ถูกต้องในสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นและสัมพันธภาพต่อตนเอง

อภิญา เฟื่องฟูสกุล (2546: 1-2) กล่าวว่า อธิบายถึง แปรเปลี่ยนตามบริบทของวัฒนธรรมยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้มิติเวลาเร่งเร็วขึ้น และมิติพื้นที่หดแคบเข้ามา เกิดการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว หลากหลายและซับซ้อน การเปลี่ยนแปลงนี้แสดงออกได้หลายลักษณะและหลายมิติ ในระดับจุลภาคจะพบการปรับเปลี่ยนแบบแผนชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคลซึ่งเชื่อมโยงกับการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ในระดับมหภาคจะพบการเคลื่อนไหวทางศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมใหม่ ๆ มากมาย และมีกระบวนการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์จากการ ผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อน

จารุณี สุวรรณศรี (2547: 16) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นมาจากผลผลิตทางวัฒนธรรมที่จะระบุให้แต่ละบุคคลเป็นใคร เป็นอะไรด้วยตัวของตัวเองหรือด้วยบุคคลอื่น ซึ่งอัตลักษณ์ที่รับเข้ามานั้นจะเป็นตัวกำหนดบทบาทและพฤติกรรมของบุคคลว่าควรจะมีรูปแบบในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างไร

ไพบรียา ศรีสวัสดิ์ (2550: 6) ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ เป็นการตอบคำถามว่า เราคือใคร เราเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงเรากับสังคมและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบท ซึ่งส่งผลให้แต่ละบุคคลสามารถมีอัตลักษณ์ได้หลายอย่าง

ฉลัดชา รมิตานนท์ (2554: 155) ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อระบบสังคมกล่าวคือประการแรกทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายลักษณะที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะลักษณะพิเศษที่จะบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้น

จุฑาพรรธ ผดุงชีวิต (2550:4) วุฒินันท์ สุนทรจิต (2551:27) ได้ให้ความหมายที่คล้ายกันว่า อัตลักษณ์มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางจิต หรือเรื่องของภาพลักษณ์ของตัวตนของมนุษย์ (Images of oneself) ที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Social Interaction) เป็นความเข้าใจทั้งในระดับที่เรามีต่อตนเอง และลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม รวมถึงกระบวนการสร้างบุคลิกภาพของมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ นอกจากนี้อัตลักษณ์ ยังเป็นลักษณะที่เกี่ยวข้องกับตัวตน มีวัฒนธรรมเป็นบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมบุคลิกภาพของคนคนหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอิทธิพลทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม โลกทัศน์ ทั้งในระดับบุคคลและอัตลักษณ์ของกลุ่ม ดังนั้นอัตลักษณ์ที่แท้จริงคือภาพลักษณ์ตัวตนของมนุษย์เรา (images of oneself) ที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม (social interaction) และเป็นความเข้าใจทั้งในระดับที่มีต่อตัวเอง และในลักษณะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม (จุฑาพรรธ ผดุงชีวิต, 2551: 3-4)

ฉัตรทิพย์ สุวรรณชิน และพนมพร จันทระปัญญา (2558) ได้สรุปความหมายอัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะ หรือลักษณะที่เหมือนกันของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่สามารถบ่งบอก

ความแตกต่างและสร้างความจดจำได้ ซึ่งเป็นผลจากการยอมรับและเข้าใจบทบาทหน้าที่ตนเองผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

พรทิภา ชื่นชาติ (2550:8) อธิบายเพิ่มเติมว่า อัตลักษณ์ หมายถึง เอกลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือสิ่งนั้น และขยายต่อไปได้ว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะของสิ่งนั้นที่ทำให้สิ่งนั้นโดดเด่น แตกต่างจากสิ่งอื่น

ทวีศักดิ์ อินทโชติ (2561: 13) ได้สรุปความหมายของอัตลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่เป็นคุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล ความเป็นตัวตนของบุคคลทั้งทางด้านกาย วาจา ใจ รวมถึงสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติที่แสดงออกเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น โดยแต่ละบุคคลจะมีอัตลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพทางสังคมของบุคคลนั้น สังเกตจากบุคลิกภาพและเจตคติของแต่ละบุคคลเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล สังคม หรือประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา มีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไป สังคมอื่น ๆ เรียกว่าเป็นลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น ๆ โดยเป็นลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนใคร

มนูญ โตะอาจ (2555: 8) ได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวตนหรือภาพลักษณ์ของแต่ละคน มุมมองที่มองตัวเองว่าเราคือใคร และอยากจะทำให้คนอื่นเห็นเราแบบไหน แต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัว มาจากปัจจัยหลายอย่าง ทั้งสัญชาติ เชื้อชาติ ชนชั้นทางสังคม ชุมชน เพศ และอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งนี้ลักษณะเฉพาะตัวเกิดจากการเรียนรู้ จากการได้สัมผัสพูดคุยกับคนอื่นในสังคมนั้น ๆ ด้วย

นุชนาฏ เชียงชัย (2558:5) ได้กล่าวถึงความหมายของ อัตลักษณ์ หมายถึง ความเป็นตัวตนที่แตกต่างจากสิ่งอื่นใดสามารถบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคมชุมชนหรือประเทศนั้น ๆ ได้ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา เป็นต้น ตลอดจนผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่รู้จักหรือจำได้

ชูไวยะห์ โตะดาหยง (2561:8) ได้อธิบายความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์กับเอกลักษณ์ ไว้ว่า เอกลักษณ์แม้จะดูแตกต่างกันแต่มีความเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ อัตลักษณ์ส่วนบุคคลเป็นส่วนหนึ่งหรือกลายเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม พอจะสรุปได้ว่า อัตลักษณ์นั้นมีความใกล้เคียงกับคำว่า เอกลักษณ์ ซึ่งคำว่าอัตลักษณ์นั้นอธิบายในภาพรวมของบุคคล สังคม เชื้อชาติ ศาสนา แต่เอกลักษณ์มีความหมายในทางเปรียบเทียบต้องการเป็นหนึ่งเดียว สิ่งที่ยืนยันบอกว่าเป็นเอกลักษณ์นั้นต้องมีจุดเด่นจริง ๆ แต่คำว่าอัตลักษณ์ไม่จำเป็นต้องเด่นมากก็ได้ เพียงแต่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวตนของสิ่งนั้น และอัตลักษณ์สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามยุคสมัยอย่างไม่จำกัด นอกจากนี้ ชูไวยะห์ โตะดาหยง (2561:13-14) ยังได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์และองค์ประกอบสำคัญ ไว้ดังนี้

1.อัตลักษณ์ส่วนบุคคล องค์ประกอบสำคัญ คือ การรู้จักตนเอง การรับรู้การรู้จักตนเอง การรับรู้ตนเอง การยอมรับตนเอง ความมั่นใจในตนเอง และความภาคภูมิใจในตัวเอง ความมีตัวตนในรูปแบบของสถานะของบุคคล เพศ สภาพตำแหน่ง หน้าที่ บทบาททางสังคม ฯลฯ

2.อัตลักษณ์ทางสังคม องค์ประกอบสำคัญ คือ สิ่ง que แสดงออกถึงผลของการขัดเกลาทางสังคมกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และระบบการศึกษา สิ่ง que แสดงออกมากจะปรากฏในรูปวิถีชีวิตความคิด ความเชื่อ และแบบแผนพฤติกรรม

3.อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) โลกทัศน์ (Worldview) 2) แบบแผนของบรรทัดฐาน (Normative Pattern) 3) ระบบรหัส (Code System) ซึ่งเป็นแบบแผน/กฎ เช่น วัจนภาษา อวัจนภาษา สถานที่ กาลเวลา โครงสร้างทางสังคม ฯลฯ 4) ความสัมพันธ์ที่บุคคลได้รับรู้ (Perceived Relation) เช่น เป้าหมายของแต่ละวัฒนธรรมนั้นไปด้วยกันหรือไม่ เกี่ยวกับลำดับขั้นของความสัมพันธ์ และความรู้สึกบวก-ลบกับ “ผู้อื่น” (Alien) เป็นต้น

4.อัตลักษณ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ระดับปัจเจก 2) ระดับครอบครัว 3) ระดับชุมชน 4) ระดับชนชั้น 5) ระดับรัฐชาติ

5.อัตลักษณ์กับการเคลื่อนไหวทางชาติพันธุ์ องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ที่เคลื่อนไหวถูกผนวกสู่สังคมโลกอย่างหลวม ๆ 2) กลุ่มที่ถูกผนวกอย่างเต็มที่หรือเกือบเต็มที่ในระบบทุนนิยมโลก 3) กลุ่มที่ถูกผนวกสู่ระบบโลกอย่างมากเช่นกัน ทว่ารูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิมยังคงถูกสงวนรักษาไว้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตนของบุคคล ที่มาจากปัจจัยหลายอย่าง ทั้งความเชื่อ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น ศาสนา และอื่น ๆ ตลอดจนผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่โดดเด่นซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่รู้จัก การยอมรับผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

2.1.2 ความหมายของอัตลักษณ์มุสลิม

สำราญ ผลดี (2560: 110) ได้กล่าวว่า คำว่า “อัตลักษณ์มุสลิม” หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวตนของมุสลิม ซึ่งเป็นลักษณะที่เกิดจากการนิยามตัวตนของผู้คนกับระบบสังคม เมื่อผู้คนแต่ละกลุ่มต้องการรักษาความเป็นหนึ่งเดียว หรือความเป็นปึกแผ่นในพวกเดียวกัน กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ก็จะเกิดขึ้นซึ่งจะสัมพันธ์กับบริบทที่แวดล้อมกลุ่มคนนั้น กลุ่มชาติพันธุ์มุสลิมในพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมภายใต้บริบททางประวัติศาสตร์แต่ด้วยพื้นฐานทางความคิดความเชื่อที่มาจากศาสนาอิสลาม ส่งผลให้กลุ่มคนดังกล่าวมีรูปแบบวิถีที่มีลักษณะเฉพาะ หรืออัตลักษณ์ของตนเองและโดดเด่น แม้ว่าจะถูกผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมที่แวดล้อมก็ตาม

วิสุทธิ บิลลาเตะ และฉันทัส ทองช่วย (2010: 58) ได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์มุสลิม หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกความหมายของการเป็นมุสลิม ซึ่งเริ่มจากจักรวาลทัศน์ที่ถือว่าจักรวาลโลก สรรพสิ่ง และสรรพชีวิตเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดับไป โดยพระประสงค์และอำนาจแห่งอัลลอฮ์พระผู้เป็นเจ้าเพียงหนึ่งเดียว และรวมถึงภาคปฏิบัติของการจักรวาลทัศน์ดังกล่าว ได้แก่ การละหมาด การจ่ายซะกาต และการส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว เป็นต้น

สุเชน เลิศวีระสวัสดิ์ (2562: 10-11) ได้กล่าวถึงกระบวนการสร้างและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของมุสลิมและชุมชนมุสลิม กระบวนการสร้างตัวตนมุสลิมของชุมชนมุสลิมเป็นการสร้างให้ชุมชนมุสลิมมีอัตลักษณ์ที่ระบุถึงทั้งมุสลิมและชุมชนมุสลิม ซึ่งจะทำให้กลายเป็นภาพที่ดีสำหรับศาสนาอิสลามที่ออกไปให้กับผู้คนจากภายนอกศาสนาอิสลามได้เห็น นอกจากนี้ยังจะทำให้ทั่วโลกหันมาให้ความสำคัญต่อภาพของศาสนาอิสลามในฐานะของการอยู่ร่วมกับชุมชนศาสนาอื่น ๆ กระบวนการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์มุสลิม โดยมีองค์ประกอบ คือ 1) วิถีชุมชนมุสลิมที่สามารถกระจายหลักคำสอนและการดำเนินชีวิตในแบบของศาสนาอิสลามตามคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งเป็นอัต

ลักษณะหนึ่งของมุสลิมและชุมชนมุสลิม 2) องค์กรมุสลิมที่สามารถให้ความรู้ได้โดยจะมีลักษณะคล้ายกับห้องสมุดที่มีหนังสือและเอกสาร เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญที่คอยให้ความรู้ อีกทั้งยังมีการจัดบรรยายที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม 3) สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม โดยยังมีการกระจายอัตลักษณ์ของมุสลิมที่ดีและเหมาะสมในการดำเนินชีวิตทั่วโลกออนไลน์ 4) โรงเรียนฟิรฎูฮิน (โรงเรียนสอนศาสนาภาคบังคับ) ซึ่งเป็นการถ่ายทอดอัตลักษณ์มุสลิมของชุมชนมุสลิมในการเรียนการสอนสำหรับเด็กอายุ 7 ปี เป็นต้นไป โดยจะเป็นอัตลักษณ์ที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอาน นอกจากนี้เด็ก ๆ ก็จะได้รู้ถึงเรื่องราวเกี่ยวกับเนื้อหาของอัลกุรอาน อัลหะดีษ เตาฮีด (หลักการศรัทธา) ฟิกฮ์ (หลักกฎหมายอิสลาม) ทำให้เด็กสามารถที่จะอธิบายสิ่งเกี่ยวกับศาสนาอิสลามได้กว้างขึ้น

อับดุลสุโก ดินอะ (2558) ได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์มุสลิม ไว้ว่า อัตลักษณ์มุสลิม (Muslim Identity) เป็นความรู้สึนึกคิดที่บุคคลมีต่อมุสลิมว่า “มุสลิมคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวมุสลิมกับคนอื่น โดยผ่านการมองของมุสลิมและการที่คนอื่นมองมุสลิม อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (awareness) ในตัวมุสลิมและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือมุสลิมจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่มุสลิมเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือ การระบุได้ว่ามุสลิมมีอัตลักษณ์ที่อยู่ภายใต้หลักการอิสลาม และมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่ใช่มุสลิม

จิรศักดิ์ โสเภสัน (2553: 37) ได้กล่าวถึงนิยามของอัตลักษณ์มุสลิมว่ามุสลิม คือ กลุ่มชาติพันธุ์ทางศาสนา (Ethno Religious Group) กลุ่มหนึ่งที่มีความสัมพันธ์แนบแน่นอยู่กับศาสนาอิสลาม โดยผ่านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิดกับอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมซึ่งถูกกำหนดโดยหลักการศาสนาอิสลามซึ่งอยู่เหนือเชื้อสายชาติพันธุ์ทั้งหมด นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของบุคคล ครอบครัว และชุมชน แบ่งเป็นระดับต่าง ๆ ดังนี้

ระดับบุคคล เช่น การแต่งกายตามหลักศาสนา คือ ฮิญาบ เสื้อผ้าที่สวมต้องปกปิดร่างกายให้มิดชิดเว้นไว้เพียงใบหน้าและฝ่ามือเท่านั้น ผู้ชายมุสลิมต้องไม่สวมใส่ทองคำหรือเสื้อผ้าที่ทำด้วยผ้าไหมจะใส่ได้เฉพาะผู้หญิงเท่านั้น สาเหตุที่ให้สตรีมุสลิมแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายที่มิดชิดก็เพื่อความปลอดภัย ไม่ให้เกิดความเย้ายวนต่อเพศตรงข้ามซึ่งเป็นอันตรายต่อความปลอดภัย

ระดับครอบครัว เช่น การตั้งชื่อมุสลิมของคนในครอบครัว มุสลิมบางคนก็ตั้งชื่อภาษาไทย แต่จะตั้งชื่อมุสลิมอีกชื่อหนึ่ง หรือบางคนก็ตั้งชื่อภาษาอาหรับเพียงชื่อเดียว การตั้งชื่อนี้ นอกจากจะเป็นการแสดงเอกลักษณ์ของศาสนาอิสลามเพื่อให้เห็นเด่นชัดจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการให้มุสลิมย้ำเตือนจิตใจอยู่ตลอดเวลาว่าตนเองเป็นมุสลิม

ระดับชุมชน เช่น การสร้างมัสยิด กุบур (สุสานมุสลิม) ร้านอาหารอิสลาม การเคารพผู้นำ การศึกษาด้านศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของมุสลิม ให้ความเคารพต่อความหลากหลายในกลุ่มมุสลิม และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ

สุชาติ เศรษฐมาลินี (2557) ได้อธิบายอัตลักษณ์ของมุสลิม เป็นสิ่งที่สะท้อนออกมาจากมุสลิม ทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม โดยมีรากเหง้ามาจากศาสนาอิสลาม การเข้าใจแนวคิดและบริบทของมุสลิมนั้น นับเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ของมุสลิม เพราะอุมมะฮ์ (ประชาชาติมุสลิม) นั้น เป็นโครงสร้างทางสังคมที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมของมุสลิม โดยทำ

หน้าที่หลอมรวมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางศาสนาและบริหารความหลากหลายของอัตลักษณ์ในสังคมด้วย ดังนั้นอัตลักษณ์ของมุสลิมจึงก่อร่างมาจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนทางศาสนา ประเพณีประวัติศาสตร์ ความศรัทธา การปฏิบัติศาสนกิจ รวมทั้ง ความสัมพันธ์กับสังคมรอบข้าง

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า อัตลักษณ์มุสลิม หมายถึง การแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของศาสนาอิสลาม ผ่านการศรัทธาและแปรการศรัทธาสู่การปฏิบัติตามคำสั่งใช้แห่งบทบัญญัติอิสลาม

2.1.3 กระบวนการสร้างอัตลักษณ์

สุเชน เลิศวีระสวัสดิ์ (2561: 10) ได้กล่าวถึง การนำเสนออัตลักษณ์มุสลิมที่สันติ โดยมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม คือ ผ่านระบบโรงเรียนและองค์กรมุลินิมุสลิม เพื่อสร้างให้อัตลักษณ์มุสลิมในด้านดีผ่านการปฏิบัติตัวของคนในชุมชนมุสลิม ได้แก่

1) สถาบันครอบครัว เป็นแหล่งกำเนิดแรกของมนุษย์ และยังเป็นแหล่งกำเนิดของอารยธรรมต่าง ๆ รวมทั้งอัตลักษณ์มุสลิม ครอบครัวที่มีการปลูกฝังและอบรมในหลักการศาสนาอิสลาม ตลอดจนบรรยากาศความเป็นครอบครัวมุสลิมจะช่วยส่งเสริมให้มุสลิมสามารถเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมได้เป็นอย่างดี

2) มัสยิด เป็นองค์กรที่กฎหมายกำหนดให้มีคณะกรรมการประจำมัสยิดมาบริหารจัดการโดยมีสิทธิและหน้าที่ตามสถานภาพหรือตำแหน่งที่ได้รับ ซึ่งการแสดงบทบาทของคณะกรรมการประจำมัสยิดจะถูกคาดหวังจากสังคม กล่าวคือ มัสยิดมีหน้าที่ในการส่งเสริมการศึกษาให้กับสัปปุรุสประจำมัสยิดรวมทั้งมุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอนให้มีความสมบูรณ์ เช่น จัดสถานศึกษา จัดหาครูผู้สอน จัดสรรงบประมาณ จัดทำหลักสูตร ตลอดจนรณรงค์ให้สัปปุรุสประจำมัสยิดตระหนักในสำคัญของการเรียนรู้อิสลามเพื่อสร้างอัตลักษณ์มุสลิม

3) วิถีชุมชน ที่สามารถกระจายหลักคำสอนและการดำเนินชีวิตในแบบของศาสนาอิสลามตามคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของชุมชนมุสลิม

4) ศูนย์เรียนรู้อิสลาม ที่สามารถให้ความรู้ได้โดยจะมีลักษณะคล้ายกับห้องสมุดที่มีหนังสือและเอกสาร เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ยังมีผู้เชี่ยวชาญที่คอยให้ความรู้ อีกทั้งยังมีการจัดบรรยายเกี่ยวกับศาสนาอิสลามทั้งกับผู้คนในชุมชน และผู้ที่สนใจ

5) สื่อสังคมออนไลน์ (social media) มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม โดยยังมีการกระจายอัตลักษณ์ของมุสลิมที่ดีและเหมาะสมในการดำเนินชีวิตทั่วโลกออนไลน์

6) โรงเรียนฟิรดูอิน (โรงเรียนสอนศาสนาภาคบังคับ) ซึ่งเป็นการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิม ในการเรียนการสอนสำหรับเด็กอายุ 7 ปี เป็นต้นไป โดยจะเป็นอัตลักษณ์ที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอาน นอกจากนี้เด็ก ๆ ก็จะได้รู้ถึงเรื่องราวเกี่ยวกับเนื้อหาของอัลกุรอาน อัลหะดีษ เตาฮีด (หลักการศรัทธา) ฟิกฮ์ (หลักกฎหมายอิสลาม) ทำให้เด็กสามารถที่จะอธิบายสิ่งๆเกี่ยวกับศาสนาอิสลามได้กว้างขึ้น

7) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นโรงเรียนที่สอนทั้งในด้านศาสนาและด้านสามัญ โดยจะเป็นการให้นักเรียนจากทั่วประเทศได้เข้ามาเรียน และสามารถเผยแพร่อัตลักษณ์มุสลิม

นอกจากนี้ควรมีความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เพื่อจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสาธารณะร่วมกัน เช่น มูลนิธิสร้างสุขมุสลิมไทย (สสม.) ที่ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ เช่น กิจกรรมวิ่งหรือกิจกรรมปั่นจักรยาน เป็นต้น เพื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ด้านสุขภาพของอิสลามให้แก่ผู้คนที่ต่างศาสนาได้เห็นและเปลี่ยนแนวคิดของการมองอิสลามใหม่และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

2.1.4 ที่มาและการสร้างตัวของอัตลักษณ์มุสลิม

อิสลามได้ให้เกียรติมวลมนุษยชาติทั้งที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม และได้วางกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนในการพิทักษ์สังคมของมนุษยชาติ อิสลามได้ประกาศอย่างชัดเจนจากคำสอนหลักของอิสลามที่ว่า แท้จริงแล้วมนุษย์ทั้งหลายต่างก็ถูกสร้างมาจากชีวิตเดียวกัน เพื่อเป็นการสื่อให้รู้ว่าต้นกำเนิดของมนุษย์ทั้งหมดมาจากสิ่งเดียวกัน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿سورة النساء، 4: 1﴾

ความว่า “มนุษยชาติทั้งหลาย จงยำเกรงพระเจ้าของพวกเจ้าที่ได้บังเกิดพวกเจ้ามาจากชีวิตหนึ่ง และได้ทรงบังเกิดจากชีวิตนั้นซึ่งคู่ครองของเขา และได้ทรงให้แพร่สะพัดไปจากทั้งสองนั้น ซึ่งบรรดาชาย และบรรดาหญิงอันมากมาย และจงยำเกรงอัลลอฮ์ ﷻ ที่พวกเจ้าต่างขอกัน ด้วยพระองค์ และพึงรักษาเครือญาติ แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสอดส่องดูพวกเจ้าอยู่เสมอ”

(สุเราะฮ์อันนิซาอ, 4:1)

จากอายะฮ์ดังกล่าวอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสให้มนุษย์ให้ยำเกรงต่อพระองค์ คือให้ความเคารพภักดีต่อพระองค์เพียงองค์เดียว โดยไม่ตั้งภาคีต่อพระองค์ และเตือนให้ทราบถึงเดชานุภาพของพระองค์ที่ได้ทรงบังเกิดพวกเขามาจากชีวิตหนึ่งนั่นคือ อาดัม ﷺ และได้ทรงบังเกิดจากชีวิตนั้นซึ่งคู่ครองของเขา นั่นก็คือ ฮาวา และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า “และได้ทรงให้ชายและหญิงจำนวนมากแพร่สะพัดไปจากทั้งสองนั้น” คือมีผู้ชายและผู้หญิงจำนวนมากเกิดขึ้นจากทั้งสอง คือ อาดัม ﷺ และฮาวามากมาย โดยพระองค์ได้ให้กระจัดกระจายไปอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของโลก ซึ่งมีประเภทและลักษณะสีผิว และภาษาพูดที่แตกต่างกันไป แล้วในที่สุดพวกเขาก็จะถูกให้กลับไปสู่พระองค์

และอิสลามได้ยกสถานะของมนุษย์เหนือสรรพสิ่งทั้งหลาย คือ การให้เกียรติเหนือกว่าบรรดามลภูกทั้งหลาย ด้วยการประทานสติปัญญา วิชาความรู้ การพูด การสนทนา อาหาร เครื่องดื่มที่มีรสชาติดี และให้ทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลเป็นประโยชน์แก่พวกเขา

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا﴾
(سورة الإسراء، 17 : 70)

ความว่า “และโดยแน่นอน เราได้ให้เกียรติแก่ลูกหลานของอาดัม และเราได้บรรเทาทุกข์พวกเขาทั้งทางบกและทางทะเล และได้ให้ปัจจัยยังชีพที่ดีทั้งหลายแก่พวกเขา และเราได้ให้พวกเขาดีเด่นอย่างมีเกียรติเหนือกว่าผู้ที่เราได้ให้บังเกิดมาเป็นส่วนใหญ่”

(สุเราะฮ์อัลอิสรออ, 17: 70)

ด้วยสถานะอันสูงส่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานให้แก่มวลมนุษย์ อิสลามได้ให้สิทธิในการมีชีวิตอยู่อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ โดยมีได้แบ่งแยกในระหว่างมุสลิมและมิใช่มุสลิม และอิสลามได้ปกป้องเกียรติของมนุษย์ชาติตามหลักการขั้นพื้นฐานของอิสลาม คือ มนุษย์มีเกียรติและศักดิ์ศรีในพื้นฐานของการเป็นมนุษย์ตั้งแต่ต้นกำเนิด โดยไม่ได้มองไปยังความแตกต่างของศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ ชาติพันธุ์ สีผิว แหล่งกำเนิด และความเท่าเทียมกันในด้านความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾
(الحجرات، 49 : 13)

ความว่า “โอ้มนุษย์ชาติทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างพวกเจ้าจากเพศชาย และเพศหญิง และเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่า และตระกูลเพื่อจะได้รู้จักกัน แท้จริงผู้ที่มียุติธรรมยิ่งในหมู่พวกเจ้า ณ ที่อัลลอฮ์ ﷻ นั้น คือ ผู้ที่มีความยำเกรงยิ่งในหมู่พวกเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน”

(สุเราะฮ์อัลหุญรอต, 49: 13)

อัตลักษณ์มุสลิมเป็นสิ่งที่มิรากล้างมาจากศาสนาอิสลาม
อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ
وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾

(سورة الأحزاب، 21:33)

ความว่า “โดยแน่นอน ในเราะซูลของอัลลอฮ์มีแบบฉบับอันดีงาม
สำหรับพวกเจ้าแล้ว สำหรับผู้ที่หวัง (จะพบ) อัลลอฮ์ ﷻ และวัน
ปรโลก และรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ อย่างมาก”

(สุเราะฮ์อัลอะหزاب, 33: 21)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ
حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

(سورة التوبة: 128)

ความว่า “แท้จริงมีเราะซูลคนหนึ่งจากพวกท่านเองได้มาหาพวก
ท่านแล้ว เป็นที่ลำบากใจแก่เขาในสิ่งที่พวกท่านได้รับความทุกข์ยาก
เป็นผู้ห่วงใยในพวกท่าน เป็นผู้เมตตา ผู้กรุณาสงสารต่อบรรดาผู้
ศรัทธา”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9: 128)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ
رُكْعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِّنْ
أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ
شَطْرَهُ فَتَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ

بِهِمُ الْكُفَّارُ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً
وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾

(سورة الفتح، 48: 29)

ความว่า “มุหัมมัดเป็นเราะซูลของอัลลอฮ์ และบรรดาผู้ที่อยู่ร่วมกับเขา เป็นผู้เข้มแข็งกล้าหาญต่อพวกปฏิเสธศรัทธา เป็นผู้เมตตาสงสารระหว่างพวกเขาเอง เจ้าจะเห็นพวกเขาเป็นผู้รู้ก๊วะผู้สูญเสียโดยแสวงหาคุณความดีจากอัลลอฮ์ ﷻ และความโปรดปราน (ของพระองค์) เครื่องหมายของพวกเขาอยู่บนใบหน้าของพวกเขา เนื่องจากร่องรอยแห่งการสูญเสีย นั่นคืออุปมาของพวกเขา ที่มีอยู่ในอัลอินญิลประหนึ่งเมล็ดพืชที่งอกหน่อหรือกิ่งก้านของมันออกมา แล้วทำให้มันงอกงาม แล้วมันก็เติบโตแข็งแรง และทรงตัวอยู่ได้บนลำต้นของมัน นำความปลื้มปิติมาให้แก่ผู้หวาน เพื่อที่พระองค์จะก่อความโกรธแค้นแก่พวกปฏิเสธศรัทธา เพราะพวกเขา (มุสลิมีน) และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสัญญาบรรดาผู้ศรัทธาและกระทำความดีทั้งหลายในหมู่พวกเขาว่า จะได้รับการอภัยโทษ และรางวัลอันใหญ่หลวง”

(สุเราะฮ์อัลฟัตฮ, 48: 29)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا
لَا بَدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾﴾

(سورة الروم، 30: 30)

ความว่า “ดังนั้น เจ้าจงผินหน้าของเจ้าสู่ศาสนาที่แท้จริง (โดยเป็น) ธรรมชาติของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งพระองค์ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในการสร้างของอัลลอฮ์ ﷻ นั่นคือศาสนาอันเที่ยงตรง แต่ส่วนมากของมนุษย์ไม่รู้”

(สุเราะฮ์อรรูม, 30: 30)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾

(سورة المجادلة، 58: 11)

ความว่า “อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงยกย่องเทอดเกียรติแก่บรรดาผู้ศรัทธาในหมู่พวกเจ้า และบรรดาผู้ได้รับความรู้หลายชั้น และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรอบรู้อย่างยิ่งในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำ”

(สุเราะฮุมุญาดะละฮฺ, 58: 11)

ดังนั้นความเข้าใจแนวคิดและบริบทของอุมมะฮฺเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเข้าใจในเรื่องอัตลักษณ์มุสลิม เพราะอุมมะฮฺเป็นโครงสร้างทางสังคมที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมของมุสลิม โดยทำหน้าที่รักษาเอกภาพทางศาสนา

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ ۗ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾

(سورة البقرة، 2: 213)

ความว่า “มนุษย์นั้นเคยเป็นประชาชาติเดียวกัน (หลังจากเกิดความขัดแย้งขึ้น) อัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งบรรดานบีมาในฐานะผู้แจ้งข่าวดี และผู้ตักเตือน และได้ทรงประทานคัมภีร์อันกอปรไปด้วยความจริงลงมาถึงพวกเขาด้วย เพื่อว่าคัมภีร์นั้นจะได้ตัดสินระหว่างมนุษย์ในสิ่งที่พวกเขาขัดแย้งกัน และไม่มีใครที่ขัดแย้งในคัมภีร์นั้น นอกจากบรรดาผู้ที่ได้รับคัมภีร์นั้นมา หลังจากที่ได้รับคัมภีร์นั้นแล้วพื้นฐานอันชัดแจ้งมายังพวกเขาเหล่านั้น ทั้งนี้เพราะความอิจฉาริษยาในระหว่างพวกเขา แล้วอัลลอฮ์ ﷻ ก็ทรงแนะนำแก่บรรดาผู้ศรัทธา ซึ่งความจริงที่พวกเขาขัดแย้งกันด้วยอนุมัติของพระองค์

และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงแนะนำผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ไปสู่ทาง
อันเที่ยงตรง”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ 2:213)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَمَا كَانَ الْكَاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَأَخْتَلَفُوا وَلَوْلَا
كَلِمَةُ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ
يَخْتَلِفُونَ ﴾ (١٩)

(سورة يونس، 10: 19)

ความว่า “และมนุษย์นั้นมิใช่อื่นใด นอกจากเป็นประชาชาติ
เดียวกัน แล้วพวกเขาก็แตกแยกกัน และหากมิใช่ลิขิตได้บันทึกไว้
ที่พระเจ้าแล้ว แน่แน่นอนก็คงถูกตัดสินระหว่างพวกเขาในเรื่องที่
พวกเขาขัดแย้งกัน”

(สุเราะฮ์ยูนุส, 10:19)

จากสองโองการของอัลลอฮ์ ﷻ ข้างต้นทำให้เป็นที่ประจักษ์ว่าบรรพบุรุษเดิมของ
มนุษย์เป็นประชาชาติเพียงหนึ่งเดียวที่ทำหน้าที่เพียงการตอบรับและปฏิบัติตามคำสอนของอัลลอฮ์
ﷻ พระผู้อภิบาลของพวกเขา และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งบรรดาศาสนทูตของพระองค์มายังมนุษยชาติคน
แล้วคนเล่า นับตั้งแต่โนอาฮ์ (عليه السلام) หรือโนฮู (ﷺ) จนกระทั่งนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้เป็นนบีมุฮัมมัดสุดท้าย
เพื่อเผยแผ่คำสอนและคำชี้แจงจากอัลลอฮ์ ﷻ ต่อปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่มนุษย์ตาม
หลักการศาสนาที่บันทึกไว้ในคัมภีร์ของพระองค์ที่เพียบพร้อมด้วยคำชี้แจงที่ชัดเจนและข้อเท็จจริงที่
ปราศจากความคลุมเครือ นั่นคือศาสนาอิสลามที่มีหลักศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ พระเจ้าเพียงพระองค์
เดียว (อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา, 2554: 3)

และในขณะเดียวกันก็บริหารความหลากหลายแห่งอัตลักษณ์ของผู้ศรัทธาที่เป็น
สมาชิกของอุมมะฮ์ อัตลักษณ์มุสลิมจึงเกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน (อุมมะฮ์) ประเพณี
ประวัติศาสตร์ ความศรัทธาและการปฏิบัติศาสนกิจ ความสัมพันธ์ในสังคม และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

อัตลักษณ์มุสลิมมีจุดกำเนิดมาจากช่วงเวลาแห่งการปกครองนครรัฐมะดีนะฮ์ของ
ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยใช้ระบอบอิสลาม อัตลักษณ์ของมุสลิมสะท้อนมาจากที่มาสองแหล่ง ได้แก่
หลักคำสอนในศาสนาอิสลาม อันเป็นรากฐานของอัตลักษณ์ที่เป็นภาวีสยไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้
เช่น การแต่งกายโดยปกปิดส่วนที่พึงสงวนตามมาตรฐานของศาสนาอิสลามหรือที่เรียกว่า เอาเราะฮ์
การรับประทานอาหารหะลาละ เป็นต้น อัตลักษณ์ส่วนนี้เรียกว่า “อัตลักษณ์อิสลาม” และอีกแหล่งหนึ่ง
คือ สภาพสังคมวัฒนธรรมอาหรับ เป็นอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเป็นอัตวิสัยที่ศาสนาเปิดกว้างและยอมรับ

ให้มีความหลากหลายบนพื้นฐานที่ไม่สวนทางกับคำสอนของศาสนา อัตลักษณ์ประเภทนี้อ่อนุญาตให้เปลี่ยนแปลงได้บนเงื่อนไขที่ไม่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม เช่น เปลี่ยนจากการแต่งกายโดยใช้ชุดโด้บ (ขุมยาวคลุมตัว) แบบอาหรับของผู้ชาย มาส่วนใส่กางเกงขาสั้น ผ้าโสร่ง หรือเครื่องแต่งกายของวัฒนธรรมต่าง ๆ ดังที่เห็นในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกในปัจจุบัน เป็นต้น

อัตลักษณ์มุสลิมในยุคมะดีนะฮ์ที่มาจากศาสนาอิสลาม เป็นอัตลักษณ์อิสลามบริสุทธิ์ที่ผสมผสานกับอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมแห่งอาหรับ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์แรกเริ่มของมุสลิม ส่วนจุดที่ทำให้อัตลักษณ์เปลี่ยนแปลงไปก็คือ การเดินทางออกจากคาบสมุทรอาระเบียไปยังดินแดนต่าง ๆ หลายยุคหลายสมัย ผ่านกิจกรรมการค้า การเผยแผ่ศาสนา การศึกษาและแสวงหาความรู้ การขยายอำนาจทางทหาร การย้ายถิ่นไปยังดินแดนใหม่ ซึ่งการเดินทางผ่านแต่ละสถานที่และช่วงเวลาได้ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงความคิดและอัตลักษณ์ จนกระทั่งการเข้าไปอยู่อาศัยหรือตั้งรกรากในสังคมอื่นที่มีวัฒนธรรม ภาษา ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกัน ซึ่งอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ๆ เช่น ยุโรป อเมริกา แอฟริกา อินเดีย จีน มลายู เป็นต้น มุสลิมจำเป็นต้องมีการต่อรองทางวัฒนธรรมเพื่อให้อยู่รอดได้ในสังคม ซึ่งส่งผลต่อการรับอัตลักษณ์ของสังคมนั้น ๆ ในสามลักษณะ คือ 1) ยอมรับโดยซึมซับวัฒนธรรมใหม่ 2) ปิดตัวเองและปฏิเสธวัฒนธรรมจากภายนอก และ 3) ปฏิเสธโดยรักษาจุดยืนเดิมไว้และปรับเปลี่ยนบางอย่างเพื่อถ่วงดุลระหว่างอัตลักษณ์เดิมกับอัตลักษณ์ใหม่ การเดินทางตกผลึกเป็นอัตลักษณ์ของมุสลิมที่ตั้งรกรากต่างถิ่นในประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยที่บางส่วนอาจจะกีดกันหรือสร้างมลทินให้อัตลักษณ์บริสุทธิ์แห่งศาสนาอิสลาม อัตลักษณ์มุสลิมจึงมีความหลากหลายไปตามส่วนผสมของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ และอัตลักษณ์มุสลิมตั้งรกรากต่างถิ่นในหลายกลุ่มในฐานะอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ สัญชาติ และศาสนา โดยไม่สามารถแยกแยะถึงความแตกต่างระหว่างที่มาทั้งสามส่วนของอัตลักษณ์ได้ โดยที่ยังคงมีจุดกำเนิดเป็นแกนหลักอยู่ภายในที่ยังคงทำให้อัตลักษณ์ถูกประทับตราในนาม “มุสลิม” ดังนั้นอัตลักษณ์มุสลิมจากจุดกำเนิดแรกในสมัยนครรัฐมะดีนะฮ์จนถึงยุคปัจจุบันทำให้เห็นว่าอัตลักษณ์มุสลิมมีการผสมผสานอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกับอัตลักษณ์อื่น ๆ จนไม่สามารถที่จะกล่าวได้ว่ายังมีอัตลักษณ์ที่บริสุทธิ์สมบูรณ์ในแบบเริ่มแรกหลงเหลืออยู่ (ฮาฟิส สาละ, 2550: 202-205) สำหรับยุคร่วมสมัยในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นการพบกันของอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันมีปัจจัยมาจากการเอื้ออำนวยของโลกาภิวัตน์ เช่น การเดินทางที่ประหยัดสะดวกและรวดเร็ว บทบาทของเทคโนโลยีสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเทอร์เน็ต เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มุสลิมจากต่างถิ่นได้รู้จักและสนทนากัน และส่งผลให้เกิดกระบวนการหล่อหลอมและเปลี่ยนแปลงในอัตลักษณ์ของมุสลิมจนกลายเป็นอัตลักษณ์ข้ามถิ่น ซึ่งขยับจากตำแหน่งของความเป็นถิ่นที่เฉพาะเจาะจง ไปสู่ตำแหน่งที่เป็นสากลมากขึ้น นั่นคือ การกลับไปสู่ตำแหน่งที่ใกล้เคียงกับอัตลักษณ์แห่งอิสลามอันบริสุทธิ์มากยิ่งขึ้น (ฮาฟิส สาละ, 2550: 206)

อิสลามได้ให้ความสำคัญของอัตลักษณ์มุสลิมไว้สองด้านด้วยกันซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ได้แก่ สายเชือกจากอัลลอฮ์ (حَبْلِ مِنَ اللَّهِ) หรือพันธสัญญาแห่งอัลลอฮ์ (حَبْلِ مِنَ اللَّهِ) และสายเชือกจากมนุษย์หรือความสัมพันธ์ทางสังคม (حَبْلِ مِنَ النَّاسِ) อัลลอฮ์ (ﷻ) ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอาน ดังนี้

﴿ ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ أَيْنَ مَا تَفْقَهُوا إِلَّا بِحَبْلٍ مِّنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِّنَ النَّاسِ
وَبَاءٌ وَبَغْضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ
كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ ذَٰلِكَ بِمَا
عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٢﴾ ﴾

(سورة آل عمران، 3: 112)

ความว่า “ความต่ำช้าได้ถูกฟาดลงบนพวกเขา ณ ที่ใดก็ตามที่พวกเขาถูกพบ นอกจากด้วยสายเชือกจากอัลลอฮ์ ﷻ และสายเชือกจากมนุษย์ และพวกเขาจะนำความกริ้วโกรธจากอัลลอฮ์ ﷻ กลับไป และความขัดสนก็จะฟาดลงบนพวกเขา นั่นก็เพราะว่าพวกเขาเคยปฏิเสธบรรดาโอองการของอัลลอฮ์ ﷻ และฆ่าบรรดานบีโดยปราศจากความเป็นธรรม นั่นก็เนื่องจากการที่พวกเขาดี่อตึง และเคยทำการละเมิด”

(สุเราะฮฺอาละอิมรอน, 3:112)

อัตลักษณ์มุสลิมมีหลักพื้นฐานมาจากหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักอักษะ ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَيْضًا قَالَ : بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ، وَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا قَالَ: صَدَقْتَ، فَعَجَبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ، قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ. قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، قَالَ:

صَدَقْتُ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ . قَالَ : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ
كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ
السَّاعَةِ . قَالَ : مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ . قَالَ :
فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا . قَالَ : أَنْ تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى
الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوُلُونَ فِي الْبُنْيَانِ . ثُمَّ
انْطَلَقَ ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا، ثُمَّ قَالَ : يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مَنْ السَّائِلُ .
قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ . قَالَ : فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ
دِينَكُمْ .

(أخرجه مسلم، رقم 8)

ความว่า: จากท่านอุมัร رضิ ได้เล่าว่า: "วันหนึ่ง ในขณะที่พวกเรากำลัง
นั่งอยู่กับท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ทันใดนั้นก็มีชายคนหนึ่งสวมเสื้อผ้าที่
ขาวโพลน มีผมสีดำสนิท และไม่เห็นร่องรอยของการเดินทาง ได้
ปรากฏขึ้นมายังพวกเรา และไม่มีผู้ใดเลยในหมู่พวกเราที่รู้จักเขา จนใน
ที่สุดเขาได้เข้ามานั่งที่ท่านนบี ﷺ แล้วเขาก็เอาเขาทั้งสองข้างของเขา
ยันกับเขาทั้งสองข้างท่านนบี ﷺ และได้วางมือของเขabenขาของท่าน
นบี ﷺ แล้วเขาก็กล่าวขึ้นว่า “โอ้มุหัมมัดเอ๋ย จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับ
อิสลามเกิด?” แล้วท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ก็กล่าวว่า: อิสลามคือ การที่
ท่านกล่าวปฏิญาณว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดี
นอกจากอัลลอฮ์ และมุหัมมัดนั้นเป็นเราะสูลของอัลลอฮ์ ﷺ” การที่
ท่านดำรงไว้ซึ่งการละหมาด การจ่ายซะกาต ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน
และไปประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยติลละฮ์ หากท่านมีความสามารถ
เดินทางไปได้ เขากล่าวว่า “จริงอย่างที่ท่านพูด” (ท่านอุมัร رضิ กล่าว
ว่า) ดังนั้นพวกเราพากันแปลกใจที่เขาถามท่านนบี แล้วเขาก็รับรองว่า
ท่านนบีพูดจริง เขากล่าวอีกว่า “จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิมานเกิด”
ท่านนบี จึงตอบว่า การที่ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ศรัทธาต่อบรรดา
ลาอิกะฮ์ของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ศรัทธาต่อ
บรรดาศาสนทูตของพระองค์ ศรัทธาต่อวันปรโลก และศรัทธาต่อการ
กำหนดสภาวะของพระองค์ทั้งที่ดีและไม่ดี”แล้วเขากล่าวว่า “จริงอย่าง
ที่ท่านพูด” แล้วเขาก็กล่าวอีกว่า “ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิ
ฮฺซานเกิด” ท่านนบีตอบว่า “คือการที่ท่านทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ
เสมือนกับว่าท่านเห็นพระองค์ แม้ว่าท่านไม่เห็นพระองค์ แต่พระองค์
ทรงเห็นท่านแน่นอน”แล้วเขากล่าวอีกว่า “ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้

เกี่ยวกับวันกิยามะฮฺเถิด” ท่านนบีตอบว่า “ผู้ที่ถูกถาม ไม่ได้รู้มากไปกว่าผู้ถามเลย” แล้วเขาก็กล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้ถึงสัญญาณของมันเถิด” ท่านนบีตอบว่า “คือการที่ทาสีจะคลอตกเป็นนายของนาง ท่านจะได้เห็นผู้ที่ไม่สวมรองเท้า ไม่มีเสื้อผ้าจะสวมใส่ เป็นผู้ยากจนข้นแค้น และเลี้ยงแพะ แต่กลับแข่งขันกันสร้างอาคารสูง ๆ” จากนั้น เขาก็จากไป และฉัน (หมายถึงอุมัร) ก็หายหน้าไปหลายวัน ต่อมาท่านนบี ﷺ ก็ถามฉันว่า “โอ้อุมัร ท่านรู้ไหมว่า ผู้ถามครั้งนั้นเป็นใคร” ฉันตอบว่า “อัลลอฮ์ ﷻ และเราะสูลของพระองค์ท่านนั้นที่รู้” ท่านนบีตอบว่า “แท้จริงเขาคือ ญิบรีล ท่านมาหาพวกท่าน เพื่อสอนพวกท่านเรื่องศาสนาของพวกท่าน”

(บันทึกโดยมุสลิม หมายเลขหะดีษ 8)

ในหะดีษนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ในทุก ๆ คำถามและคำตอบในหะดีษบทนี้ คือ การสอนเกี่ยวกับโครงสร้างของศาสนาอิสลาม เพราะในหะดีษท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า “นั่นคือญิบรีลที่ลงมาเพื่อสอนพวกเจ้าเกี่ยวกับศาสนาของพวกเจ้า” ดังนั้น อีมาน อิสลาม และอิหซาน นั้น ทั้งหมดนั้นเรียกว่าศาสนา จากคำถามของญิบรีลนั้นจะลำดับขั้นของศาสนาจากระดับต่ำไปหาระดับสูง นั่นคือ อีมานสูงกว่าอิสลาม เพราะผู้มีอีมานนั้นจะต้องเป็นมุสลิมก่อน และอิหซานนั้นสูงกว่าอีมาน เพราะผู้มีอิหซานต้องเป็นผู้มีอีมานแน่วแน่มาก่อน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับมูอัลลัฟ

อิสลามส่งเสริมความยุติธรรม ห้ามการอธรรม คำสอนของอิสลามนั้นครอบคลุมทุกด้าน ให้คุณค่าอันสูงส่งในด้านความรัก ความเมตตา ความร่วมมือกัน การเสียสละ มีผลทำให้มีความสุข หัวใจอ่อนโยน สามัคคีปรองดองกันระหว่างเพื่อนมนุษย์ อีกทั้งยังให้เกียรติสติปัญญาของมนุษย์ยกย่องความคิด และถือว่าสติปัญญา และความคิดนั้นเป็นสื่อไปสู่ความร่วมมือ ความสามัคคี และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน อิสลามไม่บังคับผู้ใดเชื่อมันนับถือแม้กระทั่งเรื่องเกี่ยวกับศาสนา โดยให้ใช้สติปัญญา และความคิดพิจารณาตัดสินที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างมาในโลกนี้ (ซัยยิด ซาบิก, 2545: 362)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ
بِالطَّغُوتِ وَيُؤْمِرْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا
انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

(سورة البقرة، 2 : 256)

ความว่า “ไม่มีการบังคับใด ๆ (ให้นับถือ) ในศาสนาอิสลาม
แน่นอน ความถูกต้องนั้นได้เป็นที่กระจ่างแจ้งแล้วจากความผิด

ดังนั้นผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ แล้ว แน่แน่นอนเขาได้ยึดห้วงอันมั่นคงไว้แล้ว โดยไม่มีการขาดใด ๆ เกิดขึ้นแก่มั่น และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงไถ่ยืน ผู้ทรงรอบรู้”
(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2:256)

สำหรับมุสลิมที่ยึดมั่นในแนวทางอิสลามแล้ว พวกเขายึดมั่นอย่างแน่วแน่นว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานศาสนาอิสลามมาให้มนุษยชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เป็นศาสนาที่สมบูรณ์แบบในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอัลลอฮ์ ﷻ หรือด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน
อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ
الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

(سورة المائدة، 3:5)

ความว่า “วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้วซึ่งศาสนาของพวกเจ้า และข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาและข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้า”
(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์, 5:3)

ความสมบูรณ์แบบของอิสลามนั้นเป็นที่ยอมรับ แม้กระทั่งจากผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม ดังนั้นการดำเนินชีวิตของมุสลิมทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและองค์รวม จะต้องให้อยู่ในกรอบของความถูกต้องและสมบูรณ์แบบของอิสลาม ไม่เป็นที่อนุญาตที่จะไปสืบทอดหรือแนวทางการดำเนินชีวิตแบบอื่นนอกจากอิสลาม

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْآيَاتِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ
الْخَسِرِينَ﴾

(سورة المائدة، 5: 85)

ความว่า “และผู้ใดปฏิเสธศรัทธาแน่อนงานของเขาก็ไร้ผล ขณะเดียวกันในวันปรโลกพวกเขาจะอยู่ในหมู่ผู้ที่ขาดทุน”
(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์, 5: 85)

อัซซะอาละบี (al-Tha alabi, 1997: 2/72) กล่าวว่า อัลลอฮ์ ﷻ จะไม่รับผลการปฏิบัติของลูกหลานอาดัม ที่เลือกศาสนาอื่นนอกเหนือจากอิสลาม คำสอนของบรรดานบี ล้วนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นศาสนาที่บริสุทธิ์

2.2.1 ความหมายมุอัลลัฟ

เมื่อคนใดคนหนึ่งปฏิญาณตนเข้ารับอิสลาม คำว่า มุอัลลัฟ จึงใช้เรียกบุคคลที่เข้ารับนับถืออิสลาม มุอัลลัฟ คือ ผู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเปิดหัวใจของพวกเขาก็ได้รับทางนำที่ถูกต้อง เมื่อบุคคลหนึ่งเข้ารับอิสลาม จึงเปรียบเสมือนบุคคลนั้นเกิดใหม่ เพราะความผิดบาปทั้งหลายของเขาอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงให้อภัย ซึ่งต่างจากมุสลิมโดยกำเนิดเพราะความผิดบาปของพวกเขาเริ่มนับตั้งแต่เมื่อพวกเขาบรรลุนิติภาวะตามหลักการอิสลาม คือชายเริ่มผืนเปียกและผู้หญิงเริ่มมีประจำเดือน (สมัคร์ กอเซ็ม, 2557: 87)

คำว่า มุอัลลัฟ มาจากรากศัพท์ภาษาอาหรับ (أَلَفٌ يَأْلَفُ أَلْفًا) แปลว่าสนิทสนมและรักใคร่ คำว่ามุอัลลัฟ เป็น อิสหมัฟูล (اسم مفعول) จาก (أَلَفْتُ تَأْلِفًا) แปลว่าผู้ที่ต้องการความรัก ความสนิทสนม และความคุ้นเคย (ดูมุกตารุศศิยาฮ์ 1986 : หมวด أَلَف)

ยูซุฟ อัลกออริวีย์ (1981:594) ได้กล่าวถึง มุอัลลัฟ ว่า บุคคลที่หัวใจของเขาต้องการความอบอุ่น และความสนิทสนมด้วยการโน้มน้าวสู่อิสลาม หรือให้มั่นคงในอิสลาม หรือให้ยุติการทำร้ายมุสลิม ช่วยเหลือ และปกป้องมุสลิมจากศัตรู

มุอัลลัฟ คือ บรรดาผู้ที่หัวใจของเขายังใหม่ต่ออิสลาม คือมุสลิมหรือกาฟิร หัวหน้าเผ่า ผู้ที่หวังว่าเขาจะเข้ารับอิสลาม หรือ (ผู้ที่เราหวัง) เพื่อให้พ้นจากความชั่วของเขา หรือหวังว่าการให้ชะกาดจะเพิ่มอิมามของเขา หรือหวังการรับอิสลามของคนที่เหมาะสมกับเขา คนต่างๆ เหล่านี้จะให้ชะกาดตามจำนวนที่ทำให้บรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้นมุอัลลัฟสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่ยังไม่ใช่มุสลิม คนกลุ่มนี้สามารถมอบชะกาดแก่เขาได้ในกรณีเพื่อให้เขาเข้ารับอิสลาม หรือให้เพื่อยับยั้งป้องกันภัยในสังคมมุสลิมอันเกิดจากน้ำมือของพวกเขา

กลุ่มที่ 2 ผู้ที่เข้ารับอิสลามแล้ว คนกลุ่มนี้สามารถมอบชะกาดแก่เขาเพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวเขา ให้ยืนหยัดในอิสลามได้อย่างมั่นคง หรือหวังในการเข้าอิสลามของคนใกล้ชิด และพวกพ้องของเขา เป็นต้น (อับดุลสุโก ดินอะ, 2555: 18)

มุอัลลัฟ หมายถึง บรรดาผู้ที่จิตใจของเขาโน้มเอียงสู่อิสลาม รวมถึงผู้ที่ต้องการความมั่นคงทางจิตใจในการเป็นมุสลิม องค์กรชะกาดจะมีความเห็นแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันในการกำหนดกฎเกณฑ์ของมุอัลลัฟ ซึ่งบางองค์กรชะกาดจะระบุในการเป็นผู้มีสิทธิรับชะกาด มีการกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ 2-4 ปี จากเวลาที่เขาเข้ารับอิสลาม เพื่อสร้างกำลังใจและมีเวลาในการเปลี่ยนแปลงตัวเอง โดยมีการกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติศาสนกิจ และมีความเคร่งครัดทางศาสนา (ธวัช นุ้ยพอม และคณะ, 2559: 95-96)

มุอัลลัฟ หมายถึง ผู้ที่ได้รับทางนำจากพระผู้เป็นเจ้าให้เกิดการปรับเปลี่ยนชีวิตเดิมสู่วิถีอิสลาม เขาเป็นผู้บริสุทธิ์ที่สังคมมุสลิมจะต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด แม้แต่ชะกาดของมุสลิมก็จำเป็นต้องมอบให้ (ชมรมผู้บริหารมัสยิดเขตหนองจอก, 2559:1)

ดังนั้นสามารถสรุปความหมายของ มุอัลลัฟ คือ บรรดาผู้ที่จิตใจของเขาโน้มเอียงสู่อิสลาม หรือผู้ที่ได้รับทางนำ (ฮิदाเยฮฺ) จากอัลลอฮ์ ﷻ ให้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม องค์กรมุสลิมจะต้องให้การดูแล การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิม รวมทั้งการมอบชะกาตให้แก่มุอัลลัฟ เพื่อให้จิตใจของพวกเขาพุ่งสู่อิสลาม สร้างกำลังใจและการเปลี่ยนแปลงตัวเองสู่การเป็นผู้ศรัทธาในหัวใจที่เข้มแข็ง

2.2.2 มุอัลลัฟตามบริบทของสังคมไทย

มุอัลลัฟ ตามการเรียกขานในสังคมไทย คือ ผู้ที่ปฏิญาณตนเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งชีวิตของเขาก่อนหน้านี้จะเข้ารับอิสลามนั้นเขาเคยนับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาอื่น ๆ มาก่อน ในบริบทของสังคมไทยการเรียกมุสลิมใหม่คนหนึ่งว่ามุอัลลัฟนั้นส่วนใหญ่จะเรียกไปตลอดชีวิต ซึ่งไม่น่าจะถูกต้อง เนื่องจากคำว่ามุอัลลัฟน่าจะใช้เรียกในช่วงแรก ๆ ที่ประกาศตัวเข้ารับอิสลามเท่านั้น เมื่อเขาเข้ามาอยู่ในร่มเงาของอิสลามแล้ว วิถีชีวิตของเขาเปลี่ยนไปทำให้อิสลามของเขามีความแข็งแกร่ง มีที่พึ่งทางจิตใจ คำว่ามุอัลลัฟไม่น่าจะถูกนำมาเรียกอีกต่อไป สังคมมุสลิมควรเรียกเฉพาะผู้เข้ารับอิสลามในช่วงเดือนแรก ๆ หรือปีแรก ๆ เท่านั้น หลังจากนั้นไม่ควรเรียกมุอัลลัฟอีกต่อไปเพราะต้องการให้มุอัลลัฟมีความสนิทคุ้นเคย มีทัศนคติที่ดีต่อมุสลิมและมีความรู้สึกพึงพอใจต่ออิสลามโดยปราศจากความรู้สึกแปลกแยกว่าเขาเป็นมุสลิมประเภทชั้นสอง (ปริญญา ประหยัดทรัพย์, 2562:113)

มุอัลลัฟตามความหมาย และการเรียกขานในสังคมไทย คือผู้ที่ปฏิญาณตนเข้ารับอิสลามเป็นศาสนาใหม่ ซึ่งก่อนหน้านี้เขาอาจเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาคริสต์ ฯลฯ หรือไม่เคยนับถือศาสนาใดมาเลย คำว่ามุอัลลัฟ จะไม่ใช่เรียกมุสลิมที่ตกมรดก (ตักศาสนา) แล้วปฏิญาณตนเข้ารับอิสลาม และไม่ใช่เรียกเด็กที่เป็นมุสลิมตามบิดา หรือมารดา ที่ปฏิญาณตนเข้ารับอิสลาม อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าการเรียกมุสลิมใหม่คนหนึ่งว่ามุอัลลัฟนั้นมักจะเรียกไปตลอดจนกระทั่งเขาเสียชีวิต ซึ่งไม่น่าจะถูกต้อง คำว่ามุอัลลัฟ ควรใช้เรียกมุสลิมใหม่ที่ประกาศตัวเข้ารับอิสลามในช่วงแรก ๆ เท่านั้น ครั้นเมื่อวันเวลาผ่านไป และอิสลามของเขามีความมั่นคงแข็งแกร่ง คำว่ามุอัลลัฟ ก็ไม่ควรใช้เรียกเขาอีกต่อไป

แนวโน้มจำนวนมุอัลลัฟในสังคมประเทศไทย แม้ว่าปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใดทำการสำรวจจำนวนมุอัลลัฟ ในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ แต่ก็เป็นที่อนุมานได้ว่ามุอัลลัฟในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้น ตัวบ่งชี้ที่สำคัญได้แก่ทะเบียนสัปบุรุษของมัสยิดต่าง ๆ ในประเทศไทย ที่ระบุจำนวนมุอัลลัฟทั้งชายและหญิงเพิ่มขึ้นทุกปี มุอัลลัฟที่เข้ามาเป็นสัปบุรุษของมัสยิดมาจากสาเหตุ 2 ประการ คือ

1. มาจากการสมรส (นิกะฮฺ) กับมุสลิมเดิมในชุมชน
2. มาจากการศึกษาเรียนรู้จนเกิดความศรัทธา

มุอัลลัฟที่มาจากสาเหตุการสมรส (นิกะฮฺ) เป็นมุอัลลัฟส่วนใหญ่ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจำนวนของมุอัลลัฟในประเภทนี้จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยสาเหตุ และปัจจัยหลายประการ อาทิเช่น

1. สังคมที่ขยายตัวตามความเจริญทางด้านกายภาพ ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับต่างศาสนิกในสังคมที่กว้างขึ้น

2. การเปิดกว้างของสังคมมุสลิมปัจจุบันในการยอมรับมุอัลลัฟเข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัว ไม่ปิดกั้น และกีดกันเหมือนในอดีต

3. การมีทัศนคติในเชิงบวกต่อมุอัลลัฟ และถือว่าปรากฏการณ์ของมุอัลลัฟเป็นภารกิจการตะฮะหฺอัลอิสลาม ที่ยิ่งใหญ่ และสำคัญยิ่ง

4. ความเจริญก้าวหน้าของสื่อในยุคปัจจุบัน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เกิดความสะดวกสบายในการศึกษาค้นคว้า และการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม (อับดุลเลาะ หนุ่มสุข, 2559: 6)

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของมุอัลลัฟตามหลักศาสนาอิสลาม มุอัลลัฟต้องให้ความตระหนักและเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงจนสามารถนำไปปฏิบัติในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมได้ และเป็นเรื่องจำเป็นที่มุอัลลัฟทุกคนต้องได้รับการชี้แนะที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามโดยอาศัยการชี้แนะที่ถูกต้องจากผู้รู้ในครอบครัว ในชุมชน และในสังคมมุสลิมของมุอัลลัฟเอง ทั้งนี้การรักษาความสัมพันธ์ต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของมุอัลลัฟในสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยการปรับทัศนะ แนวคิดของตนเองที่มีอยู่เดิมด้วยการศึกษาเรียนรู้หลักศาสนาอิสลามเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่มุอัลลัฟต้องให้ความสำคัญ สิ่งที่ทุกคนในสังคมไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตามปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นในสังคมของตนเองคือความสงบสุขแต่การที่คนหลายกลุ่มมีความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อถือมาอยู่ร่วมกันในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม การประพทุติและปฏิบัติด้วยความเคร่งครัดในศาสนาย่อมมีความขัดแย้งเกิดขึ้นบ้างแต่ในความขัดแย้งนั้นก่อให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้ วิธีการแก้ไขปัญหานั้นแต่ละสังคมแตกต่างกันไป และเมื่อทุกคนในสังคมนำหลักศาสนาที่ตนเองนับถือมาเป็นวิถีการดำเนินชีวิต ไม่เบียดเบียนคูหมั่นดูแลกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกันก็จะเกิดความสันติสุขขึ้นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในสังคม ความแตกต่าง ความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรม (มนูญ ใต้อาจ, 2561 :285)

สำหรับวิธีการก้าวเข้าสู่หนทางแห่งอิสลาม ตามสำนักงานคณะกรรมการการอิสลามแห่งประเทศไทย ได้ระบุไว้ว่า อิสลามมีกฎระเบียบเรื่องการแต่งกายที่เน้นความสุภาพเรียบร้อย ถ่อมตน ที่มุสลิมทุกคนควรปฏิบัติตาม (ที่มา <https://www.cicot.or.th> ข้อมูลวันที่ 8 ตุลาคม 2564)

1.สำรวจตนให้แน่ใจว่ารู้จริง ๆ เกี่ยวกับการเป็นมุสลิม ข้อปฏิบัติแรกสุดของการเป็นมุสลิม คือ เชื่อว่าอัลลอฮ์ ﷻ เป็นพระเจ้าหนึ่งเดียว พระองค์เป็นพระเจ้าเพียงองค์เดียว เป็นผู้สร้างและทรงอำนาจสูงสุด อัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้เดียวที่สมควรแก่การกราบไหว้บูชา สมควรอุทิศตนกระทำความดีเพื่อพระองค์ โดยไม่มีสิ่งใดมาเทียบเคียงได้ ศาสนทูตของอัลลอฮ์ ﷻ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูตคนสุดท้ายที่ลงมาบนโลกนี้ จะไม่มีศาสนทูตท่านอื่นถูกส่งมาเพื่อมนุษยชาติอีก อิสลามเป็นศาสนาที่ดำเนินตามกฎแห่งธรรมชาติและใกล้ชิดวิถีของผู้สร้างมากที่สุด ดังนั้นผู้ที่นับถืออิสลามก็กำลังกลับสู่วิถีทางแรกสุดแห่งธรรมชาติ อิสลามถือว่าผู้ใดที่เชื่อดังกล่าวข้างต้น มีสถานะเป็นมุสลิม ไม่ว่าจะอาศัยอยู่มุมใดของโลก อัลลอฮ์ ﷻ คือ พระนามของพระเจ้าในศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นพระเจ้าองค์เดียวกันกับพระเจ้าของชาวคริสต์และชาวยิว (พระเจ้าของอับราฮัม) ดังนั้นมุสลิมจึงเคารพศาสนทูตของศาสนาคริสต์และยูดา (รวมไปถึง พระเยซู โมเสส เอลียาห์ และอื่น ๆ) อีกทั้งยังนับว่า พระคัมภีร์ไบเบิลและโตราห์ ได้รับการวิวัฒนาการจากพระเจ้าเช่นกัน

2.อ่านคัมภีร์อัลกุรอานเป็นแหล่งรวมคำสอนหลักของอิสลาม เชื่อกันว่าคัมภีร์อัลกุรอานเป็นพระวจนะของพระเจ้าที่ไม่เคยถูกบิดเบือน อีกทั้งยังสนับสนุนพระคัมภีร์ของชาวคริสต์และชาวยิวที่มีมาก่อนให้สมบูรณ์ หนังสือทางศาสนาที่สำคัญในอิสลามอีกเล่มคือ ฮะดีษ ซึ่งรวบรวมคำสอนของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ หะดีษเป็นส่วนประกอบพื้นฐานของกฎหมายอิสลาม การอ่านพระคัมภีร์และคำสอนนี้ทำให้มุสลิมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของศาสนา

3.คุยกัับอิมาม อิมาม คือ ผู้นำทางศาสนา ที่จะประกอบพิธีต่าง ๆ ในมัสยิด อิมามถูกคัดเลือกด้วยระดับความรู้ในคัมภีร์อัลกุรอานและการปฏิบัติตนที่ดี อิมามสามารถให้คำปรึกษาว่าเราพร้อมจะอุทิศตนเพื่ออิสลามหรือยัง

4.ปฏิญาณตน (ชะฮาดะฮฺ) หากมั่นใจแล้วว่าอยากจะเป็นมุสลิมจริง ๆ สิ่งที่จะต้องทำคือ กล่าวชะฮาดะฮฺ เป็นคำปฏิญาณตนสั้น ๆ เพื่อประกาศการเดินตามพระประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยวาจา การกล่าว ชะฮาดะฮฺ หมายความว่าเดินในทางของอิสลามตลอดชีวิต คำกล่าวชะฮาดะฮฺคือ “ลาอิลาฮะฮฺอิลัลลอฮฺ มุหัมมะดฺร่อซูลุลลอฮฺ” แปลได้ว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และมุหัมมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์” หลังจากปฏิญาณตนแล้วคุณก็เป็นมุสลิมเต็มตัว ส่วนแรกของชะฮาดะฮฺ (“ลาอิลาฮะฮฺอิลัลลอฮฺ”) “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ” ไม่ได้หมายถึงแค่พระเจ้าในศาสนาอื่นที่อาจเผลอไปกราบไหว้ และยังหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ เช่น ความร่ำรวย หรืออำนาจที่อาจมาแทนที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ ส่วนที่สองของชะฮาดะฮฺ (“มุหัมมะดฺร่อซูลุลลอฮฺ”) เป็นการน้อมรับว่าคำสอนของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เป็นศาสนจากพระเจ้า มุสลิมต้องใช้ชีวิตตามแบบอย่างของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ตามที่เปิดเผยในอัลกุรอาน การกล่าวชะฮาดะฮฺเป็นการสาบานที่จะน้อมรับหลักการเหล่านี้ ชะฮาดะฮฺ จะต้องกล่าวด้วยความจริงใจและเข้าใจถึงพันธะผูกพัน คุณไม่สามารถเป็นมุสลิมได้ด้วยการกล่าวถ้อยคำในชะฮาดะฮฺเฉย ๆ โดยที่ไม่รู้เรื่องอะไร เพราะวาจาต้องแสดงความเชื่อที่แท้จริงจากหัวใจ

5.การเป็นสมาชิกในสังคมมุสลิมอย่างเป็นทางการ ทำได้ชวนพี่น้องมุสลิมมาเป็นพยานตอนปฏิญาณตน ที่จริงไม่จำเป็นต้องมีพยานในการจะเป็นมุสลิม พระเจ้าทรงรอบรู้ทุกสิ่ง ดังนั้นการกล่าวชะฮาดะฮฺ สามารถทำได้โดยลำพัง ด้วยความเข้าใจ ถือว่าเป็นมุสลิมแล้วในสายพระเนตรของอัลลอฮ์ ﷻ แต่หากอยากได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจากมัสยิด ส่วนมากกระทำโดยการกล่าวชะฮาดะฮฺต่อหน้าพยานมุสลิม 2 คน และอิมามในมัสยิดเพื่อเป็นพยานยืนยันในความเชื่อ

6.ทำความสะอาดร่างกาย หลังจากที่เป็นมุสลิมแล้ว สมควรที่จะอาบน้ำเป็นการชำระล้าง การกระทำนี้เป็นสัญลักษณ์ว่าเราได้ละทิ้งอดีตที่ได้ผุดขึ้นจากความมืดสู่ความสว่าง ไม่มีบาปใดที่เกินการชำระล้าง หลังจากกล่าวชะฮาดะฮฺแล้ว บาปต่าง ๆ ในอดีตจะถูกชำระใหม่ ชีวิตใหม่ได้เริ่มขึ้นแล้ว จากนั้นมุสลิมใหม่ต้องพยายามยกระดับจิตใจโดยการกระทำสิ่งดี

มูลนิธิสันติชน (ที่มา : <https://www.arayaweddingplanner.com> ข้อมูลวันที่ 14 ตุลาคม 2564) ได้ระบุเกี่ยวกับการเข้ารับอิสลามและเป็นมุสลิมใหม่ โดยอธิบายสรุปขั้นตอนมีแค่สองขั้นตอน คือ ขั้นที่หนึ่ง คือ ทำจิตใจให้สงบให้รู้ว่าตัวเองกำลังจะพูดอะไร ขั้นที่สอง พูดประโยคหนึ่งที่เราเรียกว่า “คำปฏิญาณตน” ออกมา นี่คือการเข้ารับอิสลามเป็นมุสลิมใหม่ คำปฏิญาณตนที่ต้องกล่าวนั้น คือ “อัสฮาดุอัล ลาอิลา ฮะอิล ลัลลอฮฺ วะฮฺ ฮาดุอัน นะมุหัมมะดฺ ร่อซูลุลลอฮฺ” ซึ่งมีความหมายว่า “ฉันขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และฉันขอปฏิญาณว่า มุหัมมัดคือ ศาสนทูตของพระองค์”

อย่างไรก็ดี แม้การเข้ารับศาสนาอิสลามในทางปฏิบัติไม่จำเป็นต้องมีพยาน เพราะเป็นเรื่องราวระหว่างเขากับอัลลอฮ์ ﷻ แต่การมีพยานจำเป็นขึ้นเมื่อต้องการ “เอกสาร” เพื่อใช้ในทางกฎหมาย และถ้าต้องการเอกสารตามกฎหมายก็จะมีเรื่องเอกสารเพิ่มเติมเข้ามาอีก เป็นต้น อีกแง่มุมเกี่ยวกับการมีพยานบุคคล คือ การมีพยานเข้ารับอิสลาม จะทำให้ทำกิจกรรมทางศาสนาที่ต้องใช้ฐานะความเป็นมุสลิมได้ราบรื่นขึ้น เช่น กิจกรรมการแต่งงาน หรือการนิกะฮ์ ถ้ามีพยานการเข้ารับอิสลามโดยเป็นผู้ใหญ่ที่ครอบครัวฝั่งมุสลิมรู้จักจะช่วยให้การแต่งงานของคุณราบรื่นขึ้นด้วย อย่างน้อยผู้ประกอบพิธีนิกะฮ์ก็จะได้รู้ว่าได้เข้ารับอิสลามแล้วกับคนที่คุ้นเคย ทำให้สบายใจกันทุกฝ่ายว่าการนิกะฮ์จะถูกหลักศาสนาแน่นอนนั่นเอง การเข้ารับอิสลามกับการเรียนรู้อิสลามเป็นคนละความหมายกัน การเข้ารับอิสลามแม้มีขั้นตอนที่กระชับและง่าย แต่การเรียนรู้อิสลามต้องเรียนรู้กันตลอดชีวิต

2.2.3 มุอัลลัฟในอัลกุรอาน

อัลกุรอานเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นแหล่งที่มาของหลักคำสอนศาสนาอิสลาม โองการที่ได้กล่าวถึงในอัลกุรอานเกี่ยวกับมุอัลลัฟ มี 4 โองการที่กล่าวถึงมุอัลลัฟในอัลกุรอาน คือ สูเราะฮ์ อาลิอิมรอน (surah Āli ‘Imrān) อายะฮ์ที่ 103 สูเราะฮ์ อัลอันฟาล (Surah al-Anfāl) อายะฮ์ที่ 63 สูเราะฮ์อัตเตาบะฮ์ (Surah at-Taubah) อายะฮ์ที่ 60 และสูเราะฮ์อันนุร (Surah an-Nur) อายะฮ์ที่ 43 สามโองการ ได้แก่ Surah Ali Imran อายะฮ์ที่ 103 Surah al-Anfāl อายะฮ์ที่ 63 และ Surah an-Nur อายะฮ์ที่ 43 ได้กล่าวถึงมุอัลลัฟ เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ในขณะที่สูเราะฮ์ (Surah at-Taubah) โองการที่ 60 มุอัลลัฟ คือผู้ที่เลื่อมใสในศาสนาอิสลาม แต่ยังคงมีความแตกต่างเกี่ยวกับคำนิยาม อายะฮ์อัลกุรอานที่ได้กล่าวถึง มุอัลลัฟ ดังนี้

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾ (١٣)

(سورة آل عمران، 3: 103)

ความว่า “และพวกเจ้าจงยึดสายเชือกของอัลลอฮ์ ﷻ (ศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ) โดยพร้อมกันทั้งหมดและจงอย่าแตกแยกกัน และจงรำลึกถึงความเมตตาของอัลลอฮ์ ﷻ ที่มีต่อพวกเจ้า ขณะที่พวกเจ้าเป็นศัตรูกัน แล้วพระองค์ได้ทรงให้สนิทสนมกันระหว่างหัวใจของพวกเจ้า แล้วพวกเจ้าก็กลายเป็นพี่น้องกันด้วยความเมตตาของพระองค์ และพวกเจ้าเคยปรากฏอยู่บนปากหลุมแห่งไฟนรก แล้วพระองค์ก็ทรงช่วยพวกเจ้าให้พ้นจากปากหลุมแห่งนรกนั้น ใน

ทำนองนั้นแหละ อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าซึ่งบรรดา
โองการของพระองค์เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับแนวทางอันถูกต้อง”

(สุเราะฮฺอะละอิมรอน, 3: 103)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า สุเราะฮฺอัลอันฟาล อายะฮฺที่ 63

﴿وَأَلْفَ بَيْتٍ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتْ
بَيْتَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾
(سورة الأنفال، 8: 63)

ความว่า “และได้ทรงให้สนิทสนมระหว่างหัวใจของพวกเขา
(ระหว่างหัวใจของบรรดาผู้ศรัทธา) หากเจ้าได้จ่ายสิ่งที่อยู่ใน
แผ่นดินทั้งหมด เจ้าก็ไม่สามารถให้สนิทสนมระหว่างหัวใจของ
พวกเขาได้ แต่ทว่าอัลลอฮฺ ﷻ นั้นได้ทรงให้สนิทสนมระหว่าง
พวกเขา และแท้จริงพระองค์นั้นคือผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชา
ญาณ”

(สุเราะฮฺ อัล-อันฟาล, 8: 63)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزَيِّجُ سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَّامًا فَتَرَى
الْوَدَفَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ
فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ
بِالْأَبْصَارِ﴾

(سورة النور، 24: 43)

ความว่า “เจ้ามิได้เห็นดอกหรือว่า แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงให้
เมฆลอย แล้วทรงทำให้ประสานตัวกันแล้วทรงทำให้รวมกันเป็น
กลุ่มก้อน แล้วเจ้าก็จะเห็นฝนโปรยลงมาจากกลุ่มเมฆนั้น และ
พระองค์ทรงให้มันตกลงมาจากฟากฟ้า มีขนาดเท่าภูเขา ในนั้นมี
ลูกเห็บ แล้วพระองค์จะทรงให้มันหล่นลงมาโดนผู้ที่พระองค์ทรง
ประสงค์ และพระองค์จะทรงให้มันผ่านพ้นไปจากผู้ที่พระองค์ทรง
ประสงค์ แสงประกายของสายฟ้าแลบเกือบจะฉีกสายตาดูมอง”

(สุเราะฮฺ อัน-นุร, 24:43)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ
فُلُوقِهِمْ فِي الرِّقَابِ وَالْغَرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ
فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴾

(سورة التوبة، 9: 60)

ความว่า “แท้จริงทานทั้งหลายนั้น (ทรัพย์สินส่วนชะกาต) สำหรับบรรดาผู้ที่ยากจนและบรรดาผู้ที่ขัดสนและบรรดาเจ้าหน้าที่ในการรวบรวมมัน และบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิทสนม และในการไถ่ทาส และบรรดาผู้ที่หนีสินล้นตัว และในทางของอัลลอฮ์ ﷻ และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทางทั้งนี้ เป็นบัญญัติอันจำเป็นซึ่งมาจากอัลลอฮ์ ﷻ และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(สุเราะห์อัตเตาบะห์, 9: 60)

จากอายะฮ์ดังกล่าวข้างต้น มุอัลลัฟ คือผู้ที่อิสลามได้โน้มน้าวจิตใจของเขาให้แก่มุสลิม ในการให้ชะกาตส่วนหนึ่งแก่พวกเขานั้นก็เพื่อจูงใจพวกเขาให้รับนับถืออิสลาม หรือไม่ก็เพื่อเป็นการยับยั้งพวกเขามิให้คิดร้ายต่อมุสลิม และเป็นกำลังป้องกันให้แก่มุสลิมอีกด้วย และยังหมายถึงผู้ที่รับนับถืออิสลามใหม่ ๆ ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการศรัทธาของเขา (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย, 1431:456)

อัชชะอาละบีย (al-Tha alabiy, 1997: 188) ได้กล่าวไว้ว่า แท้จริงในอายะฮ์ให้ความหมายในเชิงการกำหนดกรอบผู้ที่มีสิทธิรับชะกาตนั้น จำกัดอยู่ในขอบข่ายของคนแปดประเภทที่ได้กล่าวไว้ในอายะฮ์ข้างต้น และสิ่งที่เป็นข้อถกเถียง คือ รูปแบบ หรือวิธีการแจกจ่าย ท่านอิมามมาลิกและท่านอื่น ๆ อีกหลายท่านมีความเห็นว่าให้แบ่งตามความจำเป็น

الْمُؤَلَّفَةُ คือ บรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาผูกฝั่อยู่กับศาสนาอิสลาม

สำหรับบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาผูกฝั่อยู่กับศาสนาอิสลามนั้น มีหลายประเภทดังนี้

1) บางคนในหมู่พวกเขาได้รับชะกาต เพื่อจะเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ดังเช่นที่ท่านนบี ﷺ ได้ให้ทรัพย์สินจากสงครามฮุนัยน์ แก่ ค็อฟวาน อิบน์ อุมัยยะห์ โดยที่ปรากฏว่า เขาได้ไปร่วมสงครามในครั้งนี้ ขณะเขายังเป็นมุชริก (ผู้บูชาเจว็ด) อยู่ โดยเขาเล่าว่า ท่านยังคงให้ทรัพย์สินแก่ฉัน จนกระทั่งท่านได้กลายเป็นคนที่ฉันรักที่สุด โดยที่ก่อนหน้านี้ ท่านเคยเป็นคนที่ฉันไม่ชอบหน้ามากที่สุด (มุสลิม/4/1806)

และเช่นเดียวกัน อิมามอะหมัด ได้รายงานจาก ค็อฟวาน อิบน์ อุมัยยะห์ ว่า ท่านเราะซูล ﷺ ได้ให้ทรัพย์สินแก่ฉันในวันสงครามฮุญัยน์ ซึ่งที่จริงแล้ว ท่านเป็นคนที่ฉันเบื่อหน้าที่สุด แต่ท่านยังคงให้แก่ฉัน จนกระทั่งท่านเป็นคนที่ฉันรักที่สุด

มุสลิม และอัตติรมิซีย์ ก็ได้บันทึกหะดีษนี้เช่นเดียวกัน (มุสลิม 1086 และอัตติรมิซีย์ 3/334)

2) บางคนศาสนาให้สิทธิรับชะกาตเพื่อให้เขายืนหยัดในศาสนา และเพื่อที่จะทำให้หัวใจของเขามั่นคงขึ้น ดังเช่นที่ท่านได้ให้ในสงครามฮุญัยน์แก่ผู้ที่กล้าหาญ จากพวกที่ได้รับการปลดปล่อยให้เป็นไท และบรรดาหัวหน้าของพวกเขา เป็นอูฐจำนวน 100 ตัว และท่านได้กล่าวว่า

ความว่า “ความจริง ฉันได้ให้กับชายคนนั้น โดยคนอื่นจากเขาเป็นที่รักแก่ฉันมากกว่าเขาเสียอีก เพราะฉันกลัวว่า อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงให้เขาคว่ำบาหน้าของเขาอยู่ในนรกยะฮันนัม” (พิตฮุลบารีย์ 3/399)

ในหนังสือเศาะฮียฺทั้งสองรายงานจาก อิบน์อะลี ว่า แท้จริง ท่านอะลี ได้ส่งทองคำแผ่นนั้นเดินทางมาจากแคว้นเยเมน ไปให้ท่านนบี ท่านได้จัดแบ่งมันให้กับคนสี่คน คือ อัลอักเราะฮฺ อิบน์ ฮาบิส อูัยนะฮฺ อิบน์ บะดร์ อัลกอมะฮฺ อิบน์ อุลาซะฮฺ และ เซค อัลค็อยร และท่านได้กล่าวว่า **فانهم** “ฉันจะประสานจิตใจของพวกเขา” (พิตฮุลบารีย์ 6/433 มุสลิม 2/741)

3) บางคนท่านให้กับเขา เพื่อหวังว่าคนรอบข้างเขาจะเข้ารับอิสลาม

4) บางคนท่านให้ไปเพื่อทรัพย์สินชะกาตจะมาจากคนใกล้เคียงเขา หรือเพื่อลดอันตรายต่อบรรดามุสลิม (Ibn Kathir.1999-1420: 370-371)

มุลลัฟ คือ บรรดาผู้ที่หัวใจของเขายังใหม่ต่ออิสลาม คือมุสลิมหรือกาฟิร หัวหน้าเผ่า ผู้ที่หวังว่าเขาจะเข้ารับอิสลาม หรือ (ผู้ที่เราหวัง) เพื่อให้พ้นจากความชั่วของเขา หรือหวังว่าการให้ชะกาตจะเพิ่มอิมามของเขา หรือหวังการรับอิสลามของคนที่เหมาะสมกับเขา คนต่าง ๆ เหล่านี้จะให้ชะกาตตามจำนวนที่ทำให้บรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้นมุลลัฟสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่ยังไม่ใช่มุสลิม คนกลุ่มนี้สามารถมอบชะกาตแก่เขาได้ในกรณีเพื่อให้เขาเข้ารับอิสลาม หรือให้เพื่อยับยั้งป้องกันภัยในสังคมมุสลิมอันเกิดจากน้ำมือของพวกเขา

กลุ่มที่ 2 ผู้ที่เข้ารับอิสลามแล้ว คนกลุ่มนี้สามารถมอบชะกาตแก่เขาเพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวเขา ให้ยืนหยัดในอิสลามได้อย่างมั่นคง หรือหวังในการเข้าอิสลามของคนใกล้ชิด และพวกพ้องของเขา เป็นต้น (อับดุลสุโก ดินอะ, 2555: 18)

มุลลัฟ หมายถึง บรรดาผู้ที่จิตใจของเขาโน้มเอียงสู่อิสลาม รวมถึงผู้ที่ต้องการความมั่นคงทางจิตใจในการเป็นมุสลิม องค์กรชะกาตจะมีความเห็นแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันในการกำหนดกฎเกณฑ์ของมุลลัฟ ซึ่งบางองค์กรชะกาตจะระบุในการเป็นผู้มีสิทธิรับชะกาต มีการกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ 2-4 ปี จากเวลาที่เขาเข้ารับอิสลาม เพื่อสร้างกำลังใจและมีเวลาในการเปลี่ยนแปลงตัวเอง โดยมีการกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติศาสนกิจ และมีความเคร่งครัดทางศาสนา (ธวัช นุ้ยพอม และคณะ, 2559: 95-96)

หลักฐานที่ได้อธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของมุลล์ฟ มีดังนี้
อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในซูเราะฮ์ อัลอันฟาล โองการที่ 38

﴿ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِن يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ
يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ﴾

(سورة الأنفال، 8 : 38)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) แก่บรรดาผู้ที่ปฏิเสธศรัทธาว่า หากพวกเขาหยุดยั้งสิ่งที่แล้วมา ก็จะถูกอภัยให้แก่พวกเขา และหากพวกเขากลับ (ต่อต้าน) อีก แท้จริงนั้น แนวทางของคนก่อน ๆ นั้น ได้ผ่านมาแล้ว”

(ซูเราะฮ์อัล-อันฟาล, 8: 38)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในซูเราะฮ์ อัลฮัจญ์ โองการที่ 78

﴿ وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ ۚ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ
عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ ۚ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ ۚ هُوَ سَمَّاكُمُ
الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ
وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ ۚ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
وَأَعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ ۖ فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴾

(سورة الحج، 22 : 78)

ความว่า “และจงต่อสู้เพื่ออัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งเป็นการต่อสู้ที่แท้จริงเพื่อพระองค์ พระองค์ทรงคัดเลือกพวกเจ้า และพระองค์มิได้ทรงทำให้เป็นการลำบากแก่พวกเจ้าในเรื่องของศาสนา ศาสนา (ที่ไม่ลำบาก) คือศาสนาของอิบรอฮีม บรรพบุรุษของพวกเจ้า พระองค์ทรงเรียกชื่อพวกเจ้าว่ามุสลิมิน ในคัมภีร์ก่อนๆ และในอัลกุรอาน เพื่อเราจะชูลจะได้เป็นพยานต่อพวกเจ้า และพวกเจ้าจะได้เป็นพยานต่อมนุษย์ทั่วไป ดังนั้นพวกเจ้าจงดำรงการละหมาด และบริจาคซะกาต และจงยึดมั่นต่ออัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เป็นผู้คุ้มครองพวกเจ้า เพราะพระองค์คือผู้คุ้มครองที่ดีเลิศและผู้ทรงช่วยเหลือที่ดีเยี่ยม”

(ซูเราะฮ์ อัล-ฮัจญ์, 22: 78)

จากอายะฮ์ดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ ให้ต่อสู้ดิ้นรนด้วยทรัพย์สมบัติและชีวิต เพื่อเชิดชูศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ อย่างแท้จริง และสุดท้ายความสามารถ อัลลอฮ์ ﷻ มิได้บังคับในสิ่งที่พวกเจ้าไม่มีความสามารถ แต่ทว่ามันอิสลามเป็นศาสนาที่สะดวกง่ายดาย ศาสนาซึ่งไม่มีความลำบาก คือ ศาสนาของอิบรอฮีม ดังนั้นจึงยึดมั่นมันเถิดเพราะเป็นศาสนาที่แท้จริง

จากท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسَنَ إِسْلَامُهُ يُكَفِّرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا، وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ، الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَلِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ، وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا))

(أخرجه البخارى، رقم 41)

ความว่า ออบุสะอีด อัลคุดรี ได้บอกกับเขา (อะฏอ์ บินยะซาร์) ว่า เขาเคยได้ยินท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า “เมื่อปาวคนหนึ่งได้รับอิสลาม และอิสลามของเขาก็ดีเลิศ พระองค์อัลลอฮ์จะทรงลบความผิดทุกชนิดในอดีตให้แก่เขา แต่หลังจากนั้นคือการคิดบัญชีความดีนั้นมีผลเพิ่มพูนสิบเท่าตัวถึงเจ็ดร้อยกว่า ส่วนความชั่วนั้นจะถูกบันทึกเท่าที่กระทำ นอกจากพระองค์อัลลอฮ์จะทรงยกโทษให้”

(บุคคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 41)

จากท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า แท้จริงท่านนบี ﷺ กล่าวแก่ อัมร์ บิน อัส ﷺ ขณะที่เขาเข้ารับอิสลามว่า

((أَمَّا عَلِمْتَ أَنَّ الْإِسْلَامَ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ وَأَنَّ الْهِجْرَةَ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهَا وَأَنَّ الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ))

(أخرجه مسلم، رقم 121)

ความว่า “ท่านไม่รู้หรือว่า แท้จริงอิสลามนั้นจะมาลบล้างการกระทำผิดก่อนหน้า และการอพยพจะลบล้างความผิดก่อนหน้า และการทำฮัจญ์นั้นจะลบล้างความผิดก่อนหน้า”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 121)

ท่านนบีﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسَنَ إِسْلَامُهُ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ كُلَّ حَسَنَةٍ كَانَ أَزْلَفَهَا وَمُحِيتَ عَنْهُ كُلُّ سَيِّئَةٍ كَانَ أَزْلَفَهَا ثُمَّ كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرَةِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْهَا))

(أخرجه النسائي، رقم 4998)

ความว่า “เมื่อบ่าวคนหนึ่งเข้ารับอิสลาม และอิสลามของเขาก็ดีเลิศ อัลลอฮ์ ﷻ จะบันทึกความดีทั้งหมดที่เขาเคยทำ และขจัดสิ่งเลวร้ายทั้งหมดที่เขาเคยทำไปจากเขา หลังจากนั้นก็มี การตอบแทนที่ยุติธรรม ซึ่งหนึ่งความดีจะตอบแทนสิบเท่าถึงเจ็ดร้อยเท่า และความชั่วอย่างหนึ่งก็ถูกตอบแทนอย่างเท่าเทียมกัน เว้นแต่อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงอภัยให้”

(อัมมะฮะฮียะฮ์ หมายเลขหะดีษ 4998)

การประกาศเข้ารับอิสลามของบุคคลหนึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เป็นความดีงามที่มากกว่าการได้ทรัพย์สินอันมหาศาลมาครอบครอง ดังที่ปรากฏในหะดีษที่รายงานจากท่านชะฮัล บิน ชะฮัด ﷺ ว่าแท้จริงท่านนบีﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَعَلِّي : فَوَاللَّهِ لَأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَ رَجُلًا وَاحِدًا خَيْرٌ لَكَ مِنْ أَنْ يَكُونَ لَكَ حُمْرُ النَّعَمِ))

(أخرجه البخاري 3701، ومسلم 2406)

ความว่า “ขอสาบานต่ออัลลอฮ์ ﷻ ว่าการที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้ชายคนหนึ่งได้รับการชี้นำ (ให้เข้ารับอิสลาม) ด้วยสาเหตุจากท่านนั้นย่อมดีสำหรับท่านยิ่งกว่าอูฐสีแดงเสียอีก”

(อัลบุคอรีย หมายเลขหะดีษ 3701 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ 2406)

จากหะดีษบทนี้ มีการเปรียบเทียบคุณค่าความดีของการเข้าสู่ศาสนาอิสลามกับ “อูฐแดง” เนื่องจากสัตว์ในประเทศกลุ่มอาหรับมีหลายชนิดแต่สัตว์ที่มีมูลค่ามากที่สุดก็คืออูฐแดง ที่สามารถใช้แทนทองคำหรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงได้ ด้วยเหตุนี้ มุสลิมส่วนใหญ่จึงทราบดีถึงความสำคัญ

ของภารกิจการเชิญชวนผู้คนเข้าสู่การศรัทธาในศาสนาอิสลาม ซึ่งมุสลิมมีบทบาทหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือมุอัลลัฟที่เข้ารับอิสลามให้สามารถปรับการใช้ชีวิตตามแนวทางอิสลามได้

และอัลลอฮ์ ﷻ ยังได้กล่าวถึงสิ่งที่ขาดทุนสำหรับผู้ปฏิเสธศรัทธา

1. สูเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ อายะฮ์ที่ 5 อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

(سورة المائدة، 5: 5)

ความว่า “และผู้ใดปฏิเสธศรัทธาแน่นอนงานของเขาก็ไร้ผล ขณะเดียวกันในวันปรโลกพวกเขาจะอยู่ในหมู่ผู้ที่ขาดทุน”

(สูเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์, 5:5)

2. สูเราะฮ์อัลกะฮฟ อายะฮ์ที่ 103-105 อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ۚ ﴿١٠٣﴾ الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُحْسِنُونَ صُنْعًا ۚ ﴿١٠٤﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ ۖ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَزَنًا ۚ ﴿١٠٥﴾﴾

(سورة الكهف: 105-103)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) เราจะแจ้งแก่พวกท่านไหม ถึงบรรดาผู้ที่ขาดทุนยิ่งในการงาน คือบรรดาผู้ที่การชวนขายของพวกเขาสู่สูญสิ้นไป ในการมีชีวิตในโลกนี้ และพวกเขาคิดว่า แท้จริงพวกเขาปฏิบัติความดีแล้ว พวกเขาเหล่านั้น คือบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาต่อโอองการทั้งหลายของพระผู้เป็นเจ้าของพวกเขา และการพบปะกับพระองค์ ดังนั้นการงานของพวกเขาจึงไร้ผล และในวันกิยามะฮ์เราจะไม่ให้มันมีค่าแก่พวกเขาเลย”

(สูเราะฮ์ อัลกะฮฟ, 18: 103-105)

3. ซูเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ อายะที่ 36 อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ
مَعَهُ، لَيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَا تُقْبَلُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (36)

(سورة المائدة، 5: 36)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธานั้น หากพวกเขามีสิ่งที่อยู่ในแผ่นดินทั้งหมด และมีเยี่ยงนั้นอีกรวมกัน (อีกเท่าหนึ่งของสิ่งที่มีอยู่ในแผ่นดินทั้งหมดแล้วรวมกัน) เพื่อจะใช้มันไถ่ตัวให้พ้นจากการลงโทษในวันกิยามะฮ์แล้ว มันก็จะไม่ถูกรับจากพวกเขา (อัลลอฮ์ ﷻ ก็จะไม่ทรงรับ ทั้งนี้เพื่อให้พวกเขาได้รับโทษที่สาสมกับความยะโสของพวกเขา) และสำหรับพวกเขานั้นคือการลงโทษอันเจ็บแสบ”

(ซูเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์, 5: 36)

4. ซูเราะฮ์อัลซัจญะฮ์ อายะที่ 12 อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا
أَبْصُرْنَا وَسَمِعْنَا فَأَرْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ﴾ (12)

(سورة السجدة، 32: 12)

ความว่า “และถ้าเจ้าได้เห็น เมื่อผู้กระทำความผิดทั้งหลายก้มศีรษะของพวกเขาลง (ในวันกิยามะฮ์ เพราะความอาย) ณ ที่พระเจ้าของพวกเขา (พละกกล่าวว่า) ข้าแต่พระเจ้าของเรา เราได้เห็นแล้ว เราได้ยินแล้ว (ได้เห็นข้อเท็จจริงแล้วและได้ยินสิ่งที่เราได้ปฏิเสธเรื่องเกี่ยวกับบรรดาเราละเลยแล้ว เพราะในขณะนั้นเราหูหนวก ตาบอด) ขอได้ทรงโปรดส่งเรากลับไป (ยังโลกดุนยา) เพื่อเราจะได้กระทำความดี แท้จริงเราเป็นผู้มีความเชื่อมั่นแล้ว ณ บัดนี้ (ความเชื่อมั่นว่า สัญญาของพระองค์นั้นเป็นความจริง และการพบพระองค์ก็เป็นความจริง)”

(ซูเราะฮ์อัลซัจญะฮ์, 32: 12)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการตอบรับอิสลาม ดังอายะฮ์อัลกุรอาน
ที่ว่า

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ

مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٨٥﴾

(سورة آل عمران، 3: 85)

ความว่า “และผู้ที่แสวงหาศาสนาหนึ่งศาสนาใดอื่นจากอิสลาม
แล้ว ศาสนานั้นก็จะไม่ถูกรับจากเขาเป็นอันขาด และในปรโลกเขา
จะอยู่ในหมู่ผู้ขาดทุน”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน, 3: 85)

จากอายะฮ์ดังกล่าว สามารถเข้าใจได้ว่า ผู้ใดเดินไปในหนทางที่ไม่ใช่อยู่ในบทบัญญัติ
ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานมาให้ นั่นคือ อิสลาม หนทางนั้นก็จะไม่เป็นที่ยอมรับ ณ อัลลอฮ์ ﷻ

2.2.4 การปรับตัวของมุอัลลัฟต่อการรับอิสลาม

การปรับตัวของมุอัลลัฟต่อการเข้ารับอิสลาม เมื่อต่างศาสนิกคนหนึ่งประกาศตัวเป็น
มุสลิม และได้ปฏิญาณตนเข้ารับอิสลาม เขาต้องเผชิญกับบททดสอบในรูปแบบของปัญหาต่าง ๆ
มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเขาได้เข้ามาเป็นสมาชิกในครัวรั้วมุสลิม และได้ดำเนินชีวิตอยู่ใน
ชุมชนมุสลิมต้องปรับตัว คือ 1.การปรับตัวในสังคมใหม่ สังคมที่ตนไม่เคยคุ้นเคยมาก่อน การต้อง
ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์การแต่งกาย อาหารการกิน หรือแม้แต่การเรียกชื่อใหม่หรือการทำคัตานสำหรับ
ผู้ชาย (การขลิบปลายหนังหุ้มอวัยวะเพศชาย) การต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามในชีวิตประจำวัน
ตลอดจนมารยาทต่าง ๆ ของอิสลามที่เป็นขนบธรรมเนียมและประเพณีปฏิบัติในชุมชนมุสลิม สิ่ง
เหล่านี้จะเป็นเรื่องหนักมากสำหรับมุอัลลัฟ จำเป็นต้องอาศัยการชี้แนะที่ถูกต้องจากผู้รู้ในชุมชน 2.การ
ปรับตัวกับสังคมเก่าที่เป็นพ่อ แม่ และญาติพี่น้อง หากคนเหล่านั้นรังเกียจ และไม่พอใจในการเปลี่ยน
ศาสนาของเขา จะต้องปรับตัวอย่างไร และจะสร้างความสัมพันธ์กับคนเหล่านั้นอย่างไรที่ไม่ผิดบัญญัติ
ศาสนา ขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างเขากับญาติพี่น้องเหล่านั้น การปรับตัวกับปัญหาเหล่านี้ต้อง
อาศัยการให้ความรู้ การให้ความช่วยเหลือ และคำแนะนำที่ดีและเป็นระบบจากมุสลิมและองค์กร
มุสลิมที่ใกล้ชิดมุอัลลัฟ (อับดุลเลาะ หนุมสุข, 2560: 6)

สรวงสุตา เจริญวงศ์, ศิริพร จิรวัฒน์กุล และ เลนอร์ แมนเดอร์สัน (2015:322) ได้
กล่าวถึงการปรับตัวกรรมตามวิถีมุสลิมของมุอัลลัฟ จำแนกเป็นการปรับตัว 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านร่างกาย การแต่งกายของผู้หญิงมุสลิมที่ต้องสวมฮิญาบ เปิดเผยได้เฉพาะ
ใบหน้าและฝ่ามือ ปรับการดูแลสุขภาพส่วนบุคคล เช่นการอาบน้ำภายหลังการร่วมประเวณีทุกครั้ง
ปรับเรื่องพฤติกรรมกรรมการบริโภค โดยเลือกอาหารที่ไม่ขัดกับหลักการอิสลาม โดยไม่รับประทานเนื้อหมู
การทำความสะอาดภาชนะหรือส่วนประกอบของอาหารจะต้องล้างผ่านน้ำที่สะอาด ใช้มือข้างขวาใน

การรับประทานอาหาร ในการจับภาชนะ ถ้าอาหารหรือเครื่องดื่มมีอุณหภูมิสูงหรือร้อนจนไม่สามารถรับประทานได้ ต้องไม่ลดความร้อนโดยการเป่า

2) ด้านจิตใจ เรียนรู้ “ดุอาอ์” (วิธีการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และการสวดวิงวอนขอพรจากพระเจ้า) โดยเห็นว่าการกล่าวคำรำลึกถึงพระเจ้าและดุอาอ์เป็นวิธีสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจตนเองในการปรับตัวให้เป็นมุสลิมที่ดี และช่วยคลายกังวลได้ เนื่องจากรู้สึกเหมือนมีพระเจ้าอยู่ใกล้และเป็นที่พึ่งทางใจได้ในทุกเวลา เช่นเดียวกับการปฏิบัติศาสนกิจอื่น ๆ เช่น การละหมาดวันละ 5 เวลาการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การเดินทางไปละหมาดที่มัสยิดทุกวันศุกร์

3) ด้านสังคม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการเข้าร่วมกิจกรรมตามปฏิทินชุมชนมุสลิม แทนกิจกรรมและประเพณีไทยในสังคมวัฒนธรรมโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่างศาสนา บางคนปฏิเสธ หรือเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมสังสรรค์ระหว่างเพื่อนชาวพุทธในสังคมเดิม และการไม่ร่วมพิธีกรรมของต่างศาสนา รวมทั้งงานบุญต่าง ๆ โดยเฉพาะงานศพ

4) ด้านจิตวิญญาณ มีการเรียนรู้หลักการประกอบพิธีฮัจญ์ วางแผนว่าต้องการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่เมืองเมกกะประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเป็นดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของมุสลิมอย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิต

นอกจากนี้การปรับสัมพันธภาพกับครอบครัวเดิม โดยพยายามหาวิธีการสร้างความเข้าใจกับครอบครัวเดิม โดยการปรับสัมพันธภาพกับครอบครัวเดิมด้วยการนั่งเงียบไม่ตอบโต้และการคิดเชิงบวกต่อปฏิกิริยาทางลบของครอบครัว เลี่ยงการร่วมกิจกรรมบางอย่างในครอบครัวเพื่อลดการเผชิญหน้าความขัดแย้ง การอธิบายให้ข้อมูลเกี่ยวกับอิสลามการแสดงออกเกี่ยวกับวิถีมุสลิมให้ครอบครัวข้างได้เรียนรู้จากการดำเนินชีวิตประจำวัน

มनुญ โตะอาจ (2555: 295-295) ได้กล่าวถึง มุอัลลัฟที่เข้ารับอิสลามเพื่อการแต่งงานกับมุสลิมขาดรากเหง้าของอัตลักษณ์มุสลิมด้านวัฒนธรรมหรือกลุ่มชาติพันธุ์ศาสนาของศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุผลที่ว่าอัตลักษณ์มุสลิมถูกกำหนดด้วยวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะกลุ่มที่ปรากฏออกมาให้เห็น เช่น วัฒนธรรมเรื่องอาหารการกิน วัฒนธรรมเรื่องการแต่งกายที่มุสลิมแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีความแตกต่างกันในวิธีปฏิบัติ แต่โดยหลักการศาสนาอิสลามแล้วมุสลิมทุกกลุ่มชาติพันธุ์นับถืออัลลอฮ์ ﷻ เป็นพระเจ้าองค์เดียว และมีนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ ดังนั้นอัตลักษณ์ในจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ของมุอัลลัฟจึงถูกกำหนดตามกลุ่มชาติพันธุ์ตามครอบครัว ชุมชนหรือสังคมของมุอัลลัฟ ดังนั้นปัจจัยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟ ขึ้นอยู่กับบริบทของสิ่งแวดล้อมทางครอบครัว และสิ่งแวดล้อมทางชุมชนหรือสังคมที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ ดังนี้

1.สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว การอยู่ร่วมของครอบครัวใหม่ของมุอัลลัฟจะมีวิถีชีวิตและการปฏิบัติตนที่แตกต่างจากครอบครัวเดิมของมุอัลลัฟ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมในครอบครัวเดิมของมุอัลลัฟที่ถ่ายทอด อบรม และปลูกฝังจนเป็นพฤติกรรมสืบทอดกันมา เมื่อมุอัลลัฟแต่งงานความต้องการมีครอบครัวที่สมบูรณ์มีความสุข เป็นความต้องการของมุอัลลัฟเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปทุกคน มุอัลลัฟที่อยู่ในครอบครัวที่มีความเคร่งครัดในหลักการศาสนาอิสลามจะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟได้เป็นอย่างดี ส่วนมุอัลลัฟที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่เข้มแข็งในหลักการของอิสลาม หลังจากที่มีมุอัลลัฟแต่งงานไปแล้วผู้ที่มีส่วนสำคัญในการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมคือ สามี

หรือภรรยาของมุอัลลัฟ ถ้าสามีหรือภรรยาของมุอัลลัฟไม่มีความเข้มแข็งในหลักการของศาสนา อิสลามการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมก็จะมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่ช้า บรรยายากความเป็นมุสลิมใน ครอบครัวจะช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟได้ สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ตัวมุอัลลัฟเองต้องมีความ ตระหนักในความเป็นมุสลิมของตนเอง มีจิตสำนึกของความเป็นมุสลิมด้วยความศรัทธาอย่างแท้จริง มิใช่เข้ารับศาสนาอิสลามเพื่อการแต่งงานกับมุสลิมเท่านั้น จึงเป็นหน้าที่ของมุอัลลัฟต้องเรียนรู้ หลักการของศาสนาอิสลามอย่างสม่ำเสมอหลังจากแต่งงานกับมุสลิม

2. สิ่งแวดล้อมทางชุมชนหรือสังคม การสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารกลุ่มของ มุอัลลัฟกับบุคคลอื่นที่มาจากวัฒนธรรมอื่นที่ไม่ใช่วัฒนธรรมของผู้นับถือศาสนาอิสลาม มิให้มุอัลลัฟ พบเสมอในฐานะที่มุอัลลัฟเป็นมุสลิม การที่มุอัลลัฟออกจากวัฒนธรรมเดิมของตนก้าวสู่วัฒนธรรม อิสลามอาจเกิดปัญหาการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม มุอัลลัฟจะมีการปรับตัวในการเรียนรู้อัตลักษณ์ มุสลิมต่างกัน การเรียนรู้วัฒนธรรมอิสลามของมุอัลลัฟและละทิ้งวัฒนธรรมเดิมที่เคยเรียนรู้ ทำให้ มุอัลลัฟต้องเรียนรู้การปรับตัวเพื่อเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่และมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมใหม่ มุอัลลัฟ สามารถปรับตัวได้มากน้อยอย่างไรขึ้นอยู่กับพื้นฐานส่วนบุคคล เช่น บุคลิกนิสัย ทัศนคติ และจากการ ช่วยเหลือและสนับสนุนจากบุคคลในชุมชนหรือสังคมที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ มุอัลลัฟจำเป็นต้องเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรมอิสลามกับวัฒนธรรมอื่นที่ต่างจากวัฒนธรรมอิสลาม เมื่อมุอัลลัฟเกิด ความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน หรือสังคมแล้วการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟจาก บุคคลอื่นก็จะดำเนินไปโดยง่าย

กระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมที่เป็นขั้นตอนต่อเนื่องและผ่านเงื่อนไขสำคัญของการยอมรับอัตลักษณ์มุสลิม ดังนี้

1. ความตระหนักในตนเอง ด้วยการรับรู้ว่าคุณแตกต่างจากผู้อื่น ๆ เริ่มต้นจากการที่ มุอัลลัฟรับรู้ถึงความแตกต่างของตนเองเมื่อมีปฏิสัมพันธ์สังสรรค์กับชาวมุสลิมและบุคคลอื่นในเรื่อง ลักษณะความรู้สึกที่ปรากฏขึ้นในจิตใจมีแนวโน้มเอียงไปทางอัตลักษณ์มุสลิม แต่ในขณะเดียวกันผู้อื่น ในสังคมที่มุอัลลัฟอาศัยอยู่ด้วยภายใต้กระบวนการปฏิสัมพันธ์สังสรรค์ก็มองเห็นความแตกต่าง ดังกล่าวจากการกระทำของมุอัลลัฟที่ปรากฏในบริบทต่าง ๆ ทางครอบครัว ชุมชน และประทับใจตรา ความเป็นมุสลิมให้กับมุอัลลัฟ

2. การมีอัตลักษณ์ส่วนบุคคลเป็นมุสลิมของมุอัลลัฟ จะมีแนวโน้มพัฒนาขึ้นเมื่อได้ ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและกลุ่มสังคมที่มีลักษณะเช่นเดียวกับตนเอง ทำให้มุอัลลัฟรับรู้ความ เด่นชัดในอัตลักษณ์มุสลิมของตนเอง นอกจากนี้ประสบการณ์ในการเรียนรู้กับมุสลิมเป็นอีกสิ่งที่ตอก ย้ำถึงอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟได้ชัดเจนขึ้นด้วยเช่นกัน การเข้าร่วมกลุ่มวัฒนธรรมตามหลักการ อิสลามจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยให้มุอัลลัฟพัฒนาและดำเนินไปสู่การแสดงอัตลักษณ์มุสลิม โดยผ่าน ระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทำให้มุอัลลัฟมีการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของตนเองเพื่อแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ ในทางบวก ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกด้วยวัจนหรืออวัจนภาษาเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์สังสรรค์กับ บุคคลอื่นเป็นการเข้าสู่วัฒนธรรมอิสลามของมุอัลลัฟและเป็นสิ่งที่ตอกย้ำถึงอัตลักษณ์มุสลิมภายใน ตัวตนของมุอัลลัฟเองให้เด่นชัดเพิ่มมากขึ้น

3. การใช้ชีวิตและปรับตัวสังคมมุสลิม เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการเผชิญกับปฏิกิริยา ในทางลบของผู้อื่นในสังคม มุอัลลัฟจึงมีการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนในด้านต่าง ๆ ของตนเองเพื่อให้

สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมส่วนใหญ่ที่มุอัลลัฟเป็นสมาชิก โดยการลดอัตลักษณ์ความเป็นอื่นที่ไม่ใช่มุสลิม นอกจากนี้การเข้าร่วมกลุ่มวัฒนธรรมในวิถีชีวิตสังคมมุสลิมของมุอัลลัฟจะเป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนความรู้สึกและพฤติกรรมของมุอัลลัฟทำให้อัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟเกิดความมั่นคง

สมศักดิ์ ชุ่มชื่น, อับดุลเลาะ หนู่มสุข (2564: 132-135) ได้กล่าวถึง การปรับตัวของครอบครัวมุอัลลัฟ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) การปรับตัวด้านความเชื่อความศรัทธา การเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่ยึดถือทางจิตใจถือเป็นการปรับเปลี่ยนที่สำคัญที่สุดสำหรับมุอัลลัฟ การเปลี่ยนศาสนา คือ การเปลี่ยนความศรัทธาอันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ จากการเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือพระเจ้าองค์อื่นหรือแม่กระหังจากการไม่เชื่อว่ามีพระเจ้า แล้วยกระดับความคิดไปสู่การศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียวเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและการปฏิสัมพันธ์ของสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ สิ่งสำคัญที่จะเป็นรากฐานและแนวทางสำหรับการปรับตัวของมุอัลลัฟ คือ การเรียนรู้ทำความเข้าใจคำสอนศาสนาจากพระดำรัสของพระเจ้า (อัลกุรอาน) ควบคู่กับการศึกษาแบบอย่างเชิงประจักษ์จากคำสอนของท่านศาสนทูต (อัลหะดีษ) โดยเริ่มต้นจากบทบัญญัติพื้นฐานอันเป็นแก่นหลักที่สำคัญเพื่อยืนยันถึงการเคารพศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ พระเจ้าองค์เดียว คือ หลักหลักศรัทธา (รูกุนอิหม่าน 6 ประการ) และหลักปฏิบัติ (รูกุนอิสลาม 5 ประการ) มุอัลลัฟโดยส่วนใหญ่ศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจคำสอนศาสนาจากองค์กรมัสยิด การศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลออนไลน์ อาทิ เว็บไซต์มุสลิม การบรรยายออนไลน์จากศูนย์มูลนิธิสันติชน อีกส่วนหนึ่งก็ศึกษาเรียนรู้ผ่านการอ่านหนังสือและการฟังบรรยายจากทีวีมุสลิมช่องต่าง ๆ

2) การปรับตัวด้านจารีตประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา ลักษณะของวัฒนธรรมประเพณีที่มุอัลลัฟต้องปรับตัวจึงคาบเกี่ยวประเพณีระหว่างประเพณีไทย เช่น งานศพ งานบวช งานปีใหม่ งานบุญต่าง ๆ การปรับตัวเมื่อต้องร่วมพิธีงานศพในกรณีที่พ่อแม่หรือญาติพี่น้องเสียชีวิต เรื่องนี้มีความสำคัญและมีความละเอียดอ่อน เนื่องจากบทบัญญัติของศาสนาอิสลามมีข้อกำหนดที่ชัดเจน และมีข้อห้ามในการเข้าร่วมพิธีกรรมของศาสนาอื่น จึงเลือกที่จะชี้แจงเรื่องนี้แก่ครอบครัวตั้งแต่ต้น เพื่อให้เกิดการยอมรับและปรับความเข้าใจอย่างค่อยเป็นค่อยไป

3) การปรับตัวด้านความสัมพันธ์ การปรับในเรื่องความสัมพันธ์กับครอบครัวตนเองที่ประกอบด้วย พ่อแม่ พี่น้อง และบรรดาเครือญาติ ถือเป็นส่วนสำคัญที่มุอัลลัฟต้องใช้ความพยายามในการสื่อสารสร้างความเข้าใจ เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวที่อยู่ร่วมกันมาตั้งแต่เกิดเข้าใจและยอมรับการปรับเปลี่ยนศาสนา โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวราบรื่นดี จำเป็นต้องมีการเตรียมการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้ครอบครัวเกี่ยวกับศาสนาอิสลามตั้งแต่แรกเริ่มก่อนการเข้ารับอิสลาม หากให้พ่อแม่ได้มีส่วนรู้เห็นตั้งแต่ต้นผ่านการขอคำปรึกษา หรือสอบถามความคิดเห็นและใช้เวลาในการปรับความเข้าใจในลักษณะที่เป็นการเชิญชวนไปด้วย ก็จะช่วยลดปัญหาด้านความสัมพันธ์กับครอบครัวได้ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์กับฝั่งครอบครัวของผู้เป็นสามีหรือภรรยาก็เป็นอีกบทบาทหนึ่งที่มุอัลลัฟต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี เกิดความรู้สึกของการเป็นครอบครัวเดียวกัน และอาศัยอยู่ร่วมกันได้ ทั้งนี้บางครอบครัวก็ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดีจากครอบครัวของคู่ครอง และบางครอบครัวก็ประสบปัญหา การเข้าสู่การเป็นสมาชิกในครอบครัวใหม่ในตอนต้นจึงไม่ราบรื่น จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาพิสูจน์ด้วยการปฏิบัติที่ดี

4) การปรับตัวด้านบุคลิกภาพ ภายใต้บริบทความเชื่อที่เปลี่ยนไป มุอัลลัฟจำเป็นต้องปรับพฤติกรรมหรือการแสดงออกให้อยู่ในกรอบคำสอนที่ศาสนาอิสลามส่งเสริมให้กระทำด้วย เพื่อให้การใช้ชีวิตของมุสลิมอยู่ในครรลองของศาสนาและเป็นไปตามคำสอนที่ศาสนาสั่งใช้ พฤติกรรมค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนผ่านการสังเกตจากแสดงออก และการวางตัวของคนใกล้ชิดรอบข้าง จากนั้นค่อย ๆ เกิดการเลียนแบบ และศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองในประเด็นที่ยังสงสัยหรือยังไม่เข้าใจอย่างกระจ่างชัด การวางตัวด้วยบุคลิกและมารยาทที่ดีตามแบบฉบับคำสอนของศาสนาอิสลาม เป็นสิ่งที่สร้างความรู้สึกที่ดีและสามารถชนะใจคนรอบข้างได้

5) การปรับตัวด้านวิถีการดำเนินชีวิต อีกด้านหนึ่งที่มุอัลลัฟต้องมีการปรับทั้งระบบ คือ พฤติกรรมการดำเนินชีวิต ที่ต้องมีการเลือกอาหาร (ฮาลาล) เพื่อบริโภคอย่างพิถีพิถันยิ่งขึ้น เนื่องจากมุสลิมจำเป็นต้องเลือกบริโภคอย่างใส่ใจเพื่อที่เลือดเนื้อในร่างกายจะไม่ปะปนด้วยสิ่งที่ไม่สะอาด ภูมิอากาศ (ฮารอม) การทำความสะอาดร่างกายและการปรุงอาหารที่ต้องมีการล้างผ่านน้ำที่สะอาด รวมถึงการแต่งกายที่ถูกต้องตามบทบัญญัติศาสนา หากเป็นผู้หญิงต้องมีการสวมฮิญาบ

กีฟละห์ ดารากัย (2564: 70) ได้กล่าวถึงการปรับตัวของผู้หญิงมุอัลลัฟ (มุสลิมใหม่) โดยสามารถปรับตัวและก้าวสู่ศาสนาใหม่และสังคมใหม่ ตามบริบทของแต่ละคน มีการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ เพื่อตอบสนองต่อความมั่นคงในชีวิต และต้องการการยอมรับจากสังคมใหม่ที่อาศัยอยู่ ทั้งนี้สังคมใหม่มีส่วนในการผลักดันให้ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ให้เป็นอย่างวิถีชีวิตของมุสลิม โดยมุอัลลัฟพยายามปรับตัวทุกแง่มุมทุกบทบาท ได้แก่ การเป็นภรรยา ความเป็นแม่ในครอบครัวมุสลิม และสมาชิกของชุมชน นอกจากนี้ผู้หญิงมุอัลลัฟยังคงเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางสังคมเดิม และต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ในทุกรูปแบบกับเครือข่ายในศาสนาเดิมในหนทางที่ไม่ขัดต่อหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม การที่ผู้หญิงมุอัลลัฟและครอบครัวสามารถกลับคืนสู่การยอมรับของครอบครัวเดิมได้ ถือว่า เป็นการตะอวะฮ์อีกรูปแบบหนึ่ง เพราะต้องตอบคำถามและสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักคำสอนแก่บุคคลต่างศาสนิก ที่ตั้งคำถามกับภาพลักษณ์ภายนอกและการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน ระหว่างที่ผู้หญิงมุอัลลัฟใช้ชีวิตร่วมกันกับครอบครัวเดิมในบางเวลา โดยเชื่อว่าคำถามและคำตอบเหล่านั้นจะส่งผลให้ผู้คนในสังคมเกิดความเข้าใจในศาสนาอิสลามมากขึ้น

วาริต เจริญราษฎร์ (2564: 219) ได้กล่าวถึงเนื้อหาของคำสอนอิสลามในการปรับตัวของมุอัลลัฟ มุอัลลัฟหมายถึง ชาวมุสลิมใหม่ที่เปลี่ยนจากศาสนาอื่นมานับถือศาสนาอิสลาม อาจเปลี่ยนโดยการแต่งงานกับชาวมุสลิม หรือจากการเชิญชวนเข้าสู่ศาสนาอิสลามในรูปแบบต่าง ๆ เนื้อหาคำสอนที่มุ่งสอนมุอัลลัฟ ได้แก่ คำสอนเรื่องการปรับตัวในสังคมใหม่และคำสอนเรื่องการอธิบายทำความเข้าใจกับสังคมเดิมซึ่งทั้งสองเรื่องมีความสำคัญกับวิถีชีวิตของมุอัลลัฟ คำสอนเหล่านี้สะท้อนถึงความเข้าใจและความเห็นใจของสังคมมุสลิมที่มีต่อมุอัลลัฟ ทั้งนี้เพื่อให้มุอัลลัฟสามารถดำเนินชีวิตต่อไปอย่างปกติสุขในวิถีทางแห่งอิสลาม การสอนให้มุอัลลัฟปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดั้งเดิมของตน ให้สอดคล้องกับสังคมมุสลิม ทั้งเรื่องการแต่งกาย การรับประทานอาหาร การใช้ชื่อมุสลิม การทำศิครัน (หรือสุหนัต หมายถึง การขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย) การละหมาดให้ครบทั้ง 5 เวลา ในหนึ่งวัน การรักษามารยาท สิ่งเหล่านี้ปรากฏในคำสอนเนื่องจากเป็นองค์ประกอบเฉพาะของชาวมุสลิมที่แตกต่างไปจากผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ ทั้งยังเป็นเรื่องที่มีรายละเอียดมาก มุอัลลัฟที่เข้ารับ

2) การปรับด้านอัตมโนทัศน์ ต้องปกปิดเรือนร่างของตนไม่ให้ใครเห็น ผู้หญิงมุสลิมที่ต้องสวมฮิญาบ เปิดเผยได้เฉพาะใบหน้า ฝ่ามือ และต้องยอมรับ รวมถึงหาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในสโมสรสตรีมะห์ สร้างสุขภาวะศาสนาอิสลามบัญญัติโดยไม่ให้มีการคุมกำเนิดและหากมีบุตรต้องกิน

อาหารบำรุงร่างกายในระหว่างท้องเพื่อความสะดวกสบายอยู่เสมอ ในเวลาถือศีลอดมุสลิมไม่สามารถกินอะไรได้ทำให้บ่อยครั้งที่เห็นมุสลิมฉมน้ำลายพยายามเข้าใจในเหตุผลในการฉมน้ำลาย ในขณะที่ศีลธรรมตามจรรยาศาสนาอิสลามเกี่ยวกับการเข้าเป็นมุสลิมใหม่ คือ การเดินออกจากศาสนาเดิม ทำให้สิ่งที่ศาสนาเดิมบัญญัติไม่สามารถทำได้

3) การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ มุสลิมใหม่ไม่สามารถทำหน้าที่บทบาทเดิมได้ดั่งเก่า ทำให้บทบาทหน้าที่เดิมกลายเป็นปัญหาของมุสลิมใหม่ไม่สามารถทำได้อีกต่อไป โดยเฉพาะบทบาทความเป็นลูกที่ต้องกตัญญูกตเวทีของพ่อแม่บางอย่างถูกจำกัด หรือบางอย่างทำได้น้อยลง เช่น การทำบุญให้แก่บิดามารดาตามหลักศาสนาเดิม ตลอดจนการทำอาหารบางอย่างที่พ่อแม่ชอบ แต่ศาสนาใหม่ไม่อนุญาตให้ทำ เช่น อาหารที่ประกอบจากหมู เนื่องจากเป็นสิ่งที่ต้องห้าม มุสลิมใหม่จึงมอบหมายให้ญาติพี่น้องทำหน้าที่แทน และทำอย่างอื่นชดเชย เช่น การกลับไปเยี่ยมบ่อย ๆ หรือให้เงินพ่อแม่ไปซื้ออาหารที่บำรุงร่างกาย ในขณะที่มุสลิมใหม่ต้องมีการละหมาดตามศาสนบัญญัติ ต้องถือศีลอด และละหมาดการสรรเสริญต่อพระเจ้า จึงจะต้องเรียนรู้พยายามฝึกฝน รวมถึงคนรอบข้างที่เป็นมุสลิม เช่น สามีหรือคนในครอบครัวใหม่ต้องให้กำลังใจ และแนะนำให้กับมุสลิมใหม่ สำหรับโต๊ะอิหม่ามจำเป็นจะต้องให้การอบรม หรือสอนการปฏิบัติให้กับมุสลิมใหม่เป็นพิเศษ

4) การปรับตัวด้านการพึ่งพาระหว่างกัน การปรับตัวภายในครอบครัวสู่การเป็นอิสลาม มีการพูดคุย และสร้างความเข้าใจกันก่อนหน้านั้นแล้วครอบครัวจะคอยช่วยให้กำลังใจ และคอยช่วยเหลือสนับสนุน แนะนำการปฏิบัติช่วยแก้ไขปัญหายุ่งยากทุกข้อให้คำปรึกษาในการใช้ชีวิตที่ดี ให้ความรู้ สอนการปฏิบัติ และการวางตัวอย่างถูกต้องตามหลักศาสนาที่ต้องทำในชีวิตประจำวัน เช่น ในการอ่านอัลกุรอาน เป็นต้น

2.2.5 ปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุอัลลัฟ

ปริญญา ประหยัดทรัพย์ (2562: 91-92) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลในการเข้ารับอิสลามของมุอัลลัฟ (มุสลิมใหม่) มาจากสาเหตุหลัก 2 ประการ คือ 1) มาจากการแต่งงานกับมุสลิมเดิมในชุมชน และ 2) มาจากการศึกษาเรียนรู้จนเกิดความศรัทธา

การแต่งงานระหว่างมุสลิมกับคนที่นับถือศาสนาต่างกันนั้น เป็นเหตุปัจจัย ทำให้ผู้นำศาสนาในชุมชนและครอบครัวที่มุสลิมใหม่ได้เข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัว ให้ความสำคัญในการดูแลมุสลิมใหม่อย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับพฤติกรรม และการปฏิบัติศาสนกิจของมุสลิมใหม่ โดยผู้นำศาสนาได้เปิดการอบรมหลักสูตรการเรียนการสอนหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามให้กับมุสลิมใหม่ตามมัสยิดต่าง ๆ ในชุมชนมุสลิม จากการศึกษาพบว่า การเข้ารับอิสลามของชนต่างศาสนิก ส่วนใหญ่มาจากสาเหตุการแต่งงานและในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การแต่งงานระหว่างมุสลิมเดิมกับมุสลิมใหม่ มีถึงหมู่บ้านละ 10-20 คน ซึ่งมีแนวโน้มว่าจำนวนของมุสลิมใหม่ในประเภtnี้นี้จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยปัจจัยทางสังคมที่ขยายตัวตามความเจริญทางด้านกายภาพ ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับชนต่างศาสนิกในสังคมที่กว้างขึ้น กอปรกับสังคมมุสลิมในปัจจุบัน เปิดพื้นที่ยอมรับมุสลิมใหม่ในการเข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัว มีทัศนคติในเชิงบวก ไม่ปิดกั้นและกีดกันเหมือนในอดีต รวมถึงความเจริญก้าวหน้าของสื่อต่าง ๆ ในยุคปัจจุบัน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ทำให้เกิดความสะดวกสบายในการศึกษาค้นคว้าและการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา

ศิริพร ชันธสิทธิ์ (2549:81) ได้กล่าวถึงปัจจัยเหตุที่เปลี่ยนเข้ารับอิสลามของมุอัลลัฟ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยภายนอก มีดังนี้

1.1 ลักษณะพื้นฐานของครอบครัว ได้แก่ ลักษณะครอบครัวที่ไม่มีความเข้มงวดในเรื่องของศาสนา และลักษณะของครอบครัวที่มีการอบรมเรื่องศาสนา

ลักษณะครอบครัวที่ไม่มีความเข้มงวดในเรื่องของศาสนา จะเห็นได้จากการที่พ่อแม่และแม่ไม่ได้ส่งเสริมหรือปลูกฝังในเรื่องของการนับถือศาสนาพุทธมากนัก ดังนั้นจึงทำให้การนับถือศาสนาของบุคคลในบ้านเป็นไปอย่างหละหลวม ทำให้ครอบครัวไม่สามารถกดดันเรื่องศาสนาได้มากนัก เนื่องจากสาเหตุเรื่องเศรษฐกิจภายในครอบครัวที่ทุกคนต้องช่วยกันหารายได้เป็นหลักมากกว่าที่จะมาคำนึงถึงในเรื่องที่เหมือนจะรู้กันอยู่แล้วว่าถ้าเกิดมาในศาสนาไหนก็นับถือไปตามศาสนานั้น จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมานั่งสั่งสอนให้เป็นกัลกัษณะ ฉะนั้นความเข้มข้นของการนับถือศาสนาที่มีคอยขังน้อย จึงอาจส่งผลต่อการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลามได้ในเวลาต่อมา

ลักษณะของครอบครัวที่มีการอบรมเรื่องศาสนา แม้ครอบครัวจะมีความเอาใจใส่ในเรื่องศาสนาเดิมาก็จริง มีแม่เป็นต้นแบบในเรื่องของศาสนามาโดยตลอด เช่น การไปทำบุญที่วัด การช่วยเหลือผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยาก แต่มักจะมีคำถามเกี่ยวกับเรื่องศาสนามาตั้งแต่ในวัยเด็กที่สงสัยเสมอ กล่าวคือ 1) ด้วยความชอบที่จะปฏิบัติตามศาสนา หรือ 2) ด้วยความที่เป็นคนช่างคิดมาตั้งแต่วัยเด็ก (เชื่อมโยงไปสู่ตัวตน) ทั้งสองแบบเป็นตัวสะท้อนที่ดีในการเอาใจใส่เรื่องศาสนา จนกระทั่งเมื่อมาพบเจอกับประสบการณ์ใหม่ เช่น ศาสนาอิสลาม มีเพื่อนเป็นมุสลิม ก็อาจเกิดการเปลี่ยนศาสนาขึ้นได้ เพราะความสนใจที่มีให้กับเรื่องของศาสนามาตั้งแต่ต้น ประกอบกับเมื่อได้เรียนรู้ศาสนาอิสลามจนท้ายที่สุดเกิดการศรัทธา และมานับถือศาสนาอิสลาม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพื้นฐานการปลูกฝังทางศาสนาให้แก่สมาชิกในครอบครัวไม่ว่าจะเข้มงวดหรือไม่เข้มงวดก็ตามสมาชิกในครอบครัวล้วนมีโอกาสในการเปลี่ยนศาสนาได้ทั้งสิ้น

1.2 ความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนหรือบุคคลรู้จักที่เป็นมุสลิม เพราะอาจเกิดจากการเข้าชมรม เข้าชม หรืออาจเป็นเพราะต้องพบเจอกันทุกวัน 2) ความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัวที่เปลี่ยนศาสนา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนต่างเพศ รวมไปถึงการแต่งงาน

เมื่อมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกที่เป็นมุสลิมแล้วส่วนใหญ่จะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือซักถามประเด็นความสงสัยในเรื่องของศาสนามาร่วมกัน หรือเพราะความที่ต้องคลุกคลีอยู่ด้วยกันอยู่เสมอ จนเป็นเหตุให้เห็นความแตกต่างระหว่างศาสนา จนนำไปสู่การเรียนรู้และศึกษาในศาสนาอิสลามขึ้นได้

ส่วนการแต่งงานหรือการมีแฟนที่เป็นมุสลิม แม้ว่าจะเป็นต้นเหตุหลักอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนศาสนาตามมา แต่มีบางกรณีถึงแม้จะเลิกกับสามีหรือสามีตาย หรือเลิกกับแฟนเก่าไปแล้ว ทั้ง ๆ ที่ยังมีได้แต่งงาน ผู้ที่เปลี่ยนศาสนายังคงไม่กลับไปนับถือศาสนาเดิม ทั้งนี้อาจจะมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความเป็นตัวตนที่มั่นคงจากการศรัทธาในศาสนาอิสลาม ประสบการณ์ในอดีตที่มีทั้งด้านบวกด้านลบ หรือเป็นเพราะศาสนาอิสลามเองที่มีอำนาจในการยึดเหนี่ยว

1.3 ระยะเวลาที่ไกลหรือไม่ได้อยู่กับครอบครัวเดิม อาจจะเป็นไปได้ว่าจะง่ายในการที่จะเปลี่ยนศาสนา และไม่ต้องเผชิญกับภาวะความกดดันจากครอบครัวมากนัก ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง อาหาร การประกอบพิธีกรรม เป็นต้น หรือแม้กระทั่งเรื่องของจิตใจที่จะต้องขัดแย้งกันในความศรัทธาทางศาสนา

1.4 ศาสนาอิสลามสามารถสนองตอบความต้องการหรือให้คำตอบของชีวิตได้ ได้แก่ ศาสนาอิสลามสอนให้เป็นคนดี ให้รู้ว่าชีวิตนี้ต้องทำอะไรหรือไม่ควรทำอะไรบ้าง มุสลิมเป็นคนที่มีความจิตใจดี ชอบช่วยเหลืองานและช่วยเหลือคนเสมอ ศาสนาอิสลามช่วยพยุงชีวิตไว้ ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งความซื่อตรงซื่อสัตย์ ทำให้ไม่หลอกตนเองหรือหลอกคนอื่น และทำให้มีระเบียบแบบแผนที่ใช้ในการดำรงชีวิต และช่วยยกระดับชีวิตให้ดีขึ้นกว่าที่เคยเป็นมา รวมไปถึงรู้สึกว่าคุณเองได้รับความอบอุ่นจากศาสนา แม้ว่าจะไม่มีครอบครัวอยู่เคียงข้างก็ตาม เพราะด้วยความที่มุสลิมเป็นพี่น้องกัน

2. ปัจจัยภายใน มีดังนี้

2.1 ความเป็นตัวตน

1) ตัวตนที่เกิดจากการศรัทธา ได้แก่ ความมั่นคงทางด้านจิตใจที่รู้ว่าตนเองได้แต่งงานและเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามแล้ว จึงไม่คิดที่จะกลับไปนับถือศาสนาเดิมอีก พยายามที่จะให้ลูกเรียนในโรงเรียนของศาสนาอิสลาม พยายามชวนขวายเป็นศาสนาอิสลามเพิ่มเติมเอง จนกระทั่งสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้

2) ลักษณะนิสัยของตัวบุคคล การเป็นคนช่างคิดและช่างค้นหาคำตอบของการดำเนินชีวิต ฉะนั้นเมื่อมีทางเลือกอื่น (ศาสนา) ที่คิดว่าดีกว่า บุคคลนั้นมักจะเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงความเชื่อไปสู่ศาสนาใหม่ (อิสลาม) หากสามารถสนองตอบความต้องการของตนเองได้ เช่น การเป็นคนที่มีความมั่นใจในตัวเองค่อนข้างสูง คือกล้าคิด กล้าทำและกล้าพูด ในสิ่งที่เห็นว่ามันขัดกับความรู้สึกส่วนตัว มีความชอบเรื่องศาสนาเดิมตั้งแต่เด็ก แต่กระนั้นก็ยังไม่ละเลยที่จะศึกษาศาสนาอื่นบ้าง เพราะอาจจะเป็นด้วยความที่เป็นคนที่ชอบอ่านหนังสือหรือชอบหาความรู้เกี่ยวกับศาสนาอยู่เสมอ ฉะนั้นเมื่อไปเจอกับศาสนาอิสลามแล้วรู้สึกว่าตนเองเกิดความศรัทธาขึ้น ชอบเรื่องความอบอุ่น ชอบการแต่งกายของผู้หญิงมุสลิมะฮ์มากถ้าเจอที่ไหนจะไม่ละสายตา ตลอดจนความกลัวในเรื่องโลกหน้าว่าจะต้องโดนสอบสวน ซึ่งถ้าใครไม่ได้เป็นมุสลิมและไม่ได้ปฏิบัติในสิ่งที่ศาสนาอิสลามติกรอบไว้ ดังนั้นบุคคลเหล่านั้นจะเป็นผู้ที่ขาดทุนเสมอ ซึ่งอาจเป็นแรงผลักดันหนึ่งให้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามได้

2.2 ประสบการณ์ในอดีต ทั้งที่ดีและไม่ดี เช่น กรณีโดยแฟนเก่าทำร้ายร่างกาย และภายหลังทราบว่าแฟนเก่านั้นกำลังมีแฟนคนใหม่ที่เป็นมุสลิมะฮ์ (ไม่คลุมฮิญาบ) จนกระทั่งวันหนึ่งได้มาเห็นมุสลิมะฮ์ที่คลุมฮิญาบ จึงเริ่มทำให้อยากรู้ว่าทำไมบางคนคลุมฮิญาบ แต่ทำไมบางคนไม่คลุมฮิญาบ ดังนั้นด้วยความอยากรู้อยากเห็นจึงถามมุสลิมในเรื่องดังกล่าว ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าเรื่องราวเมื่อครั้งในอดีตนั้นมันได้ถูกตราตรึงอยู่ในจิตใจยากที่จะลบเลือนได้ และเมื่อได้รับแรงกระตุ้นจากภายนอกเข้าสู่ภายใน จึงส่งผลให้ภายในส่งแรงผลักดันออกมาภายนอก และแรงผลักดันนี้เองที่เป็นเครื่องมือในการค้นหาคำตอบให้กับชีวิต

2.3 สภาพร่างกาย และโรคต่าง ๆ ดังเช่น สามีเป็นมุสลิมแต่ไม่เคยรังเกียจสภาพร่างกายหรือเปื้อนหน้าอาการของโรค มีหน้าซำยังคอยช่วยดูแลเป็นอย่างดี

2.4 อาชีพ เช่น มิงานรองรับที่ดี อีกทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระจากครอบครัว ดังนั้นการมีรายได้จากการทำงานจะสามารถช่วยให้กล้าตัดสินใจที่จะเปลี่ยนศาสนามากขึ้น เพราะถ้าหากเปลี่ยนศาสนาไปนับถือศาสนาอิสลามแล้วทางบ้านไม่ยอมรับ ก็สามารถอยู่ได้ด้วยลำแข้งของตนเอง

จากปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยภายในล้วนก่อให้เกิดการเปลี่ยนศาสนาตามมาได้ทั้งสิ้น และทั้งนี้การเปลี่ยนศาสนาไม่ใช่เป็นสิ่งที่เปลี่ยนกันแต่เพียงวาจา เพราะถ้าหากบุคคลนั้นมีความศรัทธาและความเชื่อมั่นในหนทางของอิสลามแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบทั้งจากระบบความเชื่อ (นามธรรม) และการปฏิบัติตน (รูปธรรม) ให้สอดคล้องกับหลักการทางศาสนาอิสลาม

จะเห็นได้ว่าการที่แต่ละบุคคลจะเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลามได้นั้น ไม่ได้มีเพียงสาเหตุหรือปัจจัยเดียวเท่านั้นที่เป็นตัวชี้ขาด สืบเนื่องจากแต่ละคนมีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่เป็นแรงผลักดัน และทั้งนี้จะมีปัจจัยหลักหรือปัจจัยย่อยที่ทำให้เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลามแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่ตามประสบการณ์ในช่วงชีวิตของบุคคล ซึ่งปัจจัยเหล่านั้น ได้แก่ พื้นฐานทางด้านศาสนา การแต่งงาน ความใกล้ชิดกับมุสลิม ประสบการณ์ในอดีต และลักษณะนิสัยของตัวบุคคล เป็นต้น

ต่อเหลือบ โอรัมหลง (2557:109) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้มุอัลลัฟสนใจอิสลาม คือ แต่งงานกับมุสลิม มีเพื่อนเป็นมุสลิม มีแฟนเป็นมุสลิม มีความสนใจในอิสลาม และสมาชิกในครอบครัวเป็นมุสลิม ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นสาเหตุทำให้มุอัลลัฟสนใจอิสลาม ส่วนมุอัลลัฟเปลี่ยนใจไปสู่ศาสนาเดิมหลังจากเข้ารับอิสลามมีจำนวนไม่มาก ปัจจัยที่กลับไปสู่ศาสนาเดิมมีหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น เข้ารับอิสลามเพราะการแต่งงาน เมื่อชีวิตการแต่งงานล้มเหลวจะเป็นเหตุผลอันหนึ่งที่ให้เขากลับไปสู่ศาสนาเดิม แต่หากเขาเข้ารับอิสลามเพราะความอยากรู้ ปัญหาการปรับเปลี่ยนเล็กน้อย เพราะได้เรียนรู้วิถีชีวิตจะต้องเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร เขาก็เตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง เช่น การทำความเข้าใจกับครอบครัวเมื่อเปลี่ยนศาสนาแล้วปัญหานั้นจะน้อย แต่ถ้าไม่มีการเตรียมการที่ดีกับตัวเขาเองและครอบครัวบางครั้งเขาไม่สามารถอดทนการทดสอบนั้นได้ เพราะผลกระทบหรือบททดสอบหลายคนเจอไม่เหมือนกัน บางคนเจอกับครอบครัวพ่อแม่ไม่ยอมรับ บางคนเจอกับเพื่อนไม่ยอมรับก็ต้องออกจากกลุ่มหรือสังคมนั้นไป บางคนเจอกับหัวหน้าไม่ยอมรับก็ต้องออกจากงาน ดังนั้นจะด้วยสาเหตุใดก็ตามเราก็ต้องขอพรต่ออัลลอฮ์ ﷻ

สมศักดิ์ ชุ่มชื่น, อับดุลเลาะ หนุ่มสุข (2564: 132) พื้นฐานที่มาของการเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามของมุอัลลัฟ โดยส่วนใหญ่เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามด้วยสาเหตุของการแต่งงาน มีจุดตั้งต้นในการสนใจอิสลามมาจากการประทับใจในตัวบุคคล สังเกตความโดดเด่นจากบุคลิกภาพของเพื่อนหรือคนรู้จักที่เป็นมุสลิม ชื่นชมการปฏิบัติตัวและวางตัวของบุคคลนั้น ๆ จนนำไปสู่การสนใจศาสนาอิสลามและตัดสินใจเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามในที่สุด

สรวงสุตา เจริญวงศ์, ศิริพร จิรวรรณกุล และ เลนอร์ แมนเดอร์สัน (2015:322) ได้กล่าวถึงเหตุผลการเปลี่ยนศาสนา จำแนกเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

1) เปลี่ยนเพราะการแต่งงานตามหลักศาสนาอิสลาม ต้องแต่งงาน (นิกะฮฺ) อย่างถูกต้อง สาเหตุที่เปลี่ยนเป็นมุสลิม เพราะได้พบรักกับชายที่นับถือศาสนาอิสลามและตามหลักศาสนาอิสลามมีข้อกำหนดว่าทั้งฝ่ายหญิงและชายที่จะนิกะฮฺต้องนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน

2) เปลี่ยนเพราะการได้รู้ศาสนาใหม่ (อิสลาม) แล้วศรัทธา เปลี่ยนศาสนาจากการที่ได้มีโอกาสเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลาม ทั้งโดยบังเอิญและด้วยสนใจเรียนรู้เอง จนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระเจ้าหรืออัลลอฮ์ ﷻ

3) เปลี่ยนเพราะมีวิกฤตชีวิต ชีวิตของตัวเองในช่วงก่อนเปลี่ยนศาสนาไม่มีความสุข และรู้สึกถึงความทุกข์ยากจากเหตุการณ์วิกฤตในชีวิต เห็นว่าชีวิตมีบาปกรรมที่ไม่สามารถลบล้างให้หมดได้ภายใต้ความเชื่อของศาสนาพุทธ เมื่อรู้จักกับอิสลาม รู้สึกเหมือนมีหลักยึดใหม่ที่จะช่วยให้ชีวิตพ้นจากทุกข์

สำหรับการเตรียมตัวสู่การเปลี่ยนแปลง มีทั้งการเตรียมตัวสู่การเป็นมุสลิม และไม่ได้มีการเตรียมตัว สำหรับวิธีการเตรียมตัว ได้แก่ การเริ่มทำความรู้จักกับอิสลาม และการเริ่มฝึกปฏิบัติตามหลักการอิสลาม โดยบางคนเรียนรู้ด้วยตนเอง บางคนการเรียนรู้จากคนรอบข้าง ส่วนการแจ้งข่าวแก่ครอบครัวเดิม เลือกที่จะเปิดเผยการคิดเปลี่ยนศาสนาของตนเองแก่ครอบครัวโดยตรงตั้งแต่ก่อนเข้าพิธีกล่าวคำปฏิญาณตนรับอิสลาม มีบางส่วนเลือกที่จะปกปิดข้อมูลการเปลี่ยนศาสนาเป็นความลับเพื่อเลี่ยงความขัดแย้งในครอบครัวเดิม ทั้งนี้การตัดสินใจขึ้นอยู่กับลักษณะสัมพันธภาพในครอบครัวและความมั่นใจในตนเอง

การเปลี่ยนศาสนเป็นอิสลามของมูอัลลัฟ เป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ดังนี้

1.การเป็นมูอัลลัฟ เป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ กล่าวคือ เรื่องราวชีวิตในอดีตที่ประสบกับเหตุการณ์วิกฤต ได้แก่ ความผิดพลาดในการดำเนินชีวิต ความรู้สึกทุกข์ยากในการดำเนินชีวิต ทั้งจากปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว และการรับรู้ความไม่เป็นธรรมในสังคม ซึ่งแม้จะเป็นเรื่องราวในอดีตแต่กลายเป็นปมชีวิตที่ฝังใจ ทำให้ยังรู้สึกทุกข์ใจมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน การได้มีโอกาสรู้จักและเรียนรู้ศาสนาอิสลามมีความประทับใจต่อแนวทางคำสอนของอิสลาม รู้สึกว่าพระเจ้าสามารถเป็นที่พึ่งทางใจได้ และโดยเฉพาะที่ระบุในหลักการอิสลามว่า กรณิเป็นผู้ที่เข้ารับอิสลามใหม่ (มูอัลลัฟ) อัลลอฮ์ ﷻ จะยกเว้นบาปเดิมที่เคยมีอยู่ทั้งหมด การเป็นศาสนาเป็นอิสลามถือว่าเป็นเสมือนโอกาสที่ทำให้ได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ เมื่อผ่านพิธีกล่าวคำปฏิญาณตนรับอิสลาม รู้สึกโล่งว่างเหมือนได้ชีวิตใหม่ รู้สึกมีความหวังในการดำเนินชีวิตต่อไปในโลกใบนี้ และมีกำลังใจที่จะปฏิบัติตามแนวทางอิสลามเป็นโอกาสที่จะมีความสุขในโลกหน้าตามหลักคำสอนของอิสลาม

2.การเป็นมูอัลลัฟ เป็นการแสวงหาทางจิตวิญญาณ กล่าวคือ การเปลี่ยนศาสนาเป็นอิสลามในลักษณะของการได้พบคำตอบของชีวิต สะท้อนได้จากเหตุผลการตัดสินใจเปลี่ยนศาสนา คือมีความศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งจากการเรียนรู้อิสลามด้วยตนเอง และด้วยความอยากรู้อยากลองศึกษาข้อมูลอิสลามจนทำให้เกิดศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ส่งผลให้ต้องการเปลี่ยนมานับถืออิสลาม รู้สึกอบอุ่นเมื่อได้เข้ามาในพื้นที่แห่งการศรัทธาของอัลลอฮ์ ﷻ มีความพึงพอใจในแนวทางปฏิบัติและมุมมองวิถีชีวิตต่อการมีชีวิตอยู่ในโลกหน้าของอิสลาม มูอัลลัฟรู้สึกเหมือนเจอคำตอบหรือทางออกของชีวิตที่ช่วยให้ตนเองมีความสุขและมีความหวังว่าสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างมีเป้าหมายชัดเจนขึ้น

3. การเป็นมูอัลลัฟเป็นพันธะเพื่อชีวิตคู่ที่ราบรื่น กล่าวคือ การเปลี่ยนศาสนามาเป็นอิสลาม เป็นเสมือนพันธะหน้าที่ เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากคนรักและครอบครัวมุสลิม โดยหลักการอิสลามที่กำหนดพิธีแต่งงานว่าทั้งหญิงและชายต้องนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน จึงมีมุมมองต่อการเปลี่ยนศาสนาว่าเป็นเหมือนพันธะที่นำพาตนเองไปสู่การแต่งงานที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม (สรวงสุดา เจริญวงศ์, ศิริพร จิรวัฒน์กุล และ เลนอร์ แมนเดอร์สัน, 2559: 58-59)

กีฟละห์ ดารากัย (2564: 47-67) ได้กล่าวถึงผู้หญิงมูอัลลัฟเปลี่ยนศาสนาด้วยสาเหตุสองประการ คือ

1) เพราะความสนใจ เรียนรู้ศาสนาอิสลามผ่านการให้ความรู้ของชุมชนและแบบอย่างของบุคคลแวดล้อม โดยเปลี่ยนศาสนาและดำเนินชีวิตในศาสนาใหม่มาระยะหนึ่งก่อนแต่งงานกับผู้ชายมุสลิม

2) เพราะต้องการแต่งงานกับผู้ชายมุสลิม โดยได้รับการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องศาสนาอิสลามจากคนรักเป็นหลัก เริ่มต้นด้วยการปรับตัวในเรื่องหลักความเชื่อพร้อมกับศึกษาหลักคำสอนวิถีปฏิบัติของศาสนาใหม่จากบุคคลแวดล้อม ชุมชน และศูนย์การศึกษาอิสลามโดยอาศัยระยะเวลาและวิธีการปรับตัวตามบทบาทและสถานการณ์

และการรักษาความสัมพันธ์กับครอบครัวเดิมของมูอัลลัฟมีความกังวลเรื่องการทำ ความเข้าใจกับครอบครัวเดิม การที่บุคคลในครอบครัวเดิมไม่ต้องการให้สมาชิกในครอบครัวละทิ้งความเชื่อเดิมนั้นเพราะมีความกังวลในศาสนาใหม่ว่าสามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวได้ดีเพียงใด กังวลในเรื่องการเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เคยปฏิบัติมาแต่เดิม มูอัลลัฟที่ได้พยายามเรียนรู้และทำความเข้าใจต่อหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอยู่ก่อนแล้วเบื้องต้นสามารถตอบคำถามและสร้างความเข้าใจกับคนในครอบครัวเดิมในระดับหนึ่ง แต่มูอัลลัฟบางคนไม่มีแม้แต่โอกาสที่จะอธิบายทำความเข้าใจกับคนในครอบครัวเดิม เพราะถูกตัดสายสัมพันธ์ ปิดกั้นการรับรู้ข้อมูลที่มูอัลลัฟพยายามชี้แจง ซึ่งทำให้เกิดความยากลำบากในการปรับสภาพจิตใจมากในระยะแรก มูอัลลัฟต้องใช้ความอดทนอย่างมากในการตั้งรับความไม่พอใจในทุกรูปแบบจากครอบครัวเดิม สิ่งที่ได้ทำคือพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง และกระทำความดีต่อครอบครัวเดิมช่วยเหลือทุกช่องทางโดยคาดหวังว่าการช่วยเหลือจนเจือครอบครัวจะช่วยให้ความไม่พอใจลดลง แต่ในบางครั้งผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้มูอัลลัฟจึงต้องพยายามปล่อยวางและทำใจยอมรับสถานการณ์ที่ไม่สามารถเข้าไปจัดการได้ ในเรื่องนี้อิสลามได้มีเป็นแนวทางให้ผู้เข้ารับอิสลามและประสบปัญหาดังกล่าวได้นำปฏิบัติ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَلَدَيْهِ حُسْنًا ۖ وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۚ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾

(سورة العنكبوت، 29: 8)

ความว่า “และเราได้ส่งเสียนุซัยให้ทำดีต่อบิดามารดาของเขา และถ้าทั้งสองบังคับเจ้าเพื่อให้ตั้งภาคีในสิ่งที่เจ้าไม่มีความรู้ เจ้าก็อย่าปฏิบัติตามเขาทั้งสอง ยังซ้ำคือการกลับของพวกเจ้า ดังนั้นข้าจะแจ้งแก่พวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำไว้”

(สุเราะฮ์อัลอังกะบูต, 29:8)

และอัลลอฮ์ ﷻ ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿وَإِنْ جَهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِـِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۖ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَىٰ ۚ ثُمَّ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۝١٥﴾

(سورة لقمان، 31 : 15)

ความว่า “และถ้าเขาทั้งสองบังคับเจ้าให้ตั้งภาคีต่อข้า โดยที่เจ้าไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น เจ้าอย่าได้เชื่อฟังปฏิบัติตามเขาทั้งสอง และจงอดทนอยู่กับเขาทั้งสองในโลกนี้ด้วยการทำดี (ด้วยการให้ความเป็นเอกภาพ การเชื่อฟัง และการทำความดี) และจงปฏิบัติตามทางของผู้ที่กลับไปสู่ข้า และยังเรานั้นคือทางกลับของพวกเจ้า ดังนั้นข้าจะบอกแก่พวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าได้กระทำไว้”

(สุเราะฮ์ลุมมาน, 31:15)

จากอายะฮ์อัลกุรอานข้างต้น จะเห็นได้ว่าแนวทางการปฏิบัติต่อบิดาและมารดาที่มีไม่มุสลิม การเชื่อฟังบิดาและมารดาไม่ได้หมายความว่าความถึงการเข้าไปทำสิ่งต้องห้ามหรือสิ่งที่ละเมิดขอบเขตคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ และในขณะที่มุอัลลัฟบางคนมีความโชคดีที่ครอบครัวเดิมไม่ได้มีการคัดค้านเพียงแต่ตั้งข้อสงสัยเมื่อได้รับทราบเหตุผล จึงมีความเข้าใจและยอมรับซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวของมุอัลลัฟเป็นไปในทางที่ดีและทำให้มุอัลลัฟคงความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและสามารถรักษาสัมพันธภาพได้ราบจนถึงปัจจุบัน

2.3 การเรียนรู้อิสลามของมุอัลลัฟ

การเรียนรู้อิสลามของมุอัลลัฟ เป็นสิ่งจำเป็นที่มุอัลลัฟจะต้องเรียนรู้จากแหล่งที่มาของบทบัญญัติอิสลามที่ถูกต้อง ได้แก่อัลกุรอานและอัซซุนนะฮ์ ตลอดจนหลักการสำคัญในศาสนาอิสลามต่อวิถีชีวิตมุสลิม คือ หลักความศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักอิหฺซาน (ความดีงาม)

2.3.1 อัลกุรอาน

อัลกุรอาน เป็นคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงประทานลงมาให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นคัมภีร์แห่งศาสนาที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้เป็นศาสนาของประชาชาติอิสลาม อัลกุรอานครอบคลุม

ถึงวิธีการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์ในทุกด้านทั้งในทางโลกและทางด้านศาสนา อัลกุรอานยังครอบคลุมถึง บทบัญญัติที่เกี่ยวกับบุคคล สังคมและสิ่งที่จะเกิดขึ้นบนโลกนี้ตั้งแต่อดีต ปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้อัลกุรอานยังมีลักษณะพิเศษที่สำคัญ คือ อัลกุรอานได้ถูกถ่ายทอดมายังชนรุ่นหลัง หลายยุคหลายสมัยโดยมิได้มีการตัดต่อเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด เพราะอัลกุรอานได้รับการปกป้องรักษาจากอัลลอฮ์ ﷻ ไว้เป็นอย่างดี (Abdul kharem al Zaidan, 1990: 152)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ قُلْ لِّينِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَتْ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴾

(سورة الإسراء، 17: 88)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) แน่แน่นอนหากมนุษย์และญินรวมกันที่จะนำมาเช่นอัลกุรอานนี้ พวกเขาไม่อาจนำมาเช่นนั้นได้ และแม้ว่าบางคนในหมู่พวกเขาเป็นผู้ช่วยเหลือแก่อีกบางคนก็ตาม”

(สุเราะฮ์อัลอิสรอ, 17:88)

การอ่านอัลกุรอานถือว่าเป็นอิบาดะฮ์ (การเคารพสักการะ) ที่เริ่มด้วยสุเราะฮ์อัลฟาติฮะห์ และจบด้วยสุเราะฮ์อัลนาส (Mohd Isma'il, 1994:55) ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ไว้ว่า

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾

(سورة الحجر، 15: 9)

ความว่า “แท้จริงเราได้ให้ข้อตักเตือน (อัลกุรอาน) ลงมา และแท้จริงเราเป็นผู้รักษามันอย่างแน่นอน”

(สุเราะฮ์อัลหิจญ์ร, 15: 9)

ท่านเราะสูล ﷺ ได้ให้ความสำคัญต่ออัลกุรอาน ท่านได้พยายามและทุ่มเทอย่างสุดความสามารถในการท่องจำและรักษาอัลกุรอานไว้ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّا عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ فَإِذَا قَرَأَهُ فَأُنْصِتُ لَهُ قُرْآنَهُ، ثُمَّ إِنَّ

﴿ عَلَيْنَا بَيَانَهُ ﴾

(سورة القيامة، 75 : 17-19)

ความว่า “แท้จริง หน้าที่ของเรา คือการรวบรวมอัลกุรอาน (ให้อยู่ในทรงอกของเจ้า) และการอ่านเพื่อให้จดจำ ดังนั้นเมื่อเราอ่านอัลกุรอาน เจ้าก็จะติดตามการอ่านนั้น แล้วแท้จริงหน้าที่ของเรา คือการอธิบายอัลกุรอาน”

(สุเราะฮ์อัลกียามะฮฺ, 75:17-19)

การอ่านอัลกุรอานเป็นอิบาตะฮ์ คือ การแสดงความเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างหนึ่ง ที่ผู้อ่านอัลกุรอานจะได้รับผลบุญมาก ซึ่งการอ่านอัลกุรอานในการแสดงความเคารพภักดีนั้นมีอยู่สองลักษณะคือ การอ่านในเวลาละหมาดทุกประเภท เพราะหากปราศจากการอ่านอัลกุรอานแล้วการละหมาดนั้นถือว่าใช้ไม่ได้และเป็นโมฆะ และการอ่านอัลกุรอานถือเป็นการปฏิบัติศาสนกิจที่ได้รับผลบุญและการตอบแทนอย่างมากมายถึงสิบเท่าตัวจากจำนวนพยานะที่ได้อ่าน (Al-Rumiy, 1998:22)

ท่านอับดุลลอฮ์ บิน มัสอูด ﷺ ได้เล่าว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حِسَّةٌ، وَالْحِسَّةُ بِعَشْرِ
أَمْثَلِهَا، لَا أَقُولُ: الْم حَرْفٌ، وَلَكِنْ (أَلِفٌ) حَرْفٌ، وَ(لَامٌ)
حَرْفٌ، وَ(مِيمٌ) حَرْفٌ))

(أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ، رَقْم 2910، إِسْنَادُهُ حَسَنٌ)

ความว่า “ผู้ใดอ่านหนึ่งพยานะจากคัมภีร์ของอัลลอฮ์ (อัลกุรอาน) เขาจะได้รับหนึ่งความดี และหนึ่งความดีจะ (ถูกทวีคูณ) เป็น 10 เท่าของมันฉันไม่ได้บอกว่า อะลิฟ ลาม มีม คือหนึ่งพยานะ แต่ อะลิฟ คือ 1 พยานะ ลาม คือ 1 พยานะ มีม คือ 1 พยานะ”

(อัตติรมิซียฺ หมายเลขหะดีษ 2910 สถานภาพของหะดีษ หะดีษหะซัน)

ท่านหญิงอาอิชะฮ์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา ได้เล่าว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า

((الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مَاهِرٌ بِهِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ،
وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهُ أَجْرَانِ))
(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ رَقْم 4937، مُسْلِمٌ، رَقْم 798)

ความว่า “ผู้ที่อ่านอัลกุรอานอย่างชำนาญ จะได้อยู่ร่วมกับ (มะลัก)
 อาลักษณ์ผู้ทรงเกียรติทรงคุณธรรมและผู้ที่อ่านอัลกุรอาน
 ตะกุกตะกักด้วยความยากลำบาก เขาจะได้ผลบุญ 2 เท่า”
 (อัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ 4937, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 798)

การอ่านอัลกุรอานยังเป็นการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ ที่ประเสริฐที่สุด อัลลอฮ์ ﷻ ทรง
 ให้ผลบุญการอ่านในทุกพยัญชนะละหนึ่งความดี และทรงให้ผู้ที่อ่านอัลกุรอานอย่างชำนาญอยู่ใน
 ตำแหน่งอันมีเกียรติยิ่งในสรวงสวรรค์ และผู้ที่การอ่านอัลกุรอานเป็นเรื่องลำบากสำหรับเขา เขาจะ
 ได้รับผลบุญของการอ่าน และผลบุญของความลำบากในการอ่านอัลกุรอาน

ลักษณะเฉพาะของคัมภีร์อัลกุรอาน คือ อัลกุรอานถูกประทานด้วยภาษาอาหรับซึ่ง
 แตกต่างจากบรรดาคัมภีร์อื่น ๆ ได้แก่ คัมภีร์โตรา (التوراة) คัมภีร์อินญิล (الإنجيل) ได้ถูกประทานลงมา
 ด้วยภาษาอื่น ด้วยเหตุนี้คำอธิบายอัลกุรอานแม้ว่าจะดีและสมบูรณ์เพียงใดก็ตาม ก็ไม่สามารถ
 เรียกว่าอัลกุรอาน ทั้งคำและความหมาย ถูกประทานจากอัลลอฮ์ ﷻ โดยท่านเราะซูล ﷺ เพียงแต่ทำ
 หน้าที่นำมาประกาศแก่มวลมนุษยชาติเท่านั้น อัลกุรอานมีความกว้างขวางทั้งดัวบท ความหมาย
 ทฤษฎี หลักการและข้อค้นพบต่าง ๆ ของมนุษย์จะสอดคล้องกับสิ่งที่มีอยู่ในอัลกุรอาน (Khallaf,
 1995:32)

2.3.2 อัลหะดีษ

อัลหะดีษ (الحديث) ตามรากศัพท์เดิมนั้นมีความหมายหลายนัยด้วยกัน เช่น ของใหม่
 หรือ สิ่งใหม่ ตรงข้ามกับคำว่า เก่า คำพูดที่กล่าวออกมามากหรือน้อย แม้แต่คำพูดที่เปล่งออกมาเฉยๆ
 มีความหมายหรือไม่ก็ตาม ดังคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า

﴿إِنْ لَمْ يُؤْمَرُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَصْفًا﴾

(سورة الكهف، 6:18)

ความว่า หากพวกเขาไม่ศรัทธาต่อหะดีษนี้แล้ว แน่นอนเจ้าจะพบ
 กับความเสียใจ”

(สุเราะห์อัลกะฮฟ, 18: 6)

คำว่า หะดีษ (حديث) ถูกใช้เป็นการเฉพาะเจาะจงกับท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เท่านั้น
 จะเป็นคำพูด การกระทำ การยอมรับและอื่น ๆ

﴿مَا أَضْيَفَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ مِنْ قَوْلٍ أَوْ فِعْلٍ أَوْ تَقْرِيرٍ أَوْ صِفَةٍ﴾

แปลว่า “สิ่งที่พาดพิงถึงท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ด้านคำพูด การกระทำ การ
 ยอมรับ หรือคุณลักษณะ”

ท่านอิบนะมัศอูด رضي الله عنه กล่าวว่า

((إِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَخَيْرُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ))

(أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، رَقْمَ 189)

ความว่า “แท้จริงหะดีษที่ดีที่สุดนั้น คือ กิตาบอัลลอฮ์ และ
แนวทางที่ดีที่สุด คือแนวทางของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 189)

อัลหะดีษ เป็นแหล่งที่มาของบทบัญญัติอิสลามลำดับที่สอง รองมาจากอัลกุรอาน
และอัลหะดีษกับอัซสุนนะฮ์มีความหมายเหมือนกัน (al-Sakhawiy, n.d. :1/8)

อิมามอัฏฏีบีย ได้กล่าวว่า หะดีษ มีความหมายที่ครอบคลุมมากกว่าที่จะใช้
เฉพาะเจาะจงกับคำพูดของท่านนบีมุหัมมัด หรือคำพูดของเศาะหาบะฮ์ หรือคำพูดของตาบิอินเท่านั้น
แต่รวมถึงการกระทำและการยอมรับของพวกเขาเหล่านั้นอีกด้วย (al-Tahanawiy, 1989: 24)

มุสฏอฟา อัล-สิบาอีย (Mustafa al-Siba'i, 1982 : 47) ได้กล่าวว่า อัลหะดีษ
หมายถึง สิ่งที่พาดพิงถึงท่านนบี ﷺ ในทุก ๆ ด้าน ทั้งที่เป็นคำพูด การกระทำ การยอมรับ คุณลักษณะ
ทั้งในด้านสรีระและจริยะ ตลอดจนชีวประวัติของท่านทั้งก่อนและหลังการได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนบี
อัลหะดีษกับอัซสุนนะฮ์ มีความหมายเดียวกันตามทัศนะของนักปราชญ์หะดีษ (มุหัดดีซิน) หะดีษมี
ความสำคัญ กล่าวคือ

1) ในฐานะเป็นการยืนยันในสิ่งที่อัลกุรอานได้บัญญัติไว้ อรรถาธิบายความหมาย
และขยายความของอัลกุรอานให้มีความกระจ่างชัดและให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในแง่การปฏิบัติและในแง่อื่น ๆ
อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ

يَفْكَرُونَ﴾

(سورة النحل، 16: 44)

ความว่า “และเราได้ให้อัลกุรอานแก่เจ้าเพื่อเจ้าจะได้ชี้แจง (ให้
กระจ่าง) แก่มนุษย์ ซึ่งสิ่งที่ได้ถูกประทานมาแก่พวกเขา และเพื่อ
พวกเขาจะได้ไตร่ตรอง”

(สุเราะฮ์อัลนะฮล, 16: 44)

2) ในฐานะเป็นแหล่งที่มาของบทบัญญัติอิสลามอันดับสองรองจากอัลกุรอาน เพราะ
สุนนะฮ์นั้นถือว่าเป็นวะหฺย (الوحي) เช่นเดียวกับอัลกุรอาน (อิสมาแอ อาลี, 2537:57)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ۖ﴾

(سورة النجم، 53 : 3-4)

ความว่า “และเขา (มุหัมมัด) มิได้พูดตามอารมณ์ สิ่ง (ที่เขาพูด) นั้น มิใช่อื่นใดนอกจากเป็นวะฮีย์ที่ถูกประทานลงมา”

(สุเราะฮ์อันนัจม, 53 : 3-4)

ในสิ่งที่อัลกุรอานมิได้บัญญัติไว้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงบัญชาให้ผู้ศรัทธาเคารพและเชื่อฟังคำสอนของท่านป้ามุหัมมัด ﷺ โดยการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกสั่งใช้และละเว้นในสิ่งที่ถูกห้าม อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا

اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۖ﴾

(سورة الحشر، 59 : 7)

ความว่า “และอันใดที่เราะซูลได้นำมายังพวกเจ้าก็จงยึดเอาไว้ และอันใดที่ท่านได้ห้ามพวกเจ้าก็จงละเว้นเสียพวกเจ้าจะยำเกรงอัลลอฮ์ ﷻ เกิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงเข้มงวดในการลงโทษ”

(สุเราะฮ์อัลฮัซร, 59:7)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า อัลหะดีษ เป็นการอธิบายความหมายของอัลกุรอาน และเป็นแหล่งที่มาของบทบัญญัติอันดับที่สองรองมาจากอัลกุรอาน บรรดาเศาะฮาบะฮ์ ได้ให้ความสำคัญถึงอัลสุนนะฮ์ พวกเขาจะคอยระมัดระวังในการจดบันทึกหะดีษ เช่นเดียวกับเหล่าบรรดาตาบิอินและบรรดาอุละมาอรุ่นหลังจากพวกเขามีความตั้งใจและจริงจังในการศึกษาค้นคว้า เผยแพร่ และปกป้องอัลหะดีษในทุกยุคทุกสมัย

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกำชับให้ผู้ศรัทธายึดมั่นตามสุนนะฮ์หรือแบบอย่าง และทรงตักเตือนถึงการลงโทษอันร้ายแรงสำหรับการละเมิดและฝ่าฝืนไว้ว่า

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ

عَذَابٌ أَلِيمٌ ۖ﴾

(سورة النور، 24 : 63)

ความว่า “ดั่งนั้นบรรดาผู้ที่ฝ่าฝืนคำสั่งของเขา (มุฮัมมัด ﷺ) จงระวังตัวเถิดว่า เคราะห์กรรมจะเกิดขึ้นแก่พวกเขา หรือว่าการลงโทษอันเจ็บปวดจะเกิดขึ้นแก่พวกเขาเช่นกัน (คือ พวกเขาจะได้รับเคราะห์กรรมในโลกนี้ หรือจะได้รับการลงโทษอย่างหนักในโลกอาคิเราะฮฺ) ”

(สุเราะฮฺอันนุร, 24: 63)

จากอายะฮ์ข้างต้น เคราะห์กรรมที่บรรดาผู้ฝ่าฝืนในคำสั่งของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ คือ สุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ พึงได้รับเนื่องจากการปฏิเสธ การก่อกบฏ และการอธรรมกรรมสิ่งใดสิ่งหนึ่งในศาสนา เป็นการลงโทษอันเจ็บปวดนับตั้งแต่ในโลกนี้ ได้แก่ การถูกตัดสินประหาร การถูกจองจำให้เช็ดทาบ หรือการลงภาคทัณฑ์ เป็นต้น (Ibn Kathir, 1999: 6/90)

2.4 อัตลักษณ์ของมุสลิม

อัตลักษณ์ของมุสลิมในการวิจัยครั้งนี้จะใช้โครงสร้างหลักของอิสลาม โดยมีองค์ประกอบ คือ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ ได้แก่ การละหมาด การถือศีลอด ซะกาต และฮัจญ์ และอุมเราะฮ์ และหลักคุณธรรมความดี (อิหฺซาน) นอกจากนี้ยังจะกล่าวถึงอัตลักษณ์มุสลิม ได้แก่ การส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว ภาษา การทักทาย อาหาร และการแต่งกาย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวถึงโครงสร้างของอิสลาม ไว้ว่า

عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَيْضًا قَالَ : بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ ، وَقَالَ : يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا قَالَ : صَدَقْتَ ، فَعَجَبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ ، قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ . قَالَ : أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ ، قَالَ : صَدَقْتَ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ . قَالَ : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ

كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ . قَالَ : فَأَخْبِرْنِي
عَنِ السَّاعَةِ . قَالَ : مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ . قَالَ
: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا . قَالَ : أَنْ تُلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا ، وَأَنْ تَرَى
الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ . ثُمَّ
انْطَلَقَ ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا ، ثُمَّ قَالَ : يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مِنَ السَّائِلِ .
قُلْتُ : اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ . قَالَ : فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ
دِينَكُمْ .

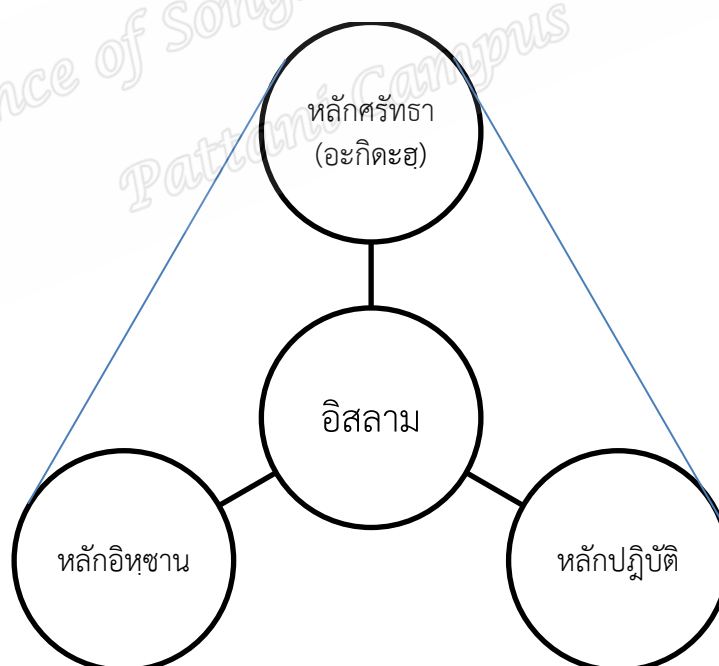
(أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ ، رَقْمُ 8)

ความว่า: จากท่านอุมัร رضิ ได้เล่าว่า: "วันหนึ่ง ในขณะที่พวกเรากำลัง
นั่งอยู่กับท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ทันใดนั้นก็มีชายคนหนึ่งสวมเสื้อผ้าที่
ขาวโพลน มีผมที่ดำสนิท และไม่เห็นร่องรอยของการเดินทาง ได้
ปรากฏขึ้นมายังพวกเรา และไม่มีผู้ใดเลยในหมู่พวกเราที่รู้จักเขา จนใน
ที่สุดเขาได้เข้ามานั่งที่ท่านนบี ﷺ แล้วเขาก็เอาเขาทั้งสองข้างของเขา
ยันกับเขาทั้งสองข้างท่านนบี ﷺ และได้วางมือของเขากับขาของท่าน
นบี ﷺ แล้วเขาก็กล่าวขึ้นว่า “โอ้มุหัมมัดเอ๋ย จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับ
อิสลามเถิด?” แล้วท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ก็กล่าวว่า: อิสลามคือ การที่
ท่านกล่าวปฏิญาณว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพสักการะ
นอกจากอัลลอฮ์ และมุหัมมัดนั้นเป็นเราะสูลของอัลลอฮ์” การที่ท่าน
ดำรงไว้ซึ่งการละหมาด จ่ายซะกาต ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน และไป
ประกอบพิธีหัจญ์ ณ บัยติลละฮ์ หากท่านมีความสามารถเดินทางไปได้
เขากล่าวว่า “จริงอย่างที่ท่านพูด” (ท่านอุมัร رضิ กล่าวว่า) ดังนั้นพวก
เราพากันแปลกใจที่เขาถามท่านนบี แล้วเขาก็รับรองว่าท่านนบีพูดจริง
เขากล่าวอีกว่า “จงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิมานเถิด” ท่านนบี จึงตอบว่า
การที่ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮ์ของ
พระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาศาสน
ทูตของพระองค์ ศรัทธาต่อวันปรโลก และศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะ
ของพระองค์ทั้งที่ดีและไม่ดี”แล้วเขากล่าวว่า “จริงอย่างที่ท่านพูด”
แล้วเขาก็ก่ออีกว่า “ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิฮซานเถิด”
ท่านนบีตอบว่า “คือการที่ท่านทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เสมือนกับว่า
ท่านเห็นพระองค์ แม้ว่าท่านไม่เห็นพระองค์ แต่พระองค์ทรงเห็นท่าน
แน่นอน”แล้วเขากล่าวอีกว่า “ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับวันกิยา
มะฮ์เถิด” ท่านนบีตอบว่า “ผู้ที่ถูกถาม ไม่ได้รู้มากไปกว่าผู้ถามเลย”
แล้วเขาก็ก่ออีกว่า “ถ้าเช่นนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้ถึงสัญญาณของมัน

เถิด” ท่านนบีตอบว่า “คือการที่ทาสีจะคลอตลูกเป็นนายของนาง ท่านจะได้เห็นผู้ที่ไม่สวมร้องเท้า ไม่มีเสื้อผ้าจะสวมใส่ เป็นผู้ยากจนข้นแค้น และเลี้ยงแพะ แต่กลับแข่งขันกันสร้างอาคารสูง ๆ” จากนั้น เขาก็จากไป และฉัน (หมายถึงอุมัร رضي الله عنه) ก็หายหน้าไปหลายวัน ต่อมาท่านนบี ﷺ ก็ถามฉันว่า “โอ้อุมัร ท่านรู้ไหมว่า ผู้ถามครั้งนั้นเป็นใคร” ฉันตอบว่า “อัลลอฮ์ ﷻ และเราะสูลของพระองค์เท่านั้นที่รู้” ท่านนบีตอบว่า “แท้จริงเขาคือ ญิบรีล ท่านมาหาพวกท่าน เพื่อสอนพวกท่านเรื่องศาสนาของพวกท่าน”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 8)

ดังนั้น จากหะดีษดังกล่าวข้างต้น โครงสร้างของอิสลาม ประกอบด้วย หลักการ ศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักอิหฺซาน ล้วนแล้วเป็นหลักการสำคัญที่มุสลิมทุกคนต้องยอมรับพร้อมปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า การทำความเข้าใจต่อหลักการสำคัญเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ที่ต้องการทำความเข้าใจกับอิสลาม แม้จะเป็นหลักการเบื้องต้นของอิสลามแต่ถือว่าเป็นหลักการสำคัญที่มุสลิมทุกคนต้องยอมรับและปฏิบัติ ซึ่งทั้งสามหลักการมีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

ภาพประกอบ 3 โครงสร้างของอิสลาม

ที่มา : เสาวนีย์ จิตหมาด และदनัย มูซา (2541)

ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างของอิสลาม ดังต่อไปนี้

2.4.1 หลักการศรัทธา

มุอัลลัฟต้องเรียนรู้หลักการศรัทธาที่ถูกต้อง การศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตของมุสลิม โดยอิสลามได้กำหนดให้หลักการศรัทธา (อะกิดะฮฺ) เป็นพื้นฐานในการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่ครอบคลุม และในขณะเดียวกันความศรัทธาสามารถป้องกันมิให้เกิดความเบี่ยงเบนทุกชนิดทั้งปกป้องจากการหลงผิด ความคลางแคลงใจ และความสงสัยใด ๆ ที่อาจเข้ามาในความคิดของมุสลิม โดยความเบี่ยงเบนมากมายทั้งในลักษณะการคิด การพูด และการกระทำ อันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจต่อหลักการศรัทธาในอิสลามที่แท้จริง ดังนั้นจำเป็นที่มุสลิมจะต้องทำความเข้าใจเพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจและสามารถนำอิสลามสู่วิถีชีวิตอย่างครบถ้วนในทุก ๆ ด้าน

ความหมายของหลักการศรัทธา หมายถึง การเชื่อมั่นด้วยจิตใจและการยอมรับด้วยวาจา หรือการกล่าวคำปฏิญาณตน (Ibrahim Anis, 1972: 28) หลักการศรัทธา คือ การเชื่อมั่นแน่วแน่ และมั่นคงต่อหลักการศรัทธา รวมทั้งความเชื่อต่อทุกสิ่งที่ได้รับการยืนยันจากเราะสูลของอัลลอฮฺ เชื่อทุกประการที่ได้มาจากอัลลอฮฺ และเราะสูลของพระองค์ หลักการศรัทธามี 6 ประการ คือ การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ศรัทธาต่อมะลาอิกะฮฺ ศรัทธาต่อคัมภีร์ ศรัทธาต่อเราะสูล ศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮฺ และศรัทธาต่อเกาะดร์ หรือกฎสภาพการณ์ ซึ่งมุสลิมจำเป็นต้องศรัทธาอย่างจริงจัง ปราศจากการสงสัย และไม่ปะปนกับข้อเคลือบแคลงใด ๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) หลักการศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ คือ ศรัทธาต่อความเป็นเอกะของพระองค์ไม่มีคู่ภาคีในด้านรูปียะฮฺ ไม่มีภาคีในด้านอูลูฮียะฮฺ รวมทั้งไม่มีภาคีในด้านอัสมَاء วัศตีฟาท

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ
هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ۝ ﴾

(سورة مريم، 19 : 65)

ความว่า “พระเจ้าแห่งบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดินและสิ่งที่อยู่ระหว่างทั้งสอง ดังนั้นจงเคารพภักดีต่อพระองค์ และจงอดทนต่อการเคารพภักดีพระองค์สู่เจ้ารู้ หรือว่ามีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์”

(สุเราะมัรยัม, 19: 65)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا
وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أُولَٰئِكَ هُمُ
الصَّادِقُونَ ﴾ (15)

(سورة الحجرات، 49 : 15)

ความว่า “แท้จริงศรัทธาชนที่แท้จริงนั้น คือ บรรดาผู้ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะซูลของพระองค์ แล้วพวกเขาไม่สงสัยเคลือบแคลงใจ แต่พวกเขาได้เสียสละต่อสู้ดิ้นรนด้วยทรัพย์สินสมบัติของพวกเขา และชีวิตของพวกเขาไปในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ ชนเหล่านั้นแหละคือบรรดาผู้สัตย์จริง”

(สุเราะฮ์อัลหุญรอต, 49: 15)

2) ศรัทธาต่อมะลาอิกะฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ โดยศรัทธาว่าบรรดามะลาอิกะฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงสร้างจากนूर (แสงรัศมี) และได้ยืนหยัดอโิบัติฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ และนอบน้อมต่อการเชื่อฟังอัลลอฮ์ ﷻ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَلَهُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُوْنَ
عَنْ عِبَادَتِهٖ وَلَا يَسْتَحْسِرُوْنَ ﴿١٩﴾ يُسَبِّحُوْنَ اَلَيْلَ وَالنَّهَارَ
لَا يَفْتُرُوْنَ ﴾ (20)

(سورة الانبياء، 21 : 19-20)

ความว่า “และเป็นกรรมสิทธิ์ของพระองค์ ผู้ที่อยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และผู้ที่อยู่ ณ ที่พระองค์ (มะลาอิกะฮ์) พวกเขาจะไม่ลำพองตนในการเคารพภักดีพระองค์ และพวกเขาจะไม่เหนื่อยหน่าย พวกเขาจะแซ่ซ้องสดุดีพระองค์ในเวลากลางคืนและกลางวัน โดยไม่ขาดระยะ”

(สุเราะฮ์อัลอันบิยาอ, 21: 19-20)

บรรดามะลาอิกะฮ์มีหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย มีหน้าที่รับผิดชอบคอยจดบันทึกการทำงานต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งแต่ละนั้นจะมีมะลาอิกะฮ์ประจำตัวอยู่สองท่าน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿إِذْ يَنْفَلِي الْمَتَلَقَّانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ ﴿١٧﴾ مَا يَلْفِظُ
مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴿١٨﴾﴾

(سورة ق، 50: 17-18)

ความว่า “จงรำลึกขณะที่มะลาอิกะฮ์ผู้บันทึกสองท่านบันทึก ท่านหนึ่งนั่งทางข้างขวา และอีกท่านหนึ่งนั่งทางข้างซ้าย ไม่มีคำพูดใดที่เขากล่าวออกมา เว้นแต่ใกล้ ๆ เขานั้นมี (มะลัก) ผู้เฝ้าติดตาม ผู้เตรียมพร้อม (ที่จะบันทึก)”

(สุเราะฮ์อัล-Qaf, 50: 17-18)

3) ศรัทธาต่อคัมภีร์ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานคัมภีร์ต่าง ๆ ลงมายังบรรดาเราะสูลของพระองค์ เพื่อเป็นหลักฐานความชอบธรรมเหนือปวงบ่าว และเป็นคัมภีร์ให้บรรดาผู้ปฏิบัติความดีต่างๆ ได้ใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงให้บรรดาเราะสูลได้ใช้สั่งสอนความรู้และขัดเกลา อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ
وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾

(سورة الحديد، 57: 25)

ความว่า “โดยแน่นอน เราได้ส่งบรรดาเราะสูลของเราพร้อมด้วยหลักฐานทั้งหลายอันชัดแจ้ง และเราได้ประทานคัมภีร์และความยุติธรรมลงมาพร้อมกับพวกเขา เพื่อมนุษย์จะได้ดำรงอยู่บนความเที่ยงธรรม”

(สุเราะฮ์อัล-Haqq, 57: 25)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้อีกว่า

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ
لَكُمْ كَثِيرًا مِّمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ
وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ
وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ

رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ
إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

(سورة المائدة، 5: 15-16)

ความว่า “บรรดาผู้ได้รับคัมภีร์ทั้งหลาย แท้จริงเราะสุลของเราได้มายังพวกเจ้าแล้ว โดยที่เขาจะแจกแจงแก่พวกเจ้า ซึ่งมากมายจากสิ่งที่พวกเจ้าปกปิดไว้จากคัมภีร์ และเขาจะระงับไว้มากมาย แท้จริงแสงสว่างจากอัลลอฮฺ ﷻ และคัมภีร์อันชัดแจ้งนั้นได้มายังพวกเจ้าแล้ว ด้วยคัมภีร์นั้นแหละ อัลลอฮฺ ﷻ ทรงแนะนำผู้ที่ปฏิบัติตามความพึงพระทัยของพระองค์ ซึ่งบรรดาทางแก่งความพลอดภัย และจะทรงให้พวกเขาออกจากความมืดไปสู่แสงสว่างด้วยอนุมัติของอัลลอฮฺ ﷻ และจะทรงแนะนำพวกเขาสู่ทางอันเที่ยงตรง”

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮฺ, 5: 15-16)

4) ศรัทธาต่อเราะสุล อัลลอฮฺทรงส่งบรรดาเราะสุลมายังมวลมนุษยย์เพื่อเป็นผู้แจ้งข่าวดีและผู้ตักเตือน เพื่อว่ามนุษยย์จะได้ไม่มีหลักฐานใด ๆ อ้างแก้ตัวกับอัลลอฮฺ ﷻ ได้ อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ
حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾

(سورة النساء، 4: 165)

ความว่า “คือบรรดาเราะสุลในฐานะผู้แจ้งข่าวดี และในฐานะผู้ตักเตือน เพื่อว่ามนุษยย์จะได้ไม่มีหลักฐานใด ๆ อ้างแก้ตัวแก่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ หลังจากบรรดาเราะสุลเหล่านั้น และอัลลอฮฺเป็นผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(สุเราะฮ์อันนิสาอ, 4: 165)

เราะสุลทุกคนนั้นเป็นมนุษยย์ พวกเขาไม่ได้มีคุณสมบัติแห่งการเป็นพระเจ้า และอัลลอฮฺได้สั่งให้ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ให้กล่าวว่า

﴿ قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ
وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَيْتُمْ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ قُلْ
هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ﴾

(سورة الأنعام، 6: 50)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) ว่า ฉันจะไม่กล่าวแก่พวกท่านว่า ที่ฉันมีบรรดาคลังสมบัติของอัลลอฮ์ และทั้งฉันก็ไม่รู้สิ่งเร้นลับ และฉันก็จะไม่กล่าวแก่พวกท่านว่า ฉันเป็นมะลัก ฉันจะไม่ปฏิบัติตาม นอกจากสิ่งที่ถูกให้เป็นโองการแก่ฉันเท่านั้น จงกล่าวเถิด คนตาบอดกับคนตาดีนั้นจะเท่าเทียมกันหรือ พวกท่านไม่ใคร่ครวญตอกรหรือ”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 6: 50)

บรรดาเราะสุลล้วนเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ และอัลลอฮ์ให้คุณลักษณะแก่พวกเขาด้วย สถานะการเป็นบ่าวที่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นสถานะที่สูงสุด และอัลลอฮ์ได้ชื่นชมยกย่องด้วยสถานะดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ﴾
(سورة الإسراء، 17: 3)

ความว่า “โอ้ เผ่าพันธุ์ของผู้ที่เราได้บรรทุก (ไว้ในเรือ) กับนุหฺอยู่ แท้จริงเขาเป็นบ่าวผู้กตัญญู”

(สุเราะฮ์อัลอิสรออ, 17: 3)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ ﴾
(سورة الزخرف، 43: 59)

ความว่า “เขา (อีซา) มิใช่ใครอื่นนอกจากเป็นบ่าวคนหนึ่ง ซึ่งเรา (อัลลอฮ์) ได้ให้ความโปรดปรานแก่เขา และเราได้ทำให้เขาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่วงศ์วานของอิสรออีล”

(สุเราะฮ์อัซซุครุฟ, 43: 59)

5) ศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ เป็นวันที่มนุษย์จะถูกให้ฟื้นชีพขึ้นมาใหม่และมีชีวิตที่ถาวร โดยหากไม่พินัยอยู่ในสวนสวรรค์อันสถาพร ก็ต้องถูกขังไว้ในนรกทรมานอันแสนเจ็บปวด อัลลอฮ์จะทรงทำให้คนตายฟื้นชีพขึ้นมาอีกครั้ง เมื่อมะลาอิกะฮ์อิสรอฟิลได้เป่าลงในแตรครั้งที่สอง อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا
مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ﴾
(سورة الزمر، 39: 68)

ความว่า “และสังข์ได้ถูกเป่าขึ้น แล้วบรรดาผู้ที่อยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลาย และแผ่นดินจะล้มลงตาย เว้นแต่ผู้ที่อัลลอฮ์ประสงค์ แล้วสังข์ได้ถูกเป่าขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แล้วพวกเขาก็ลุกขึ้นยืนมอดดู”

(สุเราะฮ์ซุหมร, 39: 68)

การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์จะมีการมอบสมุดบันทึกการงานให้กับมนุษย์ทุกคน และการชั่งความดีความชั่ว ศรัทธาต่อตราซุหฺรฺที่จะถูกนำมาตั้งเพื่อใช้ชั่งการงานในวันอาคิเราะฮ์ ซึ่งทุกชีวิตจะไม่ถูกกลั่นแกล้งโดยยุดิธรรมแม้เพียงเล็กน้อยก็ตาม

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَبْعَهُ فِي عُقْبِهِ ۚ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ
الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا ﴿١٣﴾ أَقْرَأَ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ
عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿١٤﴾﴾

(سورة الإسراء، 17: 13-14)

ความว่า “และมนุษย์ทุกคน เราได้ให้การงานของเขาแขวนติดไว้ที่คอของเขา และในวันกิยามะฮ์เราจะเอาบันทิกออกมาให้เขาพบมัน ในสภาพที่กางแผ่ เจ้าจงอ่านบันทึกของเจ้า พอเพียงแก่ตัวเจ้าแล้ว วันนี้ที่จะเป็นผู้ชำระบัญชีของตัวเจ้าเอง”

(สุเราะฮ์อัลอิสรอ, 17: 13-14)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ، فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ، فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿١٠٣﴾ تَلْفَحُ وُجُوهُهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿١٠٤﴾﴾

(سورة المؤمنون، 23: 102-104)

ความว่า “ดังนั้นผู้ใดตราชูของเขาหนัก คนเหล่านั้นพวกเขาเป็นผู้ประสบชัยชนะ และผู้ใดตราชูของเขาเบา คนเหล่านั้นคือบรรดาผู้ที่ทำให้ตัวของพวกเขาขาดทุน พวกเขาจะพำนักอยู่ในนรกตลอดกาล ไฟนรกจะเผาไหม้ใบหน้าของพวกเขา และพวกเขาจะมีใบหน้าที่ถูกเปื้อนในนรกนั้น”

(สุเราะฮ์อัลมูมินูน, 23: 102-104)

6) ศรัทธาต่อเกาะดร์ หรือกฎสถานการณ์ทั้งที่ดีและร้าย เป็นลิขิตที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดให้เกิดขึ้นกับสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่ทรงรับรู้มาก่อนหน้าแล้ว และดังที่ควรจะเป็นไปตามวิถึความปรีชาญาณแห่งอัลลอฮ์ ﷻ ครอบคลุมสิ่งที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ เอง และสิ่งที่มาจากปวงบ่าวทั้งหมด นั่นคือ ทุก ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นจากบ่าว ไม่ว่าจะเป็นคำพูด การกระทำ และการละทิ้ง ย่อมเป็นสิ่งที่ถูกรับรู้และถูกจดบันทึกไว้แล้ว ณ อัลลอฮ์ ﷻ พระองค์ได้ทรงประสงค์ให้มันเกิดขึ้นและทรงบันดาลให้มันเกิดขึ้นจริงตามนั้นด้วย

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾﴾

(سورة التكويم، 81: 28-29)

ความว่า “สำหรับบุคคลในหมู่พวกเจ้าที่ประสงค์จะอยู่ในทางอันเที่ยงตรง และพวกเจ้าจะไม่สมประสงค์สิ่งใด เว้นแต่อัลลอฮ์พระเจ้าแห่งสากลโลกจะทรงประสงค์”

(สุเราะฮ์อัตตักวีร, 81: 28-29)

และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْتَلَوْا وَلَكِنْ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾

(سورة البقرة، 2: 253)

ความว่า “และหากว่าอัลลอฮ์ทรงประสงค์แล้ว พวกเขาก็คงไม่ฝ่าฝืนกัน แต่ทว่าอัลลอฮ์นั้นทรงกระทำตามที่พระองค์ทรงประสงค์”

(สุเราะฮ์อัตตักวีร, 2: 253)

ดังนั้นจากหลักการศรัทธาดังกล่าว ถือได้ว่าหลักการศรัทธาจำเป็นสำหรับมนุษย์ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกำหนดถึงความจำเป็นที่จะต้องศรัทธาด้วยลิ้น (การกล่าวออกมาเป็นคำพูด) ด้วยใจ และด้วยอวัยวะต่าง ๆ (การปฏิบัติ)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿قُلُوبًا أَمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ

وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ

النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾

(سورة البقرة، 2: 136)

ความว่า “พวกเจ้าจงกล่าวเถิด เราได้ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และสิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่เรา และสิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่อิบรอฮีม และอิสมาอีล และอิสฮาก และยะอกูบ และบรรดาวงศ์วานเหล่านั้น และสิ่งที่มูซา และอีสาได้รับ และสิ่งที่บรรดานบีได้รับจากพระเจ้าของพวกเขา พวกเรามีได้แบ่งแยกระหว่างท่านหนึ่งท่านใดจากเขาเหล่านั้น และพวกเราจะเป็นผู้สวามิภักดิ์ต่อพระองค์ท่านนั้น”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2: 136)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ

وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ

غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾

(سورة النحل، 16 : 106)

ความว่า “ผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ หลังจากที่เขาได้ศรัทธาแล้ว (เขาจะได้รับความกริ้วจากอัลลอฮ์ ﷻ) เว้นแต่ผู้ที่ถูกบังคับทั้ง ๆ ที่หัวใจของเขาเปี่ยมไปด้วยศรัทธา แต่ผู้ใดเปิดห้วอกของเขาด้วยการปฏิเสธศรัทธา พวกเขาก็จะได้รับความกริ้วจากอัลลอฮ์ ﷻ และสำหรับพวกเขาจะได้รับการลงโทษอย่างมหันต์”

(สุเราะฮ์อันนะหฺล, 16 :106)

หลักการศรัทธาเป็นหลักการแรกในศาสนาอิสลามที่มนุษย์ทุกคนจะต้องเรียนรู้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُ لِدُنْيَاكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ ﴾

(سورة محمد، 47 : 19)

ความว่า “ฉะนั้นพึงรู้เถิดว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่ถูกกราบไหว้โดยเที่ยงแท้) นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และจงขอร้องโทษต่อความผิดเพื่อตัวเจ้าและเพื่อบรรดาผู้ศรัทธาชายและบรรดาผู้ศรัทธาหญิง และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรู้ดีถึงพฤติกรรมของพวกเจ้าและที่พำนักของพวกเจ้า”

(สุเราะฮ์มุหัมมัด, 47: 19)

ด้วยเหตุดังกล่าวได้ให้ทราบว่ามีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และจงขอร้องโทษต่อความผิดของพวกเจ้าที่เป็นมุอิมินชาย และมุอิมินหญิง เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรู้ดีถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของพวกเจ้าทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน

การเรียนรู้ การยอมรับอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยประโยคคำสั่ง ตามหลักภาษาอาหรับ คำสั่งถือว่าเป็นวาญิบ อิมามอัลลาละกาอีย (al-Lalaka'iy, 1411: 2/193) ได้อธิบายว่า แท้จริงสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับมนุษยชาติ คือ การรู้จักและการยึดมั่นในเรื่องศาสนาและสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติไว้ แก่บ่าวของพระองค์ในการเข้าใจหลักการศรัทธาและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ สำหรับอิมามอฏเฐาะบารี (al-Tabariy, 1997: 11/317) ได้กล่าวว่า “พึงรู้เถิดได้ศาสนทูตของฉันว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่ท่านและสิ่งถูกสร้างทั้งหลายที่ทำการเคารพภักดีที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียว ผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย

หลักการศรัทธาทำให้ผู้ศรัทธาได้รับทางนำและความปลอดภัยในโลกนี้และโลกหน้า อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْآمَنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ﴾

(سورة الأنعام، 6: 82)

ความว่า “บรรดาผู้ที่ศรัทธาโดยที่มิได้ให้การศรัทธาของพวกเขาปะปนกับการอธรรม (การชirik การให้มีภาคีแก่อัลลอฮฺ ﷻ) นั้น คนเหล่านี้แหละพวกเขาจะได้รับความปลอดภัยและพวกเขาคือ ผู้ที่รับเอาคำแนะนำไว้”

(สุเราะฮ์อัลอันอาม, 6: 82)

อัลลอฮฺ ﷻ ยังได้ตรัสไว้ว่า

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ﴾

(سورة يونس، 10: 9)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธาและผู้ประกอบความดี พระเจ้าของพวกเขาจะทรงชี้แนะทางที่ถูกต้องให้แก่พวกเขา เนื่องด้วยการศรัทธาของพวกเขา ภายใต้พวกเขามีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านซึ่งอยู่ในสวนสวรรค์อันเกษมสำราญ”

(สุเราะฮ์ยูนุส, 10: 9)

อัลลอฮฺ ﷻ ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ﴾

(سورة غافر، 40: 51)

ความว่า “แท้จริงเราจะช่วยเหลือบรรดาเราะสุลของเรา และบรรดาผู้ศรัทธาอย่างแน่อน ทั้งในชีวิตในโลกนี้และวันที่ปวงพยานจะยืนขึ้นเป็นพยาน”

(สุเราะฮ์ฮอฟิร, 40: 51)

จากอาเยฮุดังกล่าวข้างต้น อิมามอัฏเฐาะบารีย์ (al-Tabariy, 1997: 5/250) ได้อธิบายไว้ว่า บรรดาผู้ที่ศรัทธาและผู้ที่บริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติศาสนกิจ (อิบาดะฮฺ) ต่ออัลลอฮฺ ﷻ ที่ไม่ได้ให้การศรัทธาและปฏิบัติศาสนกิจปะปนกับสิ่งที่เป็นภาคีต่ออัลลอฮฺ ﷻ พวกเขาสมควรที่จะได้รับความปลอดภัยจากการลงโทษ พร้อมกับได้รับทางนำที่เป็นสัจจริงประกอบด้วยความรู้และความเที่ยงธรรม

การศรัทธาสามารถปกป้องและป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์จากภัยตรายต่างๆ ได้

ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَرَّمَ مَالَهُ وَدَمُهُ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ ﷻ))

(أخرجه مسلم، رقم 23)

ความว่า “ผู้ใดได้กล่าวว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น และได้ปฏิเสธต่อสิ่งที่ถูกเคารพภักดี นอกเหนือจากอัลลอฮฺ ﷻ แล้ว ทรัพย์สินของเขาและเลือดเนื้อของเขาก็เป็นสิ่งที่ต้องห้าม และการสอบสวนของเขาก็ขึ้นอยู่กับอัลลอฮฺ ﷻ”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 23)

ผู้ที่กล่าวปฏิญาณตนยอมรับว่าอัลลอฮฺ ﷻ เป็นพระเจ้าที่แท้จริงด้วยความบริสุทธิ์ใจจะเป็นเกราะป้องกัน นอกจากนั้นห้ามทำลายผู้ที่ยอมรับในศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ นบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ ﷻ))

(أخرجه مسلم، رقم 21)

ความว่า ฉันถูกบัญชาให้ทำสงครามกับมวลมนุษย์จนกว่าพวกเขาจะกล่าวคำว่า ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ ดังนั้นเมื่อพวกเขากล่าว ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ แท้จริงเลือดเนื้อและทรัพย์สินของพวกเขาจะถูกปกป้องจากฉัน เว้นแต่สิทธิของเขา (ที่พวกเขาจะต้องชดใช้ด้วยชีวิตและทรัพย์สิน) และการตรวจสอบของพวกเขาขึ้นอยู่กับอัลลอฮฺ ﷻ

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 21)

สำหรับผู้ที่ยอมรับศรัทธาอยู่แล้ว ไม่เพียงพอสำหรับพวกเขาที่จะช่วยปกป้องตัวเขา ด้วยคำกล่าวดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากว่ามีรายงานในหะดีษอื่นอีกมากมายที่จะต้องควบคู่กับการศรัทธาต่อเราะสุล การดำรงการละหมาด การจ่ายซะกาต (al-Qadi lyad, 1380: 2/113) อิมามอันนะวะวีได้อธิบายที่เข้าใจหะดีษว่า หะดีษนี้สำหรับผู้ที่ยังไม่ได้กล่าวคำปฏิญาณ และเมื่อได้มีการกล่าวปฏิญาณตนแล้วทุกอย่างก็จะเป็นไปตามเงื่อนไขหะดีษข้างต้นจะแตกต่างกับผู้ที่มีความศรัทธาอยู่แล้ว (al-Nawawiy, 1929: 1/207)

นอกจากนี้มุสลิมจำเป็นต้องรักอัลลอฮ์ ﷻ เหนือสิ่งใด พร้อมทั้งให้ปลื้มตัวออกจากบรรดาผู้ทั้งตั้งภาคีและเลียนแบบพฤติกรรมของพวกเขา

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾

(سورة البقرة، 2: 165)

ความว่า “และในหมู่มนุษย์นั้น มีผู้ที่ยึดถือบรรดาภาคีอื่นนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งพวกเขารักภาคีเหล่านั้นเช่นเดียวกับรักอัลลอฮ์ ﷻ แต่บรรดาผู้ที่ศรัทธานั้นเป็นผู้ที่รักอัลลอฮ์ ﷻ มากยิ่งกว่า”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2:165)

การมีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นหลักประกันสำคัญที่ทำให้มีสิทธิได้เข้าสู่สวนสวรรค์และหลุดพ้นจากไฟนรก

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ خَرَدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ))

(أخرجه مسلم، رقم 91)

ความว่า “จะไม่ได้เข้านรกสำหรับผู้ที่หัวใจของพวกเขามีความศรัทธาแม้เพียงเท่าเมล็ดผักกาด”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 91)

การปฏิบัติตามอัลลอฮ์ ﷻ และเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ เหนือสิ่งอื่นใดเป็นเครื่องหมายของการศรัทธาที่สมบูรณ์

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ
وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ))

(أخرجه البخاري، 7257، ومسلم، 1840)

ความว่า “คนใดจากพวกท่าน เขาย่อมยังไม่ศรัทธาโดยสมบูรณ์ จนกว่าตัวฉันนี้ (หมายถึงท่านนบี) จะเป็นที่ยรักของเขายิ่งกว่าบิดา และลูกของเขาเอง และยิ่งกว่ามนุษย์ทั้งหลาย”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 7257, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1840)

การทำความดีงามต่าง ๆ สำหรับผู้ที่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และไม่ยอมรับต่ออิสลาม นั้นย่อมไร้การตอบแทนผลบุญใด ๆ จากอัลลอฮ์ ﷻ ดังปรากฏในหะดีษของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ที่ได้กล่าวไว้ว่า

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسُ
مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٌّ وَلَا
نَصْرَانِيٌّ ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنْ
أَصْحَابِ النَّارِ))

(أخرجه مسلم، رقم 153)

ความว่า “รายงานจาก อบี หุร็อยเราะฮ์ رضي الله عنه ท่านเราะซูล ﷺ ได้กล่าวว่า ขอสาบานต่อ (อัลลอฮ์ ﷻ) ผู้ซึ่งชีวิตของฉันอยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ว่าบุคคลใดก็ตามจากประชาชาตินี้ที่เป็นชาวยิวหรือชาวคริสต์เียนซึ่งไม่เชื่อฟังต่อฉัน ต่อมาเขาได้เสียชีวิตในสภาพที่มีได้ศรัทธาต่อสิ่งที่ฉันประทานลงมา บุคคลผู้นั้นย่อมเป็นชาวนรก”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 153)

และท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ยังได้กล่าวอีกว่า

((عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ابْنُ جُدْعَانَ كَانَ
فِي الْجَاهِلِيَّةِ، يَصِلُ الرَّحِمَ، وَيُطْعِمُ الْمَسْكِينَ، فَهَلْ ذَاكَ))

نَافِعُهُ قَالَ: لَا يَنْفَعُهُ، إِنَّهُ لَمْ يَقُلْ يَوْمًا، رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي
يَوْمَ الدِّينِ))

(أُخْرِجَهُ مُسْلِمٌ، رَقْم 214)

ความว่า “จากท่านหญิงอะอิชะฮฺ เล่าว่า ฉันได้ถามว่า “โอ้ท่าน
เราะซูลุลลอฮฺ อิบน์ ญุดอาน เคยเป็นผู้ที่ได้ติดต่อสัมพันธ์เครือ
ญาติและให้อาหารแก่คนขัดสนในยุคก่อนอิสลาม (ยุคญะฮิลียะฮฺ)
ประการเหล่านั้นจะไม่มีประโยชน์อันใดแก่เขาดอกหรือ ท่าน
เราะซูลุลลอฮฺ ﷺ ตอบว่า “จะไม่มีประโยชน์แก่เขาเลย แท้จริง
เขาไม่เคยกล่าวในวันใดเลยว่า โอ้พระผู้อภิบาลของข้าพระองค์ ขอ
ทรงโปรดอภัยในความผิดแก่ข้าพระองค์ในวันแห่งการตอบแทน”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 214)

การศรัทธาและการให้ความเป็นเอกภาพของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นการเคารพภักดี
ต่ออัลลอฮฺ ﷻ พระเจ้าองค์เดียวและไม่ตั้งภาคีต่อพระองค์
อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا
وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ
وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا
فِخْرًا﴾

(سورة النساء، ๔ : ๓๖)

ความว่า “และจงเคารพสักการะอัลลอฮฺ ﷻเถิด และอย่าให้มีสิ่ง
หนึ่งสิ่งใดเป็นภาคีกับพระองค์ และจงทำดีต่อผู้บังเกิดเกล้าทั้งสอง
และต่อผู้เป็นญาติที่ใกล้ชิด และเด็กกำพร้าและผู้ขัดสน และเพื่อน
บ้านใกล้เคียง และเพื่อนที่ห่างไกล และเพื่อนเคียงข้าง และผู้
เดินทาง และผู้ที่มีมือขวาของพวกเจ้าครอบครอง แท้จริงอัลลอฮฺ
ﷻ ไม่ทรงชอบผู้ยะโส ผู้โอ้อวด”

(สุเราะฮ์อันนิสาอ, 4:36)

อัญญาบะรีย (al-Tabariy, 1997: 4/80) ได้อธิบายว่า เป็นการสรรเสริญของอัลลอฮฺ ﷻ คือ ท่านจงนอบน้อมต่ออัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการเคารพภักดี ยอมจำนนต่อพระองค์โดยการเชื่อฟังพระองค์ ให้ความเป็นเอกภาพต่อพระองค์ในการเป็นพระเจ้า จงบริสุทธิ์ใจต่อพระองค์ในการนอบน้อม และยอมจำนนและปฏิบัติในข้อสั่งใช้และละเว้นในข้อสั่งห้าม และอย่าได้ตั้งภาคีต่อพระองค์ของการเป็นพระเจ้าและในการทำอิบาดะฮฺ ดังนั้นอัลลอฮฺ ﷻ ทรงใช้ให้เคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ เพียงองค์เดียว ไม่เอาสิ่งใดมาเป็นภาคีต่อพระองค์ เพราะพระองค์นั้นคือพระผู้ทรงสร้าง ผู้ประทานปัจจัยยังชีพ ผู้ทรงเมตตา และผู้ทรงโปรดปราน พระองค์เท่านั้นเป็นผู้สมควรได้รับการเคารพภักดีแต่เพียงองค์เดียว ดังนั้นความสำคัญของการศรัทธา และการยึดมั่นในศรัทธา บรรดาผู้ที่ศรัทธาและเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ องค์เดียวโดยไม่ได้ตั้งภาคี แน่อนพวกเขาจะได้รับทางนำที่ถูกต้องและปลอดภัย

2.4.2 หลักการปฏิบัติ (อิบาดะฮฺ)

หลักความเชื่อที่ถูกต้องเป็นรากฐานสำคัญของอิสลาม การปฏิบัติศานกิจ (อิบาดะฮฺ) และความดีงามทั้งหลายที่ถูกยอมรับนั้นจะต้องสอดคล้องกับหลักความศรัทธาที่ถูกต้อง

อิบน์ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taimīyah, 1995 : 10/149) ได้ให้ความหมายของอิบาดะฮฺไว้ว่า ทุกสิ่งที่แสดงออกมาจากคำพูด การกระทำ ทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้น เป็นที่รักและพอพระทัยของอัลลอฮฺ ﷻ รวมทั้งการปฏิบัติตามในสิ่งต่าง ๆ เป็นคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺ ﷻ และหลีกเลี่ยงจากสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นข้อห้ามของพระองค์ การปฏิบัติอิบาดะฮฺจะต้องเป็นไปตามที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงบัญญัติกำหนดไว้ให้ปฏิบัติ และใช้เป็นกาเข้าใกล้ชิดอัลลอฮฺ ﷻ คือ การห้ามผู้ใดจะกำหนดอิบาดะฮฺขึ้นมาเองมิได้ นอกจากต้องได้มาจากอัลลอฮฺ ﷻ และเราะสูลของพระองค์เท่านั้น (al-Sa‘diy, 2002 :874)

ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَحْدٌ ۖ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ۖ﴾

(سورة الكهف، 110:18)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด ﷺ) แท้จริงฉันเป็นเพียงสามัญชนคนหนึ่งเยี่ยงพวกท่าน มีวะฮียแก่ฉันว่า แท้จริง พระเจ้าของพวกท่านนั้นคือพระเจ้าองค์เดียว ดังนั้นผู้ใดหวังที่จะพบพระผู้เป็นเจ้าของเขา (หวังที่จะได้รับผลบุญการตอบแทน และกลังการลงโทษของพระองค์) ก็ให้เขาประกอบกิจการงานที่ดี (ให้ความบริสุทธิ์ในการอิบาดะฮฺต่อพระองค์) และอย่าตั้งผู้ใดเป็นภาคีในการเคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าของเขาเลย (อย่าอวดอ้างผลงานของเขา และอย่าหวังในสิ่งที่เขาได้กระทำไปเพื่อใครอื่น นอกจาก

เพื่อพระพักตร์ของอัลลอฮ์ ﷻ และเพื่อความโปรดปรานของพระองค์)”

(สุเราะฮ์อัลกะฮฟ, 18: 110)

ในอายะฮ์ดังกล่าวข้างต้น อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสแก่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เพื่อกล่าวแก่บรรดาพวกตั้งภาคี (มุชริกีน) ว่าท่านเองก็เป็นเพียงมนุษย์คนหนึ่ง และมีอาจหยั่งรู้สิ่งเร้นลับในเรื่องราวในครั้งอดีตอย่างถูกต้องครบถ้วนใด หากมิใช่เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงเปิดเผยความรู้เกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นแก่ท่าน และแท้จริงพระเจ้าที่ท่านได้เรียกร้องพวกเขาเคารพนั้น คือ พระเจ้าผู้ทรงมีหนึ่งเดียวเท่านั้น หากผู้ใดหวังที่จะได้พบพระองค์หรือหวังการตอบแทนที่ดี ก็จะต้องประกอบกิจการที่ดี นั่นคือ การปฏิบัติกิจการงานที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ และอย่าได้ตั้งสิ่งใดเป็นภาคี แต่มุ่งหวังในความยินดีของอัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น (‘Ibn Kathir, 1999:5/205) และในอายะฮ์นี้เป็นการรวมกันระหว่างความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และการปฏิบัติตามคำสั่ง หากผู้ใดประพฤติ นอกเหนือไปจากนี้แล้ว เขาย่อมประสบกับความขาดทุนทั้งในโลกนี้และโลกหน้า (อาคิเราะฮ์)

หลักการปฏิบัติ (อิบาตะฮ์) ที่อัลลอฮ์ ทรงตอบรับนั้นมีสองประการ ดังนี้

1. ความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ (อิกลาศ) อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสอนให้ทราบถึงอิบาตะฮ์ที่ถูกต้อง นั่นคือการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียวโดยปราศจากการตั้งภาคี และมีความบริสุทธิ์ใจต่อพระองค์

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ﴾

(سورة البينة، 98: 5)

ความว่า “และพวกเขามิได้ถูกบัญชาให้กระทำอื่นใด นอกจากเพื่อเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้มีเจตนาบริสุทธิ์ในการภักดีต่อพระองค์”

(สุเราะฮ์อัลบัยยิฮะฮ์, 98: 5)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ

الدِّينَ ۚ ۝ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ ۚ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ

أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ

بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ
كَذِبٌ كَقَارٌ ﴿٣٩﴾

(سورة الزمر، 39: 2-3)

ความว่า “แท้จริงเราได้ประทานคัมภีร์มายังเจ้าด้วยสัจธรรม
ดังนั้นเจ้าจงเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ โดยเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ใจ
ในศาสนาต่อพระองค์ ฟังทราบเถิด การอิบาดะฮฺโดยบริสุทธิ์ใจนั้น
เป็นของอัลลอฮฺ ﷻ องค์เดียว ส่วนบรรดาผู้ที่ยึดถือเอาบรรดาผู้
คัมครองอื่นนอกจากอัลลอฮฺ ﷻ โดยกล่าวว่าเรามีได้เคารพภักดี
พวกเขา เว้นแต่เพื่อทำให้เราเข้าใกล้ชิดกับอัลลอฮฺ ﷻ แท้
จริงอัลลอฮฺ ﷻ จะทรงตัดสินระหว่างพวกเขาในสิ่งที่พวกเขา
ขัดแย้งกันในเรื่องนั้น แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ จะไม่ทรงชี้้นำทางแก่ผู้
กล่าวเท็จผู้ไม่สำนึกบุญคุณ”

(สุเราะฮ์ซุหมร์, 39: 2-3)

อิบนุกะซีร (Ibn Kathīr, 1983: 6/78) ได้บรรยายอธิบายอายะฮ์ดังกล่าวไว้ว่า อัลลอฮฺ
ﷻ จะไม่ทรงรับภาระงานใด ๆ นอกจากผู้ที่ปฏิบัติภาระงานนั้นได้ปฏิบัติด้วยความบริสุทธิ์ใจ (อิกลาศ)
เพื่ออัลลอฮฺ ﷻ องค์เดียวเท่านั้น การปฏิบัติอิบาดะฮ์นั้น ต้องเป็นไปตามที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกำหนด
หรือบัญญัติแก่ปวงบ่าวให้ปฏิบัติเพื่อเป็นการเข้าใกล้อัลลอฮฺ ﷻ นอกจากนั้นต้องได้มาจากอัลลอฮฺ ﷻ
และเราะสูล ﷺ ของพระองค์เท่านั้น (al-Sa’diy, 2002 :874) ดังนั้นในหลักการปฏิบัติของมุอัลลัฟ
จะต้องแสดงออกมาด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์ใจและเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ และปฏิบัติตามสิ่งต่าง ๆ
ที่อัลลอฮฺ ﷻ สั่งใช้และละเว้นจากสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นข้อห้ามของอัลลอฮฺ ﷻ

2.การกระทำถูกต้องตามหลักศาสนบัญญัติ (อัลอิตติบาอ) โดยการปฏิบัติตาม
แนวทางของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿...وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا

اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾

(سورة الحشر، 59: 7)

ความว่า “...และอันใดที่เราะสูลได้นำมายังพวกเจ้าก็จงยึดเอาไว้
และอันใดเล่าที่ท่านได้ห้ามพวกเจ้าก็จงละเว้นเสีย พวกเจ้าจงยำ
เกรงอัลลอฮฺเถิด แท้จริงอัลลอฮฺเป็นผู้ทรงเข้มงวดในการลงโทษ”

(สุเราะฮ์อัลหัชร, 39: 7)

และท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ))

(أخرجه البخاري رقم 2697، مسلم رقم 1718)

ความว่า “ใครที่ทำงานหนึ่งงานใด โดยที่มิได้มีคำสั่งของเรา การงานนั้นจะไม่ถูกตอบรับ”

(อัลบุคอรียฺ หมายเลยหะดีษ 2697 และมุสลิม หมายเลยหะดีษ 1718)

การกระทำที่ขาดความบริสุทธิ์ใจงานนั้นจะไม่ถูกตอบรับ และถ้าไม่ตรงกับแนวทางของศาสนาก็จะไม่ถูกตอบรับเช่นเดียวกัน ดังนั้นต้องระมัดระวังในการปฏิบัติศาสนกิจใด ๆ ต้องมีแบบอย่างมาจากท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และการงานใดที่ไม่ตรงตามแนวทางที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้สอน หรือทำเป็นแบบอย่างเอาไว้ การงานนั้นสูญเปล่า ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอหลักการปฏิบัติ (อิบาตะฮฺ) สำหรับมูอัลลัฟ ดังนี้

2.4.2.1 การละหมาด

การละหมาดไม่ใช่แค่การเคลื่อนไหวหรือการอ่านเพียงเท่านั้น หากแต่แฝงไปด้วยความหมายและวิทย์ปัญญอันมากมาย โดยแก่นแท้ของการละหมาด คือ การละหมาด เป็นเสาหลักของอิสลาม ผู้ใดที่รักษาการละหมาดก็หมายถึงเขาได้รักษาไว้ซึ่งศาสนาของตน และผู้ใดที่ละทิ้งละหมาดเขาก็ได้ทำลายศาสนาของตนเอง นอกจากนี้การละหมาดยังเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของการจำแนกระหว่างผู้ศรัทธากับผู้ปฏิเสธด้วยเช่นกัน

การละหมาด เป็นอัตลักษณ์ของผู้ศรัทธา ความบริสุทธิ์ใจและความเชื่อฟังของมุสลิมต่ออัลลอฮฺ ﷻ เป็นการเข้าเฝ้าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ การสื่อสารระหว่างบ่าวกับพระเจ้าของเขาอย่างใกล้ชิด การติดต่อระหว่างบ่าวกับอัลลอฮฺ ﷻ โดยไม่ผ่านคนกลาง การละหมาดยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮฺ ﷻ ที่มีต่อบ่าว เกิดริชของบ่าวที่มีโอกาสได้เข้าเฝ้าอัลลอฮฺ ﷻ ของเขา การละหมาดเป็นศาสนกิจที่ครอบคลุมถึงภาระหน้าที่ของจิตใจ สติปัญญา ลิ่น และอวัยวะอื่น ๆ ของร่างกายที่ได้แสดงถึงการรำลึกต่ออัลลอฮฺ ﷻ ด้วยความนอบน้อมและถ่อมตน การรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ และเป็นอาหารใจ ทำให้จิตใจ วิญญาณสะอาด ช่วยยับยั้งจากการกระทำความชั่วและบาป อีกทั้งยังเป็นแรงเสริมให้จิตวิญญาณเข้มแข็ง มีความอดทน พร้อมเผชิญหน้ากับอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของมุสลิม

การละหมาดเป็นการบ่มเพาะจริยธรรม ปลุกฝังให้เกิดความรู้สึก การควบคุมของอัลลอฮฺ ﷻ การรักษาไว้ซึ่งขอบเขตและข้อห้าม ผลักดันให้กระทำความดีละเว้นความชั่ว ผูกพันให้มุสลิมรักความสะอาดทั้งภายในและภายนอก รู้จักการบริหารเวลา กระฉับกระเฉง เป็นการปฏิบัติให้มนุษย์รู้จักตนเอง กล่าวคือ เขาเป็นบ่าวของอัลลอฮฺ ﷻ และสำนึกตนเสมอว่าเขากำลังเชื่อมสัมพันธ์กับอัลลอฮฺ ﷻ ทุกเวลา เมื่ออยู่อยู่กับโลกดunya การละหมาดก็จะดึงเขาเพื่อรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ เมื่อ

ถึงเวลาละหมาด และยังช่วยฝึกให้มนุษย์รู้สึกผ่อนคลายกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾

(سورة البقرة، 2: 153)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอาศัยความอดทน และการละหมาดเถิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงอยู่ร่วมกับผู้อดทนทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2: 153)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้สั่งใช้ให้ปวงบ่าวทำการละหมาดไว้ว่า

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ﴾

(سورة البينة، 98: 5)

ความว่า “และพวกเขามีได้ถูกบัญชาให้กระทำอื่นใด นอกจากเพื่อเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้มีเจตนาบริสุทธิ์ในการภักดีต่อพระองค์ เป็นผู้อยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรงและดำรงการละหมาด และจ่ายซะกาต และนั่นแหละคือศาสนาอันเที่ยงธรรม”

(สุเราะฮ์อัลบัยยีนะฮ์, 98: 5)

การละหมาดเป็นอิบาดะฮ์ที่ถูกกำหนดให้ปฏิบัติในช่วงเวลาที่แน่นอน และระบุด้วยว่าเวลาช่วงไหนที่ควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่ทราบและยอมรับกันในหมู่มุสลิมทั้งผู้รู้และบุคคลทั่วไป (al-Sa‘diy, 2002 : 215)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾

(سورة النساء، 4: 103)

ความว่า “แท้จริงการละหมาดนั้นเป็นบัญญัติที่ถูกกำหนดเวลาไว้แก่ผู้ศรัทธาทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อันนิสาอ, 4:103)

และท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

((قَالَ اللَّهُ تَعَالَى إِنِّي فَرَضْتُ عَلَى أُمَّتِكَ خَمْسَ صَلَوَاتٍ وَعَهَدْتُ عِنْدِي عَهْدًا أَنَّهُ مَنْ جَاءَ يُحَافِظُ عَلَيْهِنَّ لَوْ قَتِلَ أَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهِنَّ فَلَا عَهْدَ لَهُ عِنْدِي))

ความว่า “แท้จริงข้ากำหนดให้ประชาชาติของเจ้าด้วยห้าละหมาด และข้าสัญญาด้วยตัวของข้า แท้จริงผู้ใดที่นำมาปฏิบัติ โดยรักษาให้มันอยู่ในเวลาของมัน ข้าจะให้เขาเข้าสวรรค์ และผู้ใดไม่รักษามัน ดังนั้นไม่มีสัญญาใด ๆ แก่เขา ณ ที่ข้า”

(รายงานโดยอาบูดาอูด หมายเลขหะดีษ 430, อิบน์มาญะฮฺ หมายเลขหะดีษ 1403 หะดีษหะซัน)

นอกจากนี้การละหมาดเป็นหนึ่งในกระบวนการขัดเกลาจริยธรรมของมุสลิม เพราะการละหมาดสามารถสร้างจิตสำนึกที่ดีและความรู้สึกที่ใกล้ชิดกับอัลลอฮ์ ﷻ อีกทั้งยังช่วยปกป้องและคุ้มครองจิตใจให้ดำเนินอยู่บนแนวทางที่ถูกต้องเที่ยงตรงให้รอดพ้นจากสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ นอกจากนี้การละหมาดยังเป็นการฝึกฝนมุสลิมเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดทั้งร่างกายและจิตใจ และยังฝึกฝนให้มุสลิมตระหนักถึงความสำคัญของเวลา และส่งเสริมให้มุสลิมมีบุคลิกที่คล่องแคล่ว ว่องไว ไม่ปล่อยให้เวลาล่วงเลยไปโดยไร้ประโยชน์ (Abdulhalim Ahmad Saising, 2018: 10-11)

การละหมาดจะห้ามปรามจากการกระทำความผิดและสิ่งต้องห้ามต่าง ๆ ทำให้จิตใจมีความสะอาดบริสุทธิ์ จิตใจมีความสงบนิ่ง และเป็นเสมือนเกราะกำบังจากความชั่วหรือสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ﴾

(سورة العنكبوت، 29: 45)

ความว่า “แท้จริงการละหมาดนั้น จะยับยั้งการทำความผิดและความชั่ว และการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นยิ่งใหญ่และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรอบรู้สิ่งที่พวกเจ้ากระทำ”

(สุเราะฮ์อัลอังกะบุต, 29: 45)

จากอายะฮ์ดังกล่าว แท้จริงการละหมาดนั้นให้ความหมายที่ครอบคลุมถึงสองความหมายด้วยกัน คือ 1) การละทิ้งสิ่งที่น่ารังเกียจ และ 2) การละทิ้งสิ่งที่ชั่วร้ายต่าง ๆ คือ เจตนา

รณที่แท้จริงของการละหมาด เพื่อให้ผู้ปฏิบัติการละหมาดละทิ้งในสิ่งไม่ดีดังกล่าว (Ibn Kathir, 1992 : 3/425)

al-Tabariy (1997: 1/211) ได้สรุปความหมายจากอายะฮ์ข้างต้น คือ พวกเจ้าจงช่วยเหลือกัน โอ้อบรรดาชาวคัมภีร์ทั้งหลายด้วยการหยุดตัวของพวกเจ้าหันไปเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ ﷻ และหยุดยั้งจากการกระทำในสิ่งที่ไม่ดี และจงดำรงละหมาดที่นำมาซึ่งการยับยั้งจากการกระทำในสิ่งที่น่าเกลียดและความชั่วละหมาดที่ใกล้กับความพึงพอใจของพระองค์ ซึ่งการดำรงละหมาดเป็นสิ่งที่หนักและยากลำบาก นอกจากผู้ที่นอบน้อมถ่อมตนต่อพระองค์ มีความสุขุมในการเชื่อฟังต่อพระองค์ และยอมจำนนในการเกรงกลัวต่อพระองค์ (al-Tabariy, 1997: 1/211)

การละหมาดเป็นการเข้าเฝ้าอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งจำเป็นต่อผู้เข้าเฝ้าจะต้องมีจิตใจสงบ และมีจิตมุ่งสู่อัลลอฮ์ ﷻ แต่เพียงผู้เดียว โดยเหล่าผู้ศรัทธาจะหยุดยืนอยู่หน้าองค์พระอภิบาลวันละห้าครั้ง ในสภาพที่มีความนอบน้อม ยำเกรง สงบนิ่ง ถ่อมตน และยอมสยบด้วยการวางอวัยวะสำคัญทั้งเจ็ดส่วนลงสู่ที่ต่ำ โดยมอบความยิ่งใหญ่แด่อัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียว เป็นการเตือนให้มนุษย์รู้จักตนเองว่าเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงยิ่งใหญ่ผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกร การรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับพระองค์ได้โดยไม่จำเป็นเป็นต้องอาศัยสื่อกลาง การรำลึกถึงและการใกล้ชิดอัลลอฮ์ ﷻ ในเวลาละหมาดจะทำให้จิตใจของมนุษย์มีความสงบสุขและมั่นคง

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّهَا كَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ﴾

(سورة البقرة، 2 : 45)

ความว่า “และพวกเจ้าจงอาศัยความอดทนและการละหมาดเถิด และแท้จริงการละหมาदनั้นเป็นสิ่งที่ใหญ่โต นอกจากบรรดาผู้ที่นอบน้อมถ่อมตนเท่านั้น”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2: 45)

การละหมาดเป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงสอบสวนบ่าวของพระองค์ในวันกิยามะฮ์ ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلَاتُهُ، فَإِنْ صَلَحَتْ فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ، وَإِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ، فَإِنْ انْتَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ قَالَ الرَّبُّ نَبَارِكُ وَتَعَالَى: انْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ، فَيُكَمَّلُ بِهَا مَا انْتَقَصَ مِنَ الْفَرِيضَةِ، ثُمَّ يَكُونُ سَائِرُ عَمَلِهِ عَلَى ذَلِكَ))

(أخرجه الترمذي، رقم 413)

ความว่า: “สิ่งแรกที่บ่าวจะถูกสอบสวนในวันกิยามะฮ์จากจำนวนอา
มาลที่เข้าได้ปฏิบัติ คือการละหมาด หากว่าการละหมาดของเขา
ถูกต้องสมบูรณ์ การงานอื่น ๆ ก็จะต้องสมบูรณ์ด้วย แต่หากว่า
การละหมาดขาดตกบกพร่อง การงานอื่น ๆ ก็ขาดตกบกพร่องไป
ด้วยแต่ถ้ามีความบกพร่องเกิดขึ้นในการละหมาดฟัรฎู อัลลอฮ์ ﷻ
ได้กล่าวแก่มลาอิกะฮ์ว่า พวกเจ้าจงตรวจดูจากการละหมาดสุนัต
(นะฟิล) ต่าง ๆ แล้วนำไปเสริมที่บกพร่องในฟัรฎูให้สมบูรณ์เสียและ
อามาลักดีอื่น ๆ ก็ให้ทำเช่นเดียวกัน คือจะมีการสอบสวน
เหมือนกันเรื่องการละหมาด

(อัตตัมมีซีย, หมายเลขหะดีษ 413)

2.4.2.2 การถือศีลอด

การถือศีลอด เป็นเอกลักษณ์มุสลิมและอิบาดะฮ์ประการที่สองที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรง
กำหนดให้มุสลิมปฏิบัติ การถือศีลอด คือการงดเว้นจากการกิน การดื่ม และการมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่
ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ตกดิน การถือศีลอดเป็นการอิบาดะฮ์เฉพาะตัวที่ไม่มีใครเห็น ไม่มีใครรู้
จะมีก็แต่อัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นที่รู้ว่าบ่าวของพระองค์กำลังถือศีลอด ลักษณะเป็นการส่วนตัวของการถือ
ศีลอดทำให้แน่ใจว่าผู้ที่มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างเข้มแข็งว่าพระองค์ทรงเป็นผู้เดียวที่เห็นทุก
สิ่ง ด้วยวิธีการถือศีลอดที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงทดสอบความศรัทธาของมุสลิมเป็นระยะเวลาหนึ่งเดือน
ในแต่ละปี หากผ่านการทดสอบนี้เป็นผลสำเร็จ ความศรัทธาก็จะมั่นคง การถือศีลอดเป็นทั้งการ
ทดสอบและการฝึกฝน แต่ในขณะเดียวกันยังได้พัฒนาตนเองให้พร้อมที่จะแบกรับภาระอันยิ่งใหญ่กว่า
ในอนาคตด้วย ในทำนองเดียวกันอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงทดสอบความศรัทธาอย่างหนักอย่างต่อเนื่องเป็น
เวลาหนึ่งเดือน หากผ่านการทดสอบนี้ ก็จะมีคามเข้มแข็งยิ่งขึ้นในการละทิ้งจากบาปอื่น ๆ อัลลอฮ์
ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานไว้ว่า

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُنْتُمْ عَلَى
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿

(سورة البقرة، 2: 183)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย การถือศีลอดนั้นได้ถูกกำหนด
แก่พวกเจ้าแล้ว เช่นเดียวกับที่ได้ถูกกำหนดแก่บรรดาผู้ก่อนหน้า
พวกเจ้ามาแล้ว เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้ยำเกรง”

(สุเราะฮ์อัลบะกอเราะฮ์, 2:183)

การถือศีลอดมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือทำให้ได้เชื่อฟังคำสั่งของชะรีอะฮ์ได้เป็นเวลานาน การละหมาดใช้เวลาเพียงไม่กี่นาทีในแต่ละครั้ง ชะกาดก็จ่ายกันครั้งหนึ่งในแต่ละปี การทำฮัจญ์ถึงแม้ว่าจะใช้เวลานาน แต่มันก็อาจทำกันแค่ครั้งหนึ่งในชีวิต หรือบางคนอาจไม่ได้ทำเลย แต่ในตรงกันข้ามในการถือศีลอด จะได้รับการฝึกให้เชื่อฟังชะรีอะฮ์ของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เป็นเวลาตลอดทั้งเดือนในทุก ๆ ปี ตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน การถือศีลอดเป็นการทำปฏิบัติร่วมกัน กล่าวคือทุกคนจะต้องปฏิบัติกันอย่างพร้อมเพรียงกันในเวลาเดียวกันเมื่อได้ยืนตราศัญญาณ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้รู้จักการทำงานร่วมกันและช่วยเหลือในกิจการซึ่งกันและกัน คนหนึ่งขาดตกบกพร่องสิ่งใด อีกคนหนึ่งก็อาจช่วยเสริมได้ หรือหากคนหนึ่งขาดอะไรอีกคนหนึ่งก็สามารถให้การทดแทนได้ ในเดือนรอมฎอนมุสลิมทุกคนมุ่งหมายที่จะถือศีลอดร่วมกัน เพื่อให้ได้ผลเหมือนกัน ด้วยมาตรการเช่นกันที่ทำให้การอับาดะฮ์ส่วนตัวกลายเป็นอับาดะฮ์ร่วมกัน ผลประโยชน์ทางจิตใจและศีลธรรมที่เกิดขึ้นจากการถือศีลอดก็จะทวีมากขึ้นเท่านั้น เดือนรอมฎอนก็จะเป็นเวลาสำหรับการเจริญเติบโตและการผลิตดอกออกผลของความคิด (เมาลานา ซัยยิด อิบูล อะลา เมาดูดี, 2559: 217-234) ด้วยเหตุนี้ท่านเราะซูล ﷺ จึงได้กล่าวว่า

((كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ الْحَسَنَةُ عَشْرُ أَمْثَلِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا الصَّوْمَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزَى بِهِ يَدْعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي))

(رواه مسلم، رقم 2763)

ความว่า “การทำความดีของมนุษย์ทุกอย่างจะได้รับการตอบแทนสิบถึงเจ็ดร้อยเท่า แต่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวว่า การถือศีลอดเป็นข้อยกเว้น มันเป็นเรื่องสำหรับฉันโดยเฉพาะ และฉันจะตอบแทนมันอย่างมากมายเท่าที่ฉันประสงค์ เพราะเขาได้ระงับอารมณ์เพศของเขาและได้อดอาหารเพราะฉัน”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 2763)

ทุกความดีจะมีความงอกงามและเจริญเติบโตตามสัดส่วนของความตั้งใจ (เจตนา) ของผู้ทำและผลของความดีนั้น แต่การเจริญเติบโตนั้นมีขอบเขตจำกัด สำหรับการถือศีลอดแล้วไม่มีข้อจำกัดเช่นนั้นในเดือนรอมฎอน อันเป็นเดือนแห่งการเจริญงอกงามของความดีและความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ

การถือศีลอดในภาษาอาหรับว่า เสาอม (صَوْم) หรือ คิยาม (صِيَام) มีความหมายว่า อัลอิมซึก คือ การระงับ การละ การงด การระงับยับยั้ง เช่น การละจากการพูดจาในสิ่งที่ไม่ดี ดังเช่นอัลลอฮ์ได้ตรัสไว้เกี่ยวกับมัสยัม ﷺ

((إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا))

(سورة مريم، 26:19)

ความว่า “ฉันได้บนการสงบนิ่งไว้ต่อพระผู้ทรงกรุณาปรานี”

(สุเราะฮ์มัรยัม, 19:26)

ความหมายในที่นี้ คือ การงดจากการละศีลอด ตั้งแต่อรุณทอแสง จนถึงดวงอาทิตย์ตก พร้อมด้วยการตั้งใจเจตนา

1) แก่นแท้ของการถือศีลอด

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((وَالصَّيَّامُ جُنَّةٌ، وَإِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمٍ أَحَدِكُمْ، فَلَا يَرْفُثْ وَلَا يَصْخَبْ، فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ، أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ إِنِّي امْرُؤٌ صَائِمٌ))

(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ رَقْمَ 1904 وَمُسْلِمٌ رَقْمَ 1101)

ความว่า “และการถือศีลอดนั้นเป็นเกราะป้องกัน (ให้พ้นจากการฝ่าฝืนและการลงโทษ) และเมื่อวันของการถือศีลอดของผู้ใดในหมู่พวกท่าน เขาก็อย่าได้พูดจาหยาบค้าย ไม่โอ้อวด และหากมีผู้ใดมาด่าทอเขา หรือมาต่อสู้กับเขา เขาก็จงกล่าวไปว่า : แท้จริงฉันเป็นบุคคลที่ถือศีลอด”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 1904, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1101)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ))

(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ رَقْمَ 1903)

ความว่า “ใครที่ไม่ละทิ้งการพูดเท็จ และการกระทำสิ่งที่เป็นเท็จ แล้วอัลลอฮ์ ﷻ มิทรงต้องการในการที่เขาจะอดอาหารของเขา และเครื่องดื่มของเขาแต่ประการใด”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 1903)

จากหะดีษดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปแก่นแท้ของการถือศีลอดได้ 2 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) ละเว้นจากสิ่งที่ทำให้เสียศีลอด ได้แก่ การกิน การดื่ม เป็นต้น เพื่อให้การถือศีลอดนั้นใช้ได้และไม่เสียศีลอด

2) ละเว้นจากสิ่งไร้สาระ เว้นจากการประพฤตชั่วทั้งโดยลับและเปิดเผย เพื่อให้การถือศีลอดได้ผลบุญและความประเสริฐ ไม่เฉพาะการถือศีลอดใช้ได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

2) ความประเสริฐของการถือศีลอด

ความประเสริฐของการถือศีลอด หะดีษมากมายที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ ดังนี้ จากอบีหุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه แท้จริงท่านเราะซูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ يُضَاعَفُ، الْحَسَنَةُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِلَّا الصَّوْمَ، فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزَى بِهِ، يَدْعُ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ مِنْ أَجْلِي، لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ، وَلَخُلُوفٌ فِيهِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ))

(أخرجه البخاري رقم 1894)

ความว่า “ทุกๆ การงานของลูกหลานอาดัมจะเพิ่มพูนถึงสิบเท่าจนถึงเจ็ดร้อยเท่า อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า นอกจากการถือศีลอด แท้จริงมันเป็นสิทธิของข้าและข้าจะตอบแทนมันเอง(โดยไม่กำหนดตายตัวว่าเพิ่มขึ้นเท่าใด) เขาได้ละทิ้งตัณหาและอาหารเพื่อข้า สำหรับผู้ที่ถือศีลอดนั้นมีสองความสุข(เบิกบานใจ) ความสุขแรกตอนที่เขาละศีลอดและความสุขที่สองตอนที่ได้พบกับพระผู้เป็นเจ้าของเขา และแท้จริงกลิ่นปากของผู้ที่ถือศีลอด ณ อัลลอฮฺ ﷻ นั้นหอมยิ่งกว่ากลิ่นของชะมดเชียงเสียอีก”

(อัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ 1894)

จากอบีหุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه แท้จริงท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((قَالَ اللَّهُ ﷻ: كُلُّ عَمَلِ ابْنِ آدَمَ لَهُ إِلَّا الصِّيَامَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزَى بِهِ، وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ، وَإِذَا كَانَ يَوْمٌ صَوْمٍ أَحَدِكُمْ فَلَا يَرُفْثُ وَلَا يَصْحَبُ، فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ: إِنِّي أُمْرُؤٌ صَائِمٌ))

(أخرجه البخاري رقم 1904 ، ومسلم رقم 1151)

ความว่า “อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า : การงานทุกอย่างของมนุษย์ทั้งหมดนั้นเป็นสิทธิ์ของเขาเองยกเว้นการถือศีลอดเพราะมันเป็นสิทธิ์ของข้า และข้าเป็นผู้ตอบแทนในสิ่งนี้ และการถือศีลอดนั้นเป็นโล่กำบัง ดังนั้นเมื่อปรากฏว่าเป็นวันถือศีลอดของคนหนึ่งในหมู่พวกท่านก็จงอย่าได้พูดจาหยาบคาย และอย่าได้ตะโกนเสียงดัง(ทะเลาะวิวาทกัน) และเมื่อมีคนหนึ่งได้ตำท้อเขาหรือวิวาทกับเขาก็ให้เขาจงกล่าวว่า ฉันเป็นผู้ที่ถือศีลอด”

(อัลบุคอรี๊ หมายเลขหะดีษ 1904, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1151)

จากอบีหุร็อยเราะฮ์ رضي الله عنه แท้จริงท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

(مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)

ความว่า “ผู้ที่ถือศีลอดในเดือนรอมฎอนด้วยความศรัทธา และมุ่งหวังในการตอบแทนจากอัลลอฮ์ ﷻ ความผิดที่เขาเคยกระทำความก่อนหน้านั้นจะได้รับการอภัยโทษ”

(อัลบุคอรี๊ หมายเลขหะดีษ 1901, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 760)

จากอบู สะอีด رضي الله عنه ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า

((مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَاعَدَ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا))

ความว่า ผู้ใดที่ถือศีลอดหนึ่งวันในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงให้ใบหน้าของเขาห่างไกลจากไฟนรก 70 ปี”

(อัลบุคอรี๊ หมายเลขหะดีษ 2840, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1153)

จากอับดุลลอฮ์ บิน อัมรฺ เราะฎีลุลลอฮ์ อันฮุม่า แท้จริงท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า

(الصِّيَامُ وَالْقُرْآنُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَقُولُ الصِّيَامُ: أَيْ رَبِّ مَنَعْتُهُ الطَّعَامَ وَالشَّهَوَاتِ بِالنَّهَارِ فَشَفِّعْنِي فِيهِ، وَيَقُولُ الْقُرْآنُ: مَنَعْتُهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ، فَشَفِّعْنِي فِيهِ، قَالَ فَيُشَفِّعَانِ)

(أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ رَقْمَ 174)

ความว่า “ศีลอดและ (การอ่าน) อัลกุรอาน ในวันกิยามะฮ์จะขอไถ่โทษ (ชะฟาอะฮ์) ให้แก่บ่าว โดยศีลอดจะกล่าวว่า โอ้พระผู้อภิบาล

ของฉัน ฉันได้หักห้ามเขาจากอาหารและอารมณ์ใคร่ ดังนั้นจึงให้ฉันได้ขอไถ่โทษให้แก่เขา และอัลกุรอานจะกล่าวว่า ฉันได้หักห้ามเขาไม่ให้นอนในยามค่ำคืน ดังนั้นจึงให้ฉันได้ขอไถ่โทษให้แก่เขา ท่านนบีกล่าวว่า แล้วทั้งสองก็ได้ขอไถ่โทษให้แก่เจ้าของ”

(อะหมัด หมายเลขหะดีษ 174)

จากสะฮัล บิน สะอัด رضي الله عنه รายงานจากท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

((إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَابًا يُقَالُ لَهُ الرِّيَّانُ، يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، يُقَالُ: أَيْنَ الصَّائِمُونَ؟ فَيَقُومُونَ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، فَإِذَا دَخَلُوا أُغْلِقَ فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ أَحَدٌ))

(أُخْرِجَهُ الْبُخَارِيُّ رَقْمَ 1896 وَمُسْلِمٌ رَقْمَ 1152)

ความว่า “แท้จริง ในสวรรค์นั้นมีประตูหนึ่งมีชื่อเรียกว่า อรร-รียาน ในวันกิยามะฮ์ผู้ถือศีลอดจะเข้าสวรรค์จากประตูนี้ ไม่มีผู้ใดสักคนเข้าจากประตูนี้นอกจากพวกเขา จะมีเสียงถามขึ้นมาว่า ‘ไหนเล่าบรรดาผู้ถือศีลอด’ (เพื่อเรียกให้พวกเขาได้เข้าสวรรค์จากประตูนี้) แล้วพวกเขาก็จะยืนขึ้น ไม่มีผู้ใดสักคนเข้าประตูนี้นอกจากพวกเขา เมื่อพวกเขาได้เข้าไปหมดแล้ว ประตูนี้ก็จะถูกปิด จึงไม่มีผู้ใดได้เข้าประตูนี้อีกนอกจากพวกเขา”

(อัลบุคอรีย หมายเลขหะดีษ 1896, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1152)

3) คุณประโยชน์ของการถือศีลอด

การถือศีลอดให้ประโยชน์หลายอย่างทั้งทางด้านร่างกายและจิตวิญญาณ การถือศีลอดมีผลอย่างแท้จริงในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมและสังคมคุณธรรม ดังนี้

1) การถือศีลอดเป็นการฝึกให้เกิดความรู้สึกยับยั้งตนเองและเกรงกลัวพระเจ้า (ตักวา) มีความรับผิดชอบ (อามานะฮ์) และใกล้ชิดต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในที่ลับและที่เปิดเผย เนื่องจากไม่มีบุคคลใดที่มีความใกล้ชิดต่อผู้ที่ถือศีลอดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นที่สามารถรับรู้ถึงการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างของมนุษย์

2) การถือศีลอดทำให้ความต้องการทางอารมณ์ลดต่ำลง โดยปกติแล้ว แรงกระตุ้นให้ทำบาปนั้นมักจะเกิดขึ้นจากการมีความต้องการที่มากเกินไป แต่การถือศีลอดจะช่วยลดความรู้สึกทางด้านนี้ลง ด้วยเหตุนี้ ท่านนบี ﷺ จึงได้แนะนำชายหนุ่มที่ยังไม่สามารถแต่งงานและไม่สามารถควบคุมความต้องการทางเพศของตัวเองได้ให้ถือศีลอด เพราะการถือศีลอดจะช่วยลดอารมณ์ทางเพศลง

จากท่านอับดุลลอฮ์ อิบน์ มัสอูด رضي الله عنه เล่าจากท่านเราะซูล ﷺ ท่านได้กล่าวว่า

((يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ، مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ،
فَإِنَّهُ أَغْضُّ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ
بِالصَّوْمِ، فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ))

(أخرجه مسلم رقم 1400)

ความว่า “โอ้บรรดาชายหนุ่มทั้งหลาย ผู้ใดในหมู่พวกท่านที่มีความสามารถจะครองคู่ก็จงแต่งงานเสีย เพราะแท้จริงแล้วมัน (การแต่งงานนั้น) ทำให้ลดสายตา (จากการมองสิ่งต้องห้าม) ได้ดีกว่า และให้การปกป้องอวัยวะเพศ (จากการประพฤติดูผิด) ได้ดีกว่า และหากผู้ใดไม่มีความสามารถ ก็ให้เขาถือศีลอด เพราะมัน (การถือศีลอดนั้น) จะเป็นตัวทำหมัน (หมายถึงป้องกันจากอารมณ์ใคร่และประพฤติดูผิดในกามารมณ์)”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1400)

3) การถือศีลอดสามารถทำให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจกันในสังคม เนื่องจากความรู้สึกหวงในการถือศีลอดนั้น คือผู้ที่ถือศีลอดทุกคนมีความรู้สึกร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นคนรวย คนจน ผู้มีตำแหน่ง หรือผู้ไม่มีตำแหน่ง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ที่มิฐานะร่ารวยมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจต่อผู้ยากจนที่มีความทุกข์ยาก ไม่ใช่เฉพาะในช่วงเดือนรอมฎอนเท่านั้น ก่อให้เกิดความเสมอภาคขึ้นในหมู่ประชาชาติมุสลิม เพราะในเดือนรอมฎอน ไม่ว่าใครจะรวยหรือจนขนาดไหน มุสลิมทุกคนต่างก็ต้องอดอาหารตามคำบัญชาของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกันทั้งสิ้น

4) การถือศีลอดทำให้เกิดความรู้สึกในจิตใจมนุษย์ถึงความเมตตา ความเป็นพี่น้อง และรู้สึกถึงความสัมพันธ์ ความช่วยเหลือระหว่างมุสลิมด้วยกันสำหรับผู้ที่ยากจนและขัดสน ด้วยเหตุนี้ทำให้ความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งในสังคม

5) การถือศีลอดเป็นการฝึกฝน ควบคุมอารมณ์ ฝึกจิตใจให้มีสมาธิแน่วแน่ในสิ่งที่ตัวเองยืนหยัดศรัทธา รู้จักอดทนต่อความเสียดอกสบาย และในการที่จะเผชิญต่อความยากลำบาก ที่อาจจะเกิดขึ้นเป็นบางครั้งบางคราวในชีวิต เช่น การขาดแคลนอาหาร หรือวิกฤตการณ์ต่าง ๆ

6) การถือศีลอดสามารถทำให้จิตใจสะอาดและพ้นจากบาปต่างๆ เพราะในขณะที่ถือศีลอด ผู้ถือศีลอดไม่เพียงแต่จะต้องงดเว้นจากการกิน การดื่มเท่านั้น แต่จะต้องงดเว้นจากการนินทาว่าร้าย การพูดจาไร้สาระ การคิดและการทำสิ่งชั่วช้าเลวทรามต่าง ๆ ด้วย

7) การถือศีลอดสามารถลบล้างบาป เนื่องจากการถือศีลอดเป็นเหตุและวิธีการเพื่อทำให้ผู้ที่ถือศีลอดสะอาดจากบาป และสามารถยกกระดบตนเอง ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ))

(أخرجه البخاري رقم 1901 ومسلم رقم 760)

ความว่า “ผู้ที่ถือศีลอดในเดือนรอมฎอนด้วยความศรัทธา และ มุ่งหวังในการตอบแทนจากอัลลอฮ์ ﷻ ความผิดที่เขาเคยกระทำให้มาก่อนหน้านั้นจะได้รับการอภัยโทษ”

(อัลบะกุรียะห์ หมายเลขหะดีษ 1901, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 760)

4) การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน

บทบัญญัติการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนเป็นภาคบังคับ (ฟัรฎู) และสิ่งจำเป็น (วาญิบ) โดยปรากฏหลักฐานจากอัลกุรอาน อัลหะดีษและมติปวงนักปราชญ์ (อัลอิจมาอ)

หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى
الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

(البقرة، 2: 183)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย การถือศีลอดนั้นได้ถูกกำหนดแก่พวกเจ้าแล้ว เช่นเดียวกับที่ได้ถูกกำหนดแก่บรรดาผู้ก่อนหน้าพวกเจ้ามาแล้ว เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้ยำเกรง”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2:183)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْءَانُ هُدًى لِّلنَّاسِ
وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾

(سورة البقرة، 185:2)

ความว่า “เดือนรอมฎอนนั้น เป็นเดือนที่อัลกุรอานได้ถูกประทานลงมาในฐานะเป็นข้อแนะนำสำหรับมนุษย์ และเป็นหลักฐานอันชัดเจนเกี่ยวกับข้อแนะนำนั้น และเกี่ยวกับสิ่งที่จำแนกกระหว่างความจริงกับความเท็จ ดังนั้นผู้ใดในหมู่พวกเจ้าเข้าอยู่ในเดือนนั้นแล้ว ก็จงถือศีลอดในเดือนนั้น”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2:185)

หลักฐานจากอัลหะดีษ

มีรายงานจากอับนุ อุมัร ؓ ได้กล่าวว่า ฉันได้ยินท่านเราะซูล ﷺ ได้กล่าวว่า

(بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَالْحَجُّ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ)

ความว่า “อิสลามได้ถูกตั้งอยู่บนพื้นฐาน ห้าประการ คือ การกล่าวคำปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และแท้จริงมุหัมมัด คือ เราะซูลของอัลลอฮ์และการดำรงไว้ซึ่งการละหมาด การจ่ายซะกาต การประกอบพิธีฮัจย์ ณ บัยตุลลอฮ์ และการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน”

(บุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 8 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ 16)

หลักฐานจากมตินักปราชญ์ (อัลอิจมาฮ์)

และบรรดาอุละมาอ์มีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า การถือศีลอดเดือนรอมฎอนเป็นสิ่งจำเป็น และว่าเป็นรูกุนหนึ่งของอิสลาม ผู้ใดปฏิเสธ คือไม่ยอมรับว่าเป็นวาญิบ เขาผู้นั้นเป็นกาฟิร คือผู้ปฏิเสธศรัทธาและออกจากอิสลาม

5) บทลงโทษสำหรับผู้ไม่ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน

ผู้ที่ละทิ้งการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน แท้จริงเขาได้ละทิ้งหลักการหนึ่งจากหลักการปฏิบัติต่าง ๆ ของอิสลาม มีหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้ระบุเกี่ยวกับผู้ละทิ้งการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ดังนี้

จากอบีหุร็อยเราะฮ์ رضي الله عنه ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ أَفْطَرَ يَوْمًا مِنْ رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ رُخْصَةٍ رَخَّصَهَا اللَّهُ لَهُ لَمْ يَقْضِ عَنْهُ صِيَامُ الدَّهْرِ كُلِّهِ وَإِنْ صَامَهُ))

ความว่า “ผู้ใดละศีลอดวันหนึ่งในเดือนรอมฎอน โดยไม่มีข้อผ่อนผันที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ผ่อนผันให้แก่เขา การถือศีลอดตลอดทั้งปีก็ไม่สามารถจะชดใช้ให้แก่เขาได้ หากเขาถือศีลอด”

(อบูดาวูด หมายเลขหะดีษ 2396, อิบน์มาญะฮ์ หมายเลขหะดีษ 1672, และอัตติรมิซีย์ หมายเลขหะดีษ 722)

อัชชะหะบี กล่าวว่า บรรดามุฮัมมิกียอมรับที่ว่าผู้ใดทิ้งการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนโดยไม่ป่วย ที่จริงแล้วเขาเลวยิ่งกว่าคนทำซินา คนติดเหล้า และทำให้เกิดความสงสัยในการเป็นมุสลิมของเขา พวกเขาอาจจะคิดว่าเขาเป็นคนปฏิเสธ และออกนอกกลุ่มนอกรีต

ดังนั้นโทษผู้ที่ละทิ้งการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน สรุปได้ดังนี้

1) กรณีละทิ้งการถือศีลอด โดยปฏิเสธว่าการถือศีลอดไม่ได้เป็นหน้าที่ที่จำเป็น (วาญิบ) เป็นกาฟิรและหลุดพ้นออกจากอิสลาม เว้นแต่ผู้ที่เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามใหม่ (มูอัลลัฟ) หรือผู้ที่อยู่ห่างไกลจากเหล่าบรรดาผู้รู้ (อุลามะฮฺ)

2) กรณีละทิ้งการถือศีลอด โดยไม่ได้ปฏิเสธว่าการถือศีลอดไม่ได้เป็นหน้าที่ที่จำเป็น (วาญิบ) พร้อมกับไม่มีเหตุที่เป็นอุปสรรค เช่น การเดินทาง หรือประสบกับโรคร้าย ความเจ็บป่วยต่างๆ ถือว่าไม่เป็นกาฟิรแต่เป็นคนบาปใหญ่ ถ้าไม่ถือศีลอดเลยนั้นเขาไม่จำเป็นต้องถือศีลอดชดใช้ เพราะเวลาของอิบาตะฮฺได้หมดไปแล้ว จำเป็นแก่เขาต้องขออภัยโทษต่ออัลลอฮ์ ﷻ ทำการสำนึกผิดต่อความผิดของตัวเองที่ผ่านมา และประกอบการทำงานที่ดีให้มาก เพราะความผิดทุกอย่างอัลลอฮ์ ﷻ พร้อมที่จะอภัยโทษให้บ่าวของพระองค์เสมอ เมื่อบ่าวของพระองค์สำนึกผิดและเลิกจากการกระทำความผิดที่ฝ่าฝืนต่อพระองค์ ด้วยความจริงใจ

2.4.2.3 ซะกาต

ซะกาตในอิสลามไม่ใช่แค่เพียงการบริจาคทานเพื่อความดีงามของบุคคลในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการทำความดี แต่การจ่ายซะกาตเป็นเสาหลักที่สำคัญของศาสนาอิสลาม เป็นหนึ่งในศาสนกิจที่สำคัญ และจัดเป็นรูปแบบการปฏิบัติศาสนกิจที่สำคัญอันดับสองในสี่รูปแบบของการปฏิบัติศาสนกิจที่สำคัญ การจ่ายซะกาตเป็นข้อบังคับที่ได้รับการสนับสนุนจากคุณค่าทางจริยธรรมของอิสลามและโดยอำนาจของกฎหมายอิสลามในรัฐอิสลาม เป็นสิทธิของคนยากจนจากทรัพย์สินของคนรวยเป็นสิทธิที่อัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริง ตัดสินและทรงกำหนดไว้สำหรับผู้ที่พระองค์ได้ทรงให้ควบคุมความมั่งคั่ง ดังนั้นซะกาตจึงไม่ใช่สิ่งที่ทำให้ผู้รับต้องรู้สึกต่ำต้อยด้วยศักดิ์ศรี แต่มันไม่ได้ทำให้คนรวยได้รับตำแหน่งที่สูงกว่าทางจริยธรรมและทางสังคม

ซะกาตมีเจตนาที่จะบรรลุมรรคผลประสงคทางด้านจิตใจ ศีลธรรม และสังคม ไปพร้อมๆ กัน ด้วยเหตุนี้จึงต้องถูกใช้เพื่อการประสานหัวใจ (แก้มูอัลลัฟ) และใช้ในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งในเรื่องนี้ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับซะกาต ดังนี้

คำว่า ซะกาต ในภาษาอาหรับมาจากรากศัพท์ كَوَّرَ كَوْراً ครอบคลุมความหมายของคำต่าง ๆ คือ ความสะอาด (وَطَاءَ) ความสมบูรณ์ (عَمَّ) ความบะรอกะฮฺ (بَرَكَ) ความดีงาม (صَلَاحٌ) ความประเสริฐ (مَنْحٌ)

ดังนั้น ซะกาต ตามหลักภาษา คือ เพิ่มพูน สะอาด ความอุดมสมบูรณ์ บริสุทธิ์และมีความศรัทธาที่เรียกว่าซะกาต เพราะการจ่ายซะกาตทำให้ทรัพย์สินมีความบริสุทธิ์ด้วยความศรัทธา และผู้ที่จ่ายซะกาตมีความบริสุทธิ์ด้วยการได้รับการอภัยโทษ และการขัดเกลาจิตใจ (Husain bin 'Audah al-'Awayishah, 2002:3/9; Wahbah al-Zuhailiy, 1996: 2/729-730)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا ﴾

(سورة التوبة، 9: 103)

ความว่า “เจ้าจงเอาส่วนหนึ่งจากทรัพย์สินของพวกเขาจ่ายเป็นทานออกไป ซึ่งมันจะทำให้พวกเขาสะอาดบริสุทธิ์”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9: 103)

ความสมบูรณ์ในทรัพย์สิน คือ การเพิ่มพูนทรัพย์สินที่ได้จ่ายชะกาต ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((مَا تَصَدَّقَ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ))

ความว่า “การบริจาคจะไม่ทำให้ทรัพย์สินพร่องลง”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 2588)

ชะกาต คือ สิทธิที่วาญิบเหนือทรัพย์สินที่เจ้าจงแน่นนอน ให้แก่กลุ่มบุคคลที่แน่นนอน ในเวลาที่ขัดเจนแน่นนอน หรือสิ่งที่มนุษย์ต้องจ่ายออกไปให้แก่คนยากจน โดยถือว่าเป็นสิทธิของ อัลลอฮ์ ﷻ ที่เรียกว่าชะกาต เพราะว่าเมื่อจ่ายไปแล้วก็หวังว่าจะมีความเพิ่มพูน มีความศุริมงคล เป็นการชักฟอกจิตใจและทำให้เกิดความดีเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ และเป็นหลักฐานความถูกต้องในศรัทธาของผู้ที่ได้จ่ายชะกาตและการยอมรับของบุคคลนั้นๆ (al-Saiyid Sabiq, 1994: 1/318; Muhammad bon Muflih al-Maqdasiy, 2003: 3/437)

หลักฐานการบัญญัติชะกาต

1) หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾ (103)

(سورة التوبة، 9: 103)

ความว่า “(มุหัมมัด) เจ้าจงเอาส่วนหนึ่งจากทรัพย์สมบัติของพวกเขาเป็นทาน เพื่อให้พวกเขาบริสุทธิ์ และล้างมลทินของพวกเขา ด้วยส่วนที่เป็นทานนั้น และเจ้าจงขอพรให้แก่พวกเขาเถิด เพราะแท้จริงการขอพรของพวกเขาเจ้านั้น ทำให้เกิดความสุขใจแก่พวกเขา และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงรอบรู้”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9: 103)

อิบน์ กะษีร (Ibn Kathir, 2000: 6/187-188) กล่าวว่า อิบน์ ญะรียร์ บอกว่ามีรายงานให้ความหมายของอายะฮ์นี้ไว้ว่าเป็นชะกาตที่วาญิบ และจากสายรายงานของท่านอิบน์อับบาส ได้ให้ความหมายว่าเป็นชะกาตที่วาญิบในวันที่ซึ่งผลผลิตและทราบจำนวน และท่านสะอิด บิน มุสยัยบ มีความเห็นเช่นเดียวกับความเห็นนี้

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ﴾

(سورة البقرة، 43:2)

ความว่า “และพวกเจ้าจงดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และจงชำระซะกาต และจงรูกัวะร่วมกับผู้รูกัวะทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์: 2: 43)

อัลกุฎฎีบีย (al-Qurtubiy, 2006: 2/23) ได้อธิบายไว้ว่า คำสั่งใช้ในอายะฮ์นี้เป็นคำสั่งบังคับให้ปฏิบัติ (เป็นสังฆาณิบ)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ

بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ

وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ

اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

(سورة التوبة، 71:9)

ความว่า “และบรรดาหมินชาย และบรรดาหมินหญิงนั้น บางส่วนของพวกเขาคือเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วน ซึ่งพวกเขาจะใช้ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ชอบ และพวกเขาจะดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายซะกาต และภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะซูลของพระองค์ คนเหล่านี้แหละอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงเอ็นดูเมตตาแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9:71)

แท้จริงกลุ่มที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้ความศรัทธาให้ความเมตตา นั้น คือ กลุ่มที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยพระองค์จะทรงให้ความดูแลเอาใจใส่ให้ได้รับชัยชนะ และมีหัวใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความรัก กลุ่มนี้จะใช้ให้ผู้คนทำความดี และห้ามจากความชั่ว และจะสร้างสื่อสัมพันธ์ระหว่างเขา กับอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยการละหมาด และทำให้การละหมาดเข้มข้นด้วยการจ่ายซะกาต

หลักฐานจากอัลหะดีษ

ชะกาต คือ หนึ่งในหลักปฏิบัติของอิสลาม (รูกนอิสลาม) เป็นเสาหลักที่สำคัญของศาสนาอิสลาม มี 5 ประการ คือ การกล่าวปฏิญาณ การละหมาด การจ่ายชะกาต การถือศีลอด และการทำฮัจญ์

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((الإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا))

(أُخْرِجَهُ مُسْلِمٌ، رَقْم 8)

ความว่า “ อัลอิสลาม คือ ต้องปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และปฏิญาณว่า มุหัมมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์ และต้องดำรงการละหมาด บริจาคชะกาต ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน และทำพิธีฮัจญ์ ณ บัยตุลลอฮ์ นครมักกะห์ หากท่านมีความสามารถเดินทางไปได้”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 8)

จากหะดีษข้างต้น ชะกาต ถือได้ว่าเป็นโครงสร้างหลักลำดับที่สาม รองลงมาจาก การกล่าวปฏิญาณตน และการละหมาด รายงานจากท่านอับนุ อุมร์ ﷺ กล่าวว่า ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า

((إِنَّ الْإِسْلَامَ بُنِيَ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَصِيَامِ رَمَضَانَ وَحَجِّ الْبَيْتِ)).

(أُخْرِجَهُ الْبُخَارِيُّ، رَقْم 8 مُسْلِمٌ رَقْم 16)

ความว่า “แท้จริง อิสลามได้ถูกสร้างไว้บนหลักห้าประการคือ การกล่าวคำปฏิญาณว่าแท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ การดำรงละหมาด การจ่ายชะกาต การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน และการทำฮัจญ์ ณ บัยตุลลอฮ์”

(อัลบุคอรี หมายเลข 8 และมุสลิม หมายเลข 16)

จากหะดีษดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักการของอิสลามมีห้าประการ คือ การปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และมุหัมมัดเป็นเราะซูลของพระองค์ การละหมาด การจ่ายชะกาต การถือศีลอด และการทำฮัจญ์ หากปฏิเสธหลักการของอิสลามข้อใดข้อหนึ่ง จะทำให้พ้นสภาพจากการเป็นมุสลิมได้

ตรัสไว้ว่า

1) ประโยชน์และความประเสริฐของชะกาต

1. ความสมบูรณ์และความเพิ่มพูนของทรัพย์สินสำหรับผู้จ่ายชะกาต อัลลอฮ์ ﷻ ได้

﴿يَمْحَقُ اللَّهُ الْرِبَاَ وَيُزِيهِ الصَّدَقَتِ﴾

(سورة البقرة، 276:2)

ความว่า “อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงบั่นทอนความจำเริญออกจากดอกเบี้ยและจะทรงเพิ่มพูนกุศลทาน”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2:276)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلٍ ثَمَرَةً مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ، وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ فَإِنَّ اللَّهَ يَقْبَلُهَا يَمِينِهِ ثُمَّ يُرِيهَا لِصَاحِبِهَا كَمَا يُرِي أَحَدَكُمْ فَلَوَّهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ))

(أخرجه البخاري، رقم 1410، ومسلم، رقم 1014)

ความว่า “ผู้ใดทำทานด้วยอินทผลัมหนึ่งเม็ด ที่ได้มาในทางที่ดี และอัลลอฮ์ ﷻ จะไม่ตอบรับนอกจากสิ่งที่ดีเท่านั้น และแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงรับ (การงานของเขา) ด้วยพระหัตถ์ขวาของพระองค์ หลังจากนั้นพระองค์จะทรงเพิ่มพูนขยาย (ผลบุญ) เพื่อผู้นั้นดุจเหมือนที่คนหนึ่งคนหนึ่งในหมู่พวกท่านเลี้ยงลูกอูฐและลูกแพะจนกระทั่งเติบโตใหญ่ดังภูเขา”

(อัลบุคอรีย์ หมายเลขหะดีษ 1410, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1014)

2. ชะกาตสามารถเพิ่มพูนทรัพย์สินและเปิดประตูปัจจัยยังชีพสำหรับผู้จ่ายชะกาต

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ))

(أخرجه مسلم، رقم 2588)

ความว่า “ทรัพย์สินของท่านจะไม่พร่องลง ด้วยกับการศอดาเกาะฮ์”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 2588)

การจ่ายชะกาตทำให้ทรัพย์สินนั้นเพิ่มพูน สมบูรณ์และมีความศุริมงคล ถึงแม้ว่าจะมองด้วยสายตาว่าทรัพย์สินที่จ่ายชะกาตลดลง แท้จริงแล้วมันได้เพิ่มขึ้น

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّزَاقِينَ﴾

(سورة سبأ، 39:34)

ความว่า “และอันใดที่พวกเจ้าบริจาคจากสิ่งใดก็ดี พระองค์จะทรงทดแทนมัน และพระองค์นั้นทรงเป็นผู้ดีเลิศแห่งบรรดาผู้ประทานปัจจัยยังชีพ”

(สุเราะฮะสะบะอ, 34: 39)

3. ชะกาตเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ใจ

จากอัฏรเราะห์มาน บินเฆาะนัม เล่าว่า อัศลุมาลิก อัลอัซหะรี ได้บอกแก่เขาว่า ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า

((إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ،
وَالْتَّسْبِيحُ وَالتَّكْبِيرُ يَمَلَأُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ، وَالصَّلَاةُ نُورٌ،
وَالزَّكَاةُ بَرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حِجَّةٌ لَكَ أَوْ
عَلَيْكَ))

(أخرجه الترمذي، رقم 3517)

ความว่า “การอาบน้ำละหมาดอย่างถูกต้องเป็นครึ่งหนึ่งของความศรัทธา การสรรเสริญอัลลอฮ์ทำให้ตาข้างเต็ม การตัสบีฮ์ (การกล่าวซุบฮันอัลลอฮ์) และการตักบีร์ (การกล่าว อัลลอฮ์อักบัร) ทำให้ชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินเต็ม การละหมาดเป็นรัศมี ชะกาตเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ใจ ความอดทนเป็นคบเพลิงที่ส่องสว่าง และอัลกุรอานเป็นข้อพิสูจน์ที่เป็นคุณต่อท่านหรือไม่ก็เป็นโทษต่อท่าน”

(อัตติรมีซีย์, หมายเลขหะดีษ 3517)

2) การให้ชะกาตแก่มุอัลลัฟ

มุอัลลัฟ คือ ผู้ถูกดลใจให้เข้ารับอิสลาม หรือบุคคลที่เพิ่งเข้ารับอิสลามใหม่ ๆ ซึ่งการศรัทธาที่มีต่ออิสลามของเขายังไม่แน่นแฟ้นและมั่นคง ดังนั้นการจ่ายชะกาตให้แก่มุอัลลัฟ จึงเป็นการ

สร้างความแน่นแฟ้นให้หัวใจของเขามีศรัทธายิ่งขึ้น ช่วยเหลือและป้องกันมิให้เกิดอันตรายแก่เขา อีกทั้งยังเป็นการชักจูงให้บุคคลในครอบครัวของเขามีใจรักที่จะเป็นมุสลิม สิทธินี้เป็นสิ่งที่เพียงพอซึ่งมันจะถูกดำเนินไป หากเขามีความต้องการ เพราะบางคนที่เพิ่งเข้ารับอิสลามนั้น จะถูกตัดขาดจากครอบครัวและพวกพ้อง ซึ่งเขาอาจจะถูกห้ามจากแหล่งปัจจัยยังชีพ ดังนั้นส่วนหนึ่งจากสิทธิของเขาคือ ทรัพย์สินจากคลังที่จะป้องกันเขาจากอันตรายที่จะเกิดขึ้น เพื่อเขาจะได้ตั้งรกรากและเผชิญกับความ ต้องการ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ แสดงให้เห็นถึงน้ำใจไมตรีการต้อนรับสู่ครอบครัวอิสลามที่อบอุ่น (อะหมัดมุสต่อฟา อาลี โต๊ะลง, 2554: 145)

การกำหนดกฎเกณฑ์ของมุอัลลัฟในการรับชะกาต องค์การชะกาตจะมีความเห็น แนวทางปฏิบัติที่แตกต่างกันในการกำหนดกฎเกณฑ์ของมุอัลลัฟ ซึ่งบางองค์การชะกาตจะระบุในการผู้มีสิทธิรับชะกาต มีการกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ 2-4 ปี จากเวลาที่เขาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อสร้างกำลังใจโดยมีการกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติศาสนกิจ และมีความเคร่งครัดทางศาสนา (ธวัช นุ้ย ผอม และคณะ, 2559: 95-96)

จากหะดีษของท่านนบี ﷺ ได้กล่าวถึงการให้ชะกาตแก่มุอัลลัฟไว้ ดังนี้
จากชะฮะอุด บินอับบาส กอศ ร่อฎิกล่าว

((أَعْطَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَهْطًا وَأَنَا جَالِسٌ فِيهِمْ قَالَ فَتَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْهُمْ رَجُلًا لَمْ يُعْطِهِ، وَهُوَ أَعْجَبُهُمْ إِلَيَّ، فَقُمْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَارَرْتُهُ فَقُلْتُ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا . قَالَ « أَوْ مُسْلِمًا » قَالَ فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ فِيهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ . مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا . قَالَ « أَوْ مُسْلِمًا » . قَالَ فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ فِيهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا . قَالَ « أَوْ مُسْلِمًا - يَعْنِي فَقَالَ - إِنِّي لَأَعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرَهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ ، خَشْيَةً أَنْ يُكَبَّ فِي النَّارِ عَلَى وَجْهِهِ))

(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، رَقْم 1478)

ความว่า “ท่านเราะฮ์ซูล ﷺ ได้แจกจ่ายอะไรบางอย่างให้แก่คนกลุ่มหนึ่งในขณะที่ฉันนั่งอยู่กับพวกเขา แต่ท่านได้ทิ้งผู้ชายคนหนึ่งไปโดยไม่ให้อะไรแก่เขาและคนผู้นั้นเป็นคนฉันประทับใจ ดังนั้น ฉันจึงได้ไปหาท่านเราะฮ์ซูล ﷺ และแอบถามท่านว่า “ทำไมท่านจึงไม่ให้อะไรแก่คนนั้น ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ ﷻ ฉันเห็นว่าเขาเป็นผู้ศรัทธาคนหนึ่ง” ท่านนบีกกล่าวว่า “หรือแค่เพียงมุสลิมคนหนึ่ง” ฉัน

จึงนั่งเฝ้าอยู่สักครู่หนึ่ง แต่ก็อดถามคำถามเดิมอีกไม่ได้ เพราะสิ่งที่ฉันรู้เกี่ยวกับเขา ฉันถามว่า “ท่านเราะซูล ﷺ ทำไมท่านจึงไม่ให้ชายผู้นั้น ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ ﷻ ฉันเห็นว่าเขาเป็นผู้ศรัทธาคนหนึ่ง” ท่านนบีมูฮัมหมัดกล่าวว่า “หรือแค่เพียงมุสลิมคนหนึ่ง” ฉันจึงนั่งอยู่สักครู่หนึ่ง แต่ก็อดถามคำถามเดิมอีก “ท่านเราะซูล ﷺ ทำไมท่านจึงได้ทิ้งชายคนนั้น ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ ﷻ ฉันเห็นว่าเขาเป็นผู้ศรัทธาคนหนึ่ง” ท่านนบีมูฮัมหมัดกล่าวว่า “หรือแค่เพียงมุสลิมคนหนึ่ง” หลังจากนั้น ท่านเราะซูล ﷺ ได้กล่าวว่า “ฉันให้แกคนหนึ่ง ในขณะที่อีกคนหนึ่งเป็นคนที่ฉันรักมากกว่า เพราะกลัวว่าเขาอาจจะถูกโยนคว่ำหน้าเข้าไปในนรก (โดยการออกไปจากอิสลาม)

(อัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ, 1478)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّ أَنَسًا، مِنَ الْأَنْصَارِ قَالُوا يَوْمَ حُنَيْنٍ حِينَ أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَمْوَالٍ هَوَازَنَ مَا أَفَاءَ فَطَفِقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعْطِي رَجُلًا مِنْ قُرَيْشٍ الْمِائَةَ مِنَ الْإِبِلِ فَقَالُوا يَغْفِرُ اللَّهُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُعْطِي قُرَيْشًا وَيَتْرُكُنَا وَسَيُوفُنَا تَقْطُرُ مِنْ دِمَائِهِمْ . قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ فَحَدَّثَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ قَوْلِهِمْ فَأَرْسَلَ إِلَى الْأَنْصَارِ فَجَمَعَهُمْ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمٍ فَلَمَّا اجْتَمَعُوا جَاءَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ " مَا حَدِيثُ بَلْعَنِي عَنْكُمْ " . فَقَالَ لَهُ فَقَهَاءُ الْأَنْصَارِ أَمَا ذُوو رَأْيِنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَمْ يَقُولُوا شَيْئًا وَأَمَّا أَنَسٌ مِنَّا حَدِيثُهُ أَسْتَأْذِنُهُمْ قَالُوا يَغْفِرُ اللَّهُ لِرَسُولِهِ ﷺ يُعْطِي قُرَيْشًا وَيَتْرُكُنَا وَسَيُوفُنَا تَقْطُرُ مِنْ دِمَائِهِمْ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ " فَإِنِّي أُعْطِي رَجُلًا حَدِيثِي عَهْدٍ بِكُفْرٍ أَتَأْلِفُهُمْ أَفَلَا تَرْضَوْنَ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ بِالْأَمْوَالِ وَتَرْجِعُونَ إِلَى رِحَالِكُمْ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷻ فَوَاللَّهِ لَمَا تَنْقَلِبُونَ بِهِ خَيْرٌ مِمَّا يَنْقَلِبُونَ بِهِ " فَقَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ رَضِينَا . قَالَ " فَإِنَّكُمْ سَتَجِدُونَ

أَثَرَةٌ شَدِيدَةٌ فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنِّي عَلَى
الْحَوْضِ " . قَالُوا سَتَصْبِرُ)

(أخرجه مسلم، رقم 1058)

ความว่า จากอิบนุซียาบ เล่าว่า อนัส บินมาลิก ได้เล่าให้ฉันฟังว่า ในวันแห่งสงครามฮุญัยน์ เมื่ออัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานทรัพย์สินของชาวฮะวาซิมให้เป็นพื้แก่ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ จึงเริ่มแบ่งทรัพย์สินเหล่านั้นโดยให้อูฐหนึ่งร้อยตัวแก่ชาวกุเรชบางคน ชาวอันซอรจึงกล่าวว่า “ขออัลลอฮ์ ﷻ โปรดยกโทษให้เราะซูลของพระองค์ เขาให้ชาวกุเรชและไม่สนใจเรา ทั้ง ๆ ที่ดาบของเรายังคงมีเลือดของพวกเขาคอยอยู่” อนัส บินมาลิก ﷺ กล่าวว่า “เมื่อมีคนบอกให้ท่านเราะซูล ﷺ รู้ถึงเรื่องนี้ ท่านจึงได้เรียกชาวอันศอรมาয়ั้งระโหมหลังหนึ่งที่ทำมาจากหนังสัตว์ เมื่อคนเหล่านั้นมาถึง ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า “สำหรับคนฉลาดในหมู่เรา ไม่ได้พูดอะไรเลย ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ แต่พวกเด็กหนุ่มบางคนพูดว่า “ขออัลลอฮ์ ﷻ โปรดยกโทษให้เราะซูลของพระองค์ เขาให้พวกกุเรชและไม่สนใจเรา ทั้ง ๆ ที่ดาบของเรายังคงมีเลือดของพวกเขาคอยอยู่” ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า “ฉันให้คนที่เพ็งละทิ้งการปฏิเสธศรัทธา ทั้งนี้ เพื่อที่จะโน้มน้าวหัวใจของพวกเขามาสู่ความศรัทธา พวกเราไม่พอใจหรือที่คนเหล่านั้นจากไปพร้อมกับทรัพย์สิน ในขณะที่พวกเขานอกจากไปพร้อมกับเราะซูลของอัลลอฮ์ ﷻ ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ ﷻ สิ่งที่พวกท่านมีกลับไปด้วยนั้นดีกว่าที่พวกเขามีกลับไป” พวกเขาจึงกล่าวว่า “ครับ ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ เราพอใจแล้ว” ดังนั้น ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ จึงกล่าวว่า “พวกท่านกำลังมองว่าคนอื่นดีกว่าพวกท่าน ดังนั้น จงอดทนจนกระทั่งพวกท่านพบอัลลอฮ์ ﷻ และเราะซูลของพระองค์ เพราะฉันจะอยู่ที่บ่อน้ำแห่งนั้น (บ่อน้ำเกาะษัร)” พวกเขาจึงกล่าวว่า “เราจะอดทน”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 1059)

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا فَتَحَ حُنَيْنًا قَسَمَ الْعَنَائِمَ فَأَعْطَى الْمُؤَلَّفَةَ قُلُوبُهُمْ فَبَلَعَهُ أَنَّ الْأَنْصَارَ يُحِبُّونَ أَنْ يُصِيبُوا مَا أَصَابَ النَّاسُ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَخَطَبَهُمْ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ " يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ أَلَمْ أُجِدْكُمْ ضَلَالًا فَهَدَاكُمْ اللَّهُ بِي وَعَالَةً فَأَغْنَاكُمْ اللَّهُ بِي وَمُتَّفَرِّقِينَ فَجَمَعَكُمْ اللَّهُ بِي " . وَيَقُولُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْنٌ . فَقَالَ " أَلَا تُحِبُّونِي " فَقَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْنٌ . فَقَالَ " أَمَّا إِنَّكُمْ لَوْ شِئْتُمْ أَنْ تَقُولُوا كَذًا وَكَذَا وَكَانَ مِنَ الْأَمْرِ كَذًا وَكَذَا " . لَا شَيْءَ عَدَدَهَا . زَعَمَ عَمْرُو أَنْ لَا يَحْفَظُهَا فَقَالَ " أَلَا تَرْضَوْنَ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ بِالشَّاءِ وَالْإِبِلِ وَتَذْهَبُونَ بِرَسُولِ اللَّهِ إِلَى رِحَالِكُمُ الْأَنْصَارُ شِعَارًا وَالنَّاسُ دِئَارًا وَلَوْلَا الْهَجْرَةُ لَكُنْتُ أَمْرًا مِنَ الْأَنْصَارِ وَلَوْ سَلَكَ النَّاسُ وَادِيًا وَشِعْبًا لَسَلَكَتُ وَادِيِ الْأَنْصَارِ وَشِعْبَهُمْ إِنَّكُمْ سَتَلْقَوْنَ بَعْدِي أَثَرَةً فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوْنِي عَلَى الْحَوْضِ "))

(أجرجه مسلم، رقم 1061)

ความว่า “จากอับดุลลอฮฺ บินเซด เล่าว่า เมื่อท่านเราะซูลุลลอฮฺ ﷺ พิชัยฮุนัยน์ท่านได้แจกจ่ายทรัพย์สินที่ยึดได้และแจกจ่ายให้แก่บรรดาผู้ที่หัวใจโน้มมาสู่อิสลาม หลังจากนั้น ท่านได้ยืนว่า ชาวอันศอรอยากจะได้สิ่งที่คุณอื่นได้รับ ท่านเราะซูลุลลอฮฺ ﷺ จึงยืนขึ้นและสรรเสริญอัลลอฮฺ ﷻ หลังจากนั้น ท่านได้กล่าวกับพวกเขาว่า “ชาวอันศอรทั้งหลาย ฉันไม่ได้พบว่าพวกท่านเป็นผู้หลงผิด และหลังจากนั้น อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงทำให้พวกท่านมั่งคั่งขึ้นผ่านทางของฉันทะนั้นหรือ” พวกเขา กล่าวว่า “อัลลอฮฺ ﷻ และเราะซูลของพระองค์ เป็นผู้เอื้ออาทรที่สุด” ท่านเราะซูลุลลอฮฺ ﷺ จึงกล่าวว่า “พวกท่านไม่ได้ตอบคำถามฉัน” พวกเขา กล่าวว่า “อัลลอฮฺ ﷻ และเราะซูลของพระองค์เป็นผู้เอื้ออาทรที่สุด” ท่านเราะซูลุลลอฮฺ ﷺ จึงกล่าวว่า “ถ้าพวกท่านต้องการ พวกท่านจะพูดอะไรก็ได้” แล้วท่านก็เอ่ยถึงหลายสิ่ง แต่อัมร์ กล่าวว่า เขาจำไม่ได้ หลังจากนั้น

ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า “พวกท่านไม่พอใจหรือที่คนเหล่านั้นกลับไปพร้อมกับแกะและอูฐ แต่พวกท่านกลับไปพร้อมกับเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ” ชาวอันศอรเป็นเสื้อตัวในและคนเหล่านั้นเป็นเสื้อตัวนอก ถ้ามีใช้เพราะการอพยพ ฉันจะเป็นหนึ่งในชาวอันศอร ถ้าคนเหล่านั้นจะเดินไปตามหุบเขาหรือภูเขา ฉันจะเดินไปตามหุบเขาหรือช่องเขาของชาวอันศอร หลังฉันจากไปแล้ว พวกท่านจะได้เห็นคนอื่นสำคัญกว่าพวกท่าน แต่จงอดทนจนกระทั่งพวกท่านพบฉันที่ปอน้ำ”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 1061)

3) ทศนะของท่านอุมัรเกี่ยวกับการให้ชะกาตแก่มุอัลลัฟ

อุยัยนะฮฺ บินฮิศน์, อักเราะฮฺ บินฮาบิส และอับบาส บินมิดาส ได้มาหาท่านอูบัยกร และร้องขอส่วนแบ่งของพวกเขา เขาได้เขียนจดหมายฉบับหนึ่งไปให้พวกเขาและพวกเขาได้นำไปให้ท่านอุมัร แต่ท่านอุมัรได้ฉีกจดหมายฉบับนั้นและกล่าวว่า “นี่เป็นอะไรบางอย่างที่ท่านนบีเคยให้พวกท่านเพื่อประสานใจพวกท่านกับอิสลาม แต่ตอนนี้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงทำให้อิสลามเข้มแข็งแล้ว จึงไม่ต้องการพวกท่าน เว้นเสียแต่ว่าพวกท่านจะอยู่ในอิสลาม ต่อไปนี้มีแต่ดาบที่อยู่ระหว่างพวกท่านกับเรา

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفِرْ﴾

(سورة الكهف، 29:18)

ความว่า “และจงกล่าวเถิด (มุหัมมัด ﷺ) สัจธรรมนั้นมาจากพระผู้เป็นเจ้าของพวกเขา ดังนั้นผู้ใดประสงค์ก็จงศรัทธา และผู้ใดประสงค์ก็จงปฏิเสธ”

(สุเราะฮ์อัลกะฮฟ, 18: 29)

พวกเขาได้กลับไปหาท่านอูบัยกร ﷺ และกล่าวว่า “ท่านเป็นเคาะลีฟะฮฺหรือท่านอุมัร ﷺ กันแน่ ท่านเขียนจดหมายให้เรา แต่อุมัรกลับฉีกมัน” ท่านอูบัยกร ﷺ ตอบว่า “มันก็เป็นอย่างนี้แหละ”

ความจริงแล้ว ท่านอูบัยกร ﷺ เห็นด้วยกับท่านอุมัร ﷺ และไม่มีศอฮาบะฮฺคนใดคัดค้านในทำนองเดียวกัน ไม่เคยมีรายงานจากท่านอูษมาน ﷺ หรือท่านอาลี ﷺ ว่าทั้งสองคนนี้ให้สิ่งใดแก่ใครในหมู่คนจำพวกนี้

กรณีดังกล่าวข้างต้นเป็นการตัดสินใจของท่านอุมัร ﷺ เอง เขาเข้าใจว่าไม่มีประโยชน์อะไรที่จะต้องไปเอาใจคนเหล่านี้หลังจากที่อิสลามเริ่มมีความมั่นคง เข้มแข็งแล้วในหมู่พวกเขาและไม่เป็นการเสียหายแต่ประการใดถ้าคนพวกนี้ละทิ้งอิสลาม นอกจากนี้แล้วถ้าท่านอูษมาน ﷺ และท่าน

อาลี عليه السلام หยุดการใช้จ่ายประเภทนี้ ก็ไม่จำเป็นต้องหมายความว่า เป็นการลบล้างข้อกำหนด มันเป็นไปได้ที่ความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าจะต้องให้อะไรแก่ผู้ปฏิเสธศรัทธาต่อไป อย่างไรก็ตาม มันก็ได้เป็นการยกเลิกข้อกำหนดสำหรับการให้เช่นนั้น ถ้ามีความเป็นไปได้ที่จะนำมันกลับมาใช้เงินจากส่วนนี้ก็สามารถนำมาใช้ได้ นี่เป็นเพราะอำนาจในการใช้เงินส่วนนี้มีอยู่ในอัลกุรอาน และอัซซุนนะฮฺ (ฟิกฮฺ อัซซุนนะฮฺ 1/492, 493)

4) ทศนะนักวิชาการปัจจุบันเกี่ยวกับการให้ชะกาตแก่มุอัลลัฟ

วัตถุประสงค์การให้ชะกาตแก่มุอัลลัฟ คือการนำหัวใจทั้งหลายให้เข้ามาใกล้อิสลาม มากยิ่งขึ้น ทำให้พวกเขายึดมั่นต่อแนวทางอิสลาม ช่วยเหลือคนอ่อนแอ และป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับมุสลิมหรือศาสนาของพวกเขา วัตถุประสงค์เหล่านี้สามารถบรรลุได้โดยการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีใจมุสลิม ประเทศ บุคคล องค์กรและเผ่า เพื่อนำพวกเขาเข้ามาใกล้อิสลามให้มากขึ้น มันอาจขยายไปถึงการสนับสนุนการศึกษาวิจัย การใช้ประโยชน์จากสื่อสารมวลชนที่สอนศาสนา อิสลามและปกป้องอิสลามจากผู้โจมตี หลายคนเข้ามาสู่ศาสนาทุกปีโดยที่พวกเขาไม่ได้รับการส่งเสริมหรือช่วยเหลือจากรัฐบาลและชุมชนของพวกเขา หรือแม้แต่จากรัฐบาลของประเทศมุสลิมเสียด้วยซ้ำ ส่วนแบ่งของการประสานหัวใจนี้สามารถขยายไปถึงคนเหล่านั้น ซึ่งเป็นความคิดที่สอดคล้องกับความเห็นของซุฮรี และหะซัน บัศรี คณะผู้เผยแผ่ศาสนาคริสต์ได้ใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนนับล้านดอลลาร์ทุกปีเพื่อวัตถุประสงค์นี้ เป็นเรื่องจริงที่อิสลามแผ่ขยายไปโดยคุณค่าของอิสลามเอง เพราะคุณสมบัติอันดีงามหลายอย่างที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้คน แต่ก็เป็นความจริงพอ ๆ กันที่คนส่วนใหญ่ที่เข้ารับอิสลามในประเทศที่มีใจมุสลิม ไม่ได้รับแม้แต่ความช่วยเหลือพอเป็นพิธีหรือค่าทดแทนสำหรับความเสียสละของพวกเขาเมื่อพวกเขาเข้ารับอิสลาม มีองค์กรมุสลิมหลายองค์กรที่พยายามจะปิดช่องว่างนี้ แต่ก็หวังอะไรไม่ได้เพราะขาดการสนับสนุนทางการเงิน โดยเฉพาะในเขตอาฟริกา และประเทศยากจนอีกหลายประเทศ

รัฐมุสลิมต่าง ๆ สามารถที่จะจัดสรรเงินทุนส่วนหนึ่งของตนจากแหล่งที่มีได้มาจากชะกาตก็ได้เพื่อวัตถุประสงค์ของการประสานหัวใจของทั้งมุสลิมและผู้ที่มีใจมุสลิม ถ้ากองทุนชะกาตตามปกติไม่เพียงพอสำหรับผู้มีสิทธิ์รับชะกาตทั้งหมด นี่เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับความเห็นของอิมามอัชชาฟีอีย์ กล่าวว่า การจ่ายชะกาตเพื่อโน้มน้าวหัวใจของผู้ปฏิเสธให้มาสู่อิสลามสามารถทำได้จากแหล่งเงินที่ไม่ได้มาจากชะกาต” (ฟิกฮฺ อัซซุนนะฮฺ 2/620-622)

2.4.2.4 ฮัจญ์

การประกอบพิธีฮัจญ์เป็นหลักปฏิบัติหรืออิบาดะห์หลักต่ออัลลอฮ์ ซึ่งเป็นเป้าหมายในการขัดเกลาจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ผู้ที่เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ต้องใช้ความอดทน อดทนทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญาและมีความสามารถอดทนต่อความยากลำบาก และมีความสามารถที่จะไปได้ โดยไม่ต้องกัฏนี้ หรือยืมทรัพย์สินของผู้อื่น (มาโนช พรหมปัญญา และคณะ, 2560, หน้า 452) ฮัจญ์ เป็นอิบาดะห์ที่ถูกกำหนดเป็นฟัรฎูเหนือมุสลิมทุกคนที่มีความสามารถ เป็นหลักปฏิบัติข้อที่ห้า โดยมีหลักฐานได้ระบุไว้ในอัลกุรอาน และอัซซุนนะฮฺ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَفِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴾ (١٧)

(سورة آل عمران، 3 : 97)

ความว่า “ในบ้านนั้น มีหลายสัญญาณที่ชัดเจน (ส่วนหนึ่งนั้น) คือ มะกอมอิบรอฮีม และผู้ใดได้เข้าไปในบ้านนั้น เขาก็เป็นผู้ปลอดภัย และสิทธิของอัลลอฮ์ที่มีแก่มนุษย์นั้น คือ การมุ่งสู่บ้านหลังนั้น อันได้แก่ผู้ที่สามารถหาทางไปยังบ้านหลังนั้นได้ และผู้ใดปฏิเสธ แท้จริงอัลลอฮ์นั้นไม่ทรงพึงประชาชาติทั้งหลาย”

(สุเราะฮอะอะอิมรอน, 3: 97)

อิบนุ กะษีร (Ibn Kathir, 2000: 1/413) ได้กล่าวว่า นี่คือนายอะฮ์ที่บัญญัติให้ฮัจญ์เป็นวาญิบเหนือผู้ที่มีความสามารถทุกคน

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวคุณบะฮ์เกี่ยวกับฮัจญ์ไว้ว่า

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ فَحُجُّوا))

(أخرجه مسلم، رقم 1337)

ความว่า จากอบู ฮุร็อยเราะฮ์ رضي الله عنه ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวคุณบะฮ์แก่พวกเราว่า โอ้ผู้คนทั้งหลาย แท้จริงแล้วอัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญญัติให้ฮัจญ์เป็นฟัรฎูเหนือพวกเรา ดังนั้นพวกเจ้าจงทำฮัจญ์เถิด

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 1337)

ความประเสริฐของการทำฮัจญ์

1.การให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงองค์เดียว

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَاتَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ فِي شَيْءٍ وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ﴾

(سورة الحج، 22 : 26)

ความว่า “และจงรำลึกเมื่อเราได้ชี้แนะสถานอัลบัยตแก่อิบรอฮีมว่า เจ้าอย่าตั้งภาคีต่อข้าแต่อย่างใด และจงทำบ้านของข้าให้สะอาดสำหรับผู้มาเวียนรอบ ผู้ยืนละหมาด ผู้รุกัวะ และผู้สุญูด”

(สุเราะฮอัลฮัจญ์, 22: 26)

2.การรำลึกถึงอัลลอฮ ﷻ และผูกพันอยู่กับพระองค์
อัลลอฮ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَةٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا أَمْرَ الْفَقِيرِ﴾

(سورة الحج، 22 : 28)

ความว่า “เพื่อพวกเขาจะได้มาร่วมเป็นพยานในผลประโยชน์ของพวกเขา และกล่าวพระนามอัลลอฮในวันที่ยกกันอยู่แล้ว คือ การเชือด ตามที่พระองค์ทรงประทานปัจจัยยังชีพแก่พวกเขาจากสัตว์สี่เท้า ดังนั้นพวกเจ้าจงกินเนื้อของมันและจงให้อาหารแก่ผู้ยากจนขัดสน”

(สุเราะฮอัลฮัจญ์, 22: 28)

อัลลอฮ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ﴾

(سورة البقرة، 2 : 200)

ความว่า “ครั้นเมื่อพวกเจ้าประกอบพิธีฮัจญ์ของพวกเจ้าเสร็จแล้ว ก็จงกล่าวรำลึกถึงอัลลอฮ”

(สุเราะฮอัลบะเกาะเราะฮ, 2: 200)

จากอายะฮ์ดังกล่าวข้างต้น สามารถเข้าใจได้ว่าการประกอบพิธีฮัจญ์จำเป็นต้องมีการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ

3.ทำให้เกิดความสามัคคี ความเท่าเทียมกัน และความเป็นหนึ่งเดียวของอิสลาม
อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا﴾

(سورة آل عمران، 3 : 97)

ความว่า “และสิทธิของอัลลอฮ์ที่มีแก่มนุษย์นั้น คือ การมุ่งสู่บ้านหลังนั้น (การประกอบพิธีฮัจญ์ที่บัยตุลลอฮ์) อันได้แก่ผู้ที่สามารถหาทางไปยังบ้านหลังนั้นได้”

(สุเราะฮอะละอิมรอน, 3: 97)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَنَافِ

فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَكَمِ يُظْلَمِ نُذُقُهُ مِنْ عَذَابِ

الْأَلِيمِ ﴿٢٥﴾﴾

(سورة آل الحج، 22 : 25)

ความว่า “และมัสยิดอัลหะรอม ซึ่งเราได้ทำมันไว้ สำหรับมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งผู้ที่พำนักอยู่ในนั้นและที่มาจากภายนอกและถ้าผู้ใดปรารถนาที่จะกระทำฝ่าฝืนด้วยทุจริตใด ๆ ในนั้น เราก็จะให้เขาลิ้มรสการลงโทษอย่างเจ็บปวด”

(สุเราะฮอัลฮัจญ์, 22: 25)

ความประเสริฐของหัจญ์มับบูรฺ(หัจญ์ที่สมบูรณ์)

จากอะบูฮุร็อยเราะฮ์ ฎิ ได้กล่าวว่า ฉันได้ยินท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ حَجَّ، فَلَمْ يَرْفُثْ، وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ))

(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ رَقْم 1521 وَمُسْلِمٌ رَقْم 1350)

ความว่า “ผู้ที่ประกอบพิธีหัจญ์โดยไม่พุดจาหยาบคาย (ลามก) และไม่กระทำการชั่วช้าใด ๆ เขาผู้นั้นจะกลับมา (ในสภาพปลอดจากบาป) เหมือนวันที่มารดาของเขาได้ให้คลอดเขาออกมา”

(อัลบุคอรียฺ หมายเลขหะดีษ 1521 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ 1350)

จากอะบูฮุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه ได้กล่าวว่า

((سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: إِيمَانٌ بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: «جِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» قِيلَ ثُمَّ
مَاذَا؟ قَالَ: «حَجٌّ مَبْرُورٌ»))

(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ رَقْم 1519 وَمُسْلِمٌ رَقْم 83)

ความว่า “มีคนถามท่านนบี ﷺ ว่า การงานใดที่ประเสริฐสุด ท่านนบี
ได้ตอบว่า การศรัทธาต่ออัลลอฮ์และเราะสูลของพระองค์ และมีคน
ถามอีกว่า นอกจากนั้นมีสิ่งใดอีก ท่านนบีก็ตอบว่า การต่อสู้ในหนทาง
ของอัลลอฮ์ และมีคนถามเพิ่มเติมอีกว่า นอกจากนั้นมีสิ่งใดอีก ท่าน
นบีก็ตอบว่า หัจญ์มabrur (หัจญ์ที่ถูกตอบรับ)”

(อัลบุคอรียฺ หมายเลขหะดีษ 1519 และมุสลิม หมายเลขหะดีษ 83)

2.4.3 หลักคุณธรรมความดี (อัลอิหซาน)

หลักคุณธรรมความดีมีความสัมพันธ์กับความสมบูรณ์ของอิมาน เนื่องจากการมี
คุณธรรมความดีที่ดีย่อมสามารถยกระดับอิมานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ที่ประเสริฐที่สุด คือ ผู้ที่มีอิมานและ
คุณธรรมความดี

หลักคุณธรรมความดี (อัลอิหซาน) คือ การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เสมือนหนึ่งว่า
อยู่เบื้องหน้าพระองค์ และแน่วแน่เฝ้าเรามองไม่เห็นพระองค์แต่พระองค์ก็ทรงมองเห็นเรา เป็นความ
รับผิดชอบที่ตัวของเราจะต้องควบคุมตนเองให้คิดและปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของพระองค์ด้วยความ
ศรัทธาและมั่นใจในศาสนาอิสลาม คุณธรรมความดีอันดีงามเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทุก ๆ คน
ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ถือเป็นแบบอย่างและต้นแบบ ดังนั้นผู้เจริญรอยตามแบบอย่างอันดีงามนี้จะได้รับ
เกียรติจากอัลลอฮ์ ﷻ และการได้สู่เส้นทางที่เที่ยงตรง

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ
وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ۖ﴾

(سورة الأحزاب، 33 : 21)

ความว่า “โดยแน่นอน ในเราะซูลของอัลลอฮ์ ﷺ มีแบบฉบับอันดี
งามสำหรับพวกเจ้าแล้ว สำหรับผู้ที่หวัง (จะพบ) อัลลอฮ์ ﷻ และ
วันปรโลกและรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ อย่างมาก”

(สุเราะฮ์อัลอะหซาบ, 33: 21)

ความดีหรือสิ่งที่ดีงาม หมายถึงรวมถึง การทำให้อิบาดะฮ์มีความสมบูรณ์สวยงาม
กล่าวคือ ผู้ทำอิบาดะฮ์ที่เริ่มต้นด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ เช่น การสัจรวม (คุซอ) การปกป้องและระมัดระวัง
จากการตั้งภาคีโดยคิดว่าเรามองเห็นพระองค์ ดังนั้นการยอมรับตนเองในความสัมพันธ์ของมนุษย์
กับอัลลอฮ์ ﷻ ถือเป็นหลักประการสำคัญในการดำรงวิถีชีวิตที่ถูกต้อง อันเป็นรากฐานของคุณธรรม
ความดีต่าง ๆ

อัลอิหซาน ท่านนบี ﷺ ได้อธิบายไว้ในหะดีษ ที่ท่านญิบรีลมาสอนเกี่ยวกับ
อัลอีมาน อัลอิสลาม และอัลอิหซาน

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

((قَالَ : فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ . قَالَ : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ
تَرَاهُ ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ))

(أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، رَقْم 8)

ความว่า: เขากล่าวอีกว่า “ดังนั้นท่านจงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิหซาน
เถิด” ท่านนบี ﷺ ตอบว่า “คือการที่ท่านทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ
เสมือนกับว่าท่านเห็นพระองค์ แม้ว่าท่านไม่เห็นพระองค์ แต่
พระองค์ทรงเห็นท่านแน่นอน”

(มุสลิม หมายเลขหะดีษ 8)

จากหะดีษข้างต้น ทำให้สามารถเข้าใจความหมายของอิหซานว่า พฤติกรรมทุกอย่าง
ควรจะทำให้ดีขึ้นโดยระลึกเสมอว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเฝ้ามองดูเราอยู่ตลอดเวลา หากเป็นพฤติกรรมที่
ไม่ดี เราต้องยอมรับเสมอว่าอัลลอฮ์ ﷻ กำลังดูเราอยู่ โดยการทำให้ดีที่สุดทั้งในที่เร้นลับ
และเปิดเผย แสดงความรู้สึกถึงการมีความรับผิดชอบในการงานที่ได้กระทำไว้อย่างนอบน้อม โดยหวัง
การตอบแทนจากพระองค์ อิหซานจะยกระดับบุคคลให้เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับพระองค์มากที่สุด หลักคำ
สอนอิสลามล้วนแล้วแต่เพื่อสร้างคุณธรรมที่ดีงาม แต่คุณธรรมความดีจะไม่เกิดขึ้นหากปราศจากอิห
ซาน เพราะอิหซานเปรียบเสมือนป้อมปราการ ปกป้องดูแลบุคคลคนหนึ่งให้มีจิตใจนอบน้อม ถ่อมตน
ห่างไกลจากพฤติกรรมที่ชั่วร้าย และนำพาบุคคลนั้นสู่ความสงบสุขที่แท้จริงในชีวิต (มัสลิ้น มาหะมะ,
2552)

การมีคุณธรรมความดีที่สอดคล้องกับคำสอนของอัลลอฮ์ ﷻ และสุนนะฮ์ของท่าน
นบี ﷺ เพราะคุณธรรมที่ดีนั้นคือร่องรอยแห่งการศรัทธาที่ถูกต้อง มารยาทที่ดีงามและมีเกียรติมีผล
อย่างมากต่อการอำนวยความสะดวกไม่ว่าจะเป็นในทางวาจา เช่น การให้สลาม การขอคูอาอ และการ

นะซีหะฮฺ (ตักเตือน) หรือในทางพฤติกรรม เช่น การยิ้มและความอ่อนโยน หรือภาพลักษณ์ของการแต่งกายที่ปกปิดมิดชิดและดูสง่างามตามหลักคำสอนอิสลาม

ความหมายของคุณธรรมจากอัลกุรอาน อัลลอฮฺ ﷻ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคุณธรรมที่สมบูรณ์ไว้

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَءَاتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾

(سورة البقرة، 2 : 177)

ความว่า “หาใช่คุณธรรมไม่ การที่พวกเจ้าผินหน้าของพวกเจ้าไปทางทิศตะวันออก และทิศตะวันตก แต่ทว่าคุณธรรมนั้น คือ ผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และวันปรโลก และศรัทธาต่อมลาอิกะฮฺ ต่อบรรดาคัมภีร์ และนบีทั้งหลาย และบริจาคทรัพย์ ทั้ง ๆ ที่มีความรักในทรัพย์นั้น แก่บรรดาญาติที่สนิทและบรรดาเด็กกำพร้า และแก่บรรดาผู้ยากจน และผู้ที่อยู่ในการเดินทาง (เมื่อเขาขาดเงิน) และบรรดาผู้ที่มาขอและบริจาคในการไถ่ทาส และเขาได้ดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และชำระซะกาต และ (คุณธรรมนั้น) คือ บรรดาผู้ที่รักษาสัญญาของพวกเขาโดยครบถ้วน เมื่อพวกเขาได้สัญญาไว้ และบรรดาผู้ที่อดทนในความทุกข์ยาก และในความเดือดร้อน (ได้รับการเจ็บป่วย หรือสูญเสียสิ่งที่ตนรัก) และขณะต่อสู้ในสมรภูมิ คนเหล่านี้แหละคือผู้ที่พูดจริง และคนเหล่านี้แหละคือผู้ที่มีความยำเกรง”

(สุเราะฮ์อัลบะกอเราะฮฺ , 2:177)

การอายะฮ์ดังกล่าวได้อธิบายคุณลักษณะของผู้ที่มีคุณธรรมความดีไว้อย่างชัดเจน คือควรปฏิบัติตามบทบัญญัติที่ให้คุณประโยชน์ รักอัลลอฮฺ ﷻ และเพื่อนด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น

คุณธรรมความดีที่กล่าวไว้ในอัลกุรอานมีมากมายในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเพียงบางส่วนเท่านั้น ดังนี้

2.4.3.1 ความอดทน อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสถึงความอดทนในอัลกุรอานหลายแห่ง ผู้วิจัยยกเพียงบางอายะฮ์ เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾

(سورة البقرة، 2: 153)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอาศัยความอดทน และการละหมาดเถิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงอยู่ร่วมกับผู้อดทนทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์, 2:153)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้อธิบายถึงการอดทน และชี้แนะให้รู้การขอความช่วยเหลือด้วยการอดทน และการปฏิบัติละหมาด เพราะว่าปวงบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ นั้น บางทีได้รับความโปรดปราน ความกรุณา เขาก็ขอบคุณในความกรุณานั้น และประสบกับความทุกข์ยาก ความลำบาก เขาก็อดทน และอัลลอฮ์ ﷻ ได้อธิบายให้ทราบอีกว่า แท้จริงสิ่งที่ดีที่สุดที่จะขอความช่วยเหลือในการประสบกับความทุกข์ คือ ความอดทน และการละหมาด

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿إِنَّمَا يُؤْتِي الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾

(سورة الزمر، 39: 10)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้อดทนนั้น จะได้รับการตอบแทนรางวัลของพวกเขาอย่างสมบูรณ์โดยไม่ต้องคำนวณ”

(สุเราะฮ์อ์ซุซซุมัร, 39: 10)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَلَنَجْزِيَنَ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُم مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

(سورة النحل، 16 : 96)

ความว่า “และแน่นอนเราจะตอบแทนบรรดาผู้อดทนซึ่งรางวัลของพวกเขาที่ดียิ่งกว่าที่พวกเขาได้เคยกระทำไว้”

(สุเราะฮ์อันนะฮล, 16: 96)

การอยู่ร่วมกันในสังคมจะต้องอยู่บนฐานความอดทน อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدْوَةِ وَالْعِشْيِ
يُرِيدُونَ وَجْهَهُ﴾

(سورة الكهف، 28:28)

ความว่า “และจงอดทนต่อตัวของเจ้า ร่วมกับบรรดาผู้วิงวอนต่อ
พระผู้เป็นเจ้าของพวกเขา ทั้งยามเช้าและยามเย็น โดยปรารถนา
ความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ﷻ”

(สุเราะฮ์อัลกะฮฟิ, 28:28)

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

(سورة آل عمران، 3:200)

ความว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงมีความอดทน และจงต่าง
อดทนซึ่งกันและกันเถิด และจงประจำอยู่ชายแดน และพึงกลัว
เกรงอัลลอฮ์ ﷻ เถิด เพื่อว่าพวกเขาจะได้รับความสำเร็จ”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน, 3:200)

อัญญาบารีย์ (7/502) ได้กล่าวว่า พวกเขาถูกใช้ให้อดทนต่อศาสนาที่อัลลอฮ์ ﷻ
ทรงยินยอมให้แก่พวกเขา นั่นคือ อิสลาม อย่าได้ละทิ้งศาสนาไปทั้งในยามสุขและยามทุกข์ ทั้งในยาม
ลำบากและยามสบาย จนกว่าพวกเขาจะตายไปในสภาพที่เป็นมุสลิม ให้อดทนต่อศัตรูที่พยายามปกปิด
และปิดบังเรื่องเกี่ยวกับศาสนาของพวกเขา

2.4.3.2 การให้อภัย เป็นคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ การให้อภัยและการอภัยโทษ
นั้น ปรากฏในอัลกุรอานหลายอายะฮ์ด้วยกัน เพื่อที่จะสื่อให้มนุษยชาติทราบว่า อัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรง
เป็นผู้ให้อภัยต่อบาปของพระองค์และทรงรักการให้อภัย และอัลลอฮ์ ﷻ ยังได้ทรงกำชับให้นบีหมั
มัด ﷺ รู้จักให้อภัยคนอื่น ไม่ถือโทษ หรือผูกพยาบาท แม้ว่าบรรดาศัตรูจะสร้างความเจ็บปวดอย่าง
หนักหนาสาหัสก็ตาม ดังนั้นท่านนบีหมัหมัด ﷺ จึงเป็นแบบอย่างที่ดีเลิศในการให้อภัย

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ فَأَعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴾

(سورة المائدة، 5: 13)

ความว่า “จงอภัยให้แก่พวกเขาเถิด และเมตตาเสียเถิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงชอบผู้ทำดีทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮฺ, 5: 13)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยกย่องและชื่นชมผู้ที่ให้อภัย และได้ทรงนับเป็นคุณลักษณะของบรรดาผู้ยำเกรง อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكُظُمِينَ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴾

(سورة آل عمران، 3: 134)

ความว่า “บรรดาผู้ยำเกรง คือบรรดาผู้ที่บริจาคทั้งในยามสุขสบาย และในยามเดือนร้อน และบรรดาผู้ข่มโทษะ และบรรดาผู้ให้อภัยแก่เพื่อนมนุษย์ และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงรักผู้กระทำการดีทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน, 3:134)

และอัลลอฮ์ ﷻ ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿ فَمَنْ عَفَا وَأَمْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴾

(سورة الشورى، 42: 40)

ความว่า “แต่ผู้ใดอภัย และไถ่ถอนเสียแล้ว รางวัลตอบแทนของเขาอยู่ที่อัลลอฮ์ ﷻ แท้จริงพระองค์ไม่ชอบบรรดาผู้อธรรม”

สุเราะฮ์อ์ซุรรอ, 42:40)

การให้อภัยเป็นผลของการศรัทธาและคุณธรรมอันสูงส่ง และอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงทำให้อยู่ในความเมตตา และการอภัยโทษของพระองค์ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَإِنْ تَعَفُّواْ وَتَصْفَحُواْ وَتَغْفِرُواْ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾

(سورة التغابن، 64: 14)

ความว่า “แต่ถ้าพวกเจ้าอภัยและยกโทษ (แก่พวกเขา) แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงอภัย ผู้ทรงเมตตาเสมอ”
(สุเราะฮ์อัตตะฮอบุน, : 14)

2.4.3.3 ความเมตตา อิสลาม คือ ศาสนาแห่งความเมตตา อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกำหนดจากคุณลักษณะความเมตตาของพระองค์ ซึ่งเป็นความเมตตาแก่ผู้ที่ศรัทธาต่ออิสลามที่จะได้พบกับความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า (อาคีเราะฮ์) ตลอดจนความเมตตาต่อมนุษยชาติทั้งมวล ให้ความเมตตาแก่ทุกสรรพสิ่งรวมถึงสัตว์ การห้ามทรมานสัตว์และจงเชือดสัตว์ด้วยวิธีที่ไม่ทรมานอัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงยกย่องถึงผู้ที่มีความเมตตา ไว้ว่า

﴿ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴾

(سورة التوبة، 9: 128)

ความว่า “แท้จริงมีเราะซูลคนหนึ่งจากพวกท่านเองได้มาหาพวกท่านแล้ว เป็นที่ลำบากใจแก่เขาในสิ่งที่พวกท่านได้รับความทุกข์ยาก เป็นผู้ห่วงใยในพวกท่าน เป็นผู้เมตตา ผู้กรุณาสงสารต่อบรรดาผู้ศรัทธา”

(สุเราะฮ์อัตเตอาบะฮ์, 9:128)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِظَ الْقَلْبُ لَأَنْفَضُواْ مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴾

(سورة آل عمران، 3: 159)

ความว่า “เนื่องด้วยความเมตตาจากอัลลอฮ์ ﷻ นั่นเอง เจ้า (มุหัมมัด ﷺ) จึงได้สุภาพอ่อนโยนแก่พวกเขา และถ้าหากเจ้าเป็นผู้ประพฤติดุร้าย และมีใจแข็งกระด้างแล้วไซ้ร้ แน่อนพวกเขา ก็ย่อมแยกตัวออกไปจากรอบ ๆ เจ้ากันแล้ว ดังนั้นจงอภัยให้แก่พวกเขาเถิด และจงขออภัยให้แก่พวกเขาด้วย และจงปรึกษาหารือกับพวกเขาในกิจการทั้งหลาย ครั้นเมื่อเจ้าได้ตัดสินใจแล้วก็จงมอบหมายแด่อัลลอฮ์ ﷻ เถิด แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรักใคร่ผู้มอบหมายทั้งหลาย”

(สุเราะฮฺอาละอิมรอน, 3:159)

จากอายะฮ์ดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสกับเราะซูลของพระองค์ โดยทรงเตือนให้ท่านและบรรดาผู้ศรัทธาสำนึกที่พระองค์ประทานให้มีจิตใจที่อ่อนน้อมอ่อนโยนต่อบรรดาผู้ที่ปฏิบัติตามท่านและงดเว้นสิ่งที่ท่านสั่งห้าม และให้พูดจาด้วยวาจาที่สุภาพ ด้วยความเมตตาจากอัลลอฮ์ ﷻ

ความเมตตา เป็นสัญลักษณ์ของผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ
อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ﴾

(سورة الفتح، 48:29)

ความว่า “มุหัมมัดเป็นเราะซูลของอัลลอฮ์ และบรรดาผู้ที่อยู่ร่วมกับเขา เป็นผู้เข้มแข็งกล้าหาญต่อพวกปฏิเสธศรัทธา เป็นผู้เมตตาสงสารระหว่างพวกเขาเอง”

(สุเราะฮฺอัลฟัตฮ, 48:29)

และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า

﴿ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ﴾

﴿ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴾

(سورة البلد، 90:17-18)

ความว่า “แล้วเขาได้อยู่ในหมู่ผู้ศรัทธา และตักเตือนกันให้มีความอดทน และตักเตือนกันให้มีความเมตตา คนเหล่านี้ คือพวกฝ่ายขวา”

(สุเราะฮฺอัลบะลัด, 90:17-18)

2.4.3.4 การส่งเสริมความดี ยับยั้งความชั่ว อิสลามจึงกำหนดให้การเชิญชวนสู่ความดีและห้ามจากความชั่วเป็นภารกิจของมุสลิมทุกคน และเป็นเครื่องหมายแห่งความดีงามของประชาชาติอิสลาม สำนึกในการส่งเสริมความดีและคุณธรรมพร้อมกับการต่อต้านความชั่วนั้นเป็นคุณลักษณะของประชาชาติที่ประเสริฐ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ﴾

(سورة آل عمران، 3: 110)

ความว่า "พวกเจ้านั้นเป็นประชาชาติที่ดียิ่งซึ่งถูกให้อำนาจขึ้นสำหรับมนุษยชาติ โดยที่พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มิชอบ และศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ"

(สุเราะฮ์อาลิอิมรอน, 3: 110)

หน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่มีความสามารถจะต้องการสั่งใช้ในความดี และการห้ามปรามในความชั่ว และนี่คือคุณลักษณะของนบีและบรรดาผู้ศรัทธา

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﴾

(سورة التوبة، 9: 71)

ความว่า “และบรรดามุมีนชาย และบรรดามุมีนหญิงนั้น บางส่วนของพวกเขาดังเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วน ซึ่งพวกเขาจะใช้ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบและห้ามปรามในสิ่งที่ชั่ว และพวกเขาจะดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายซะกาต และภักดีต่ออัลลอฮ์ และเราะซูลของพระองค์”

(สุเราะฮ์อัตเตอาบะฮ์, 9:71)

จากอายะฮ์ดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า “และบรรดาผู้ศรัทธาชาย และบรรดาผู้ศรัทธาหญิงนั้น บางส่วนของพวกเขานั้นเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วน” คือ ต่างคนต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า “และพวกเขาจะดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายซะกาต” คือ

การเชื่อฟังและปฏิบัติตามอัลลอฮ์ ﷻ และทำดีต่อมนุษย์ ส่วนคำดำรัสที่ว่า “และภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะซูลของพระองค์” คือทำในสิ่งที่ทรงใช้และละเว้นในสิ่งที่ทรงห้ามไว้ และพวกเขาจะและในคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ว่า “ซึ่งพวกเขาจะใช้ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ดีและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ดี” ดังเช่นอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสที่ว่า

﴿وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ

وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

(سورة آل عمران، 3: 104)

ความว่า “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดี และใช้ให้กระทำการสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำการสิ่งที่มีชอบ และชนเหล่านั้นแหละพวกเขาคือผู้ได้รับความสำเร็จ”

(สุเราะฮอาลิอิมรอน, 3:104)

จุดมุ่งหมายของอายะฮ์นี้ คือ ให้มีคณะหนึ่งจากประชาชาติให้ลุกขึ้นมาดำเนินการในการเชิญชวนไปสู่ความดี และละเว้นในสิ่งที่ไม่ดี แม้ว่าจะเป็นเรื่องจำแก่ทุกคนในประชาชาติก็ตาม ดังปรากฏในอัลหะดีษ รายงานจากอบีฮุร็อยเราะฮ์ رضي الله عنه ว่า ท่านเราะซูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ

فِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ))

(أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، رَقْمُ 49)

ความว่า “ ผู้ใดในหมู่พวกเจ้าเห็นสิ่งที่ไม่ดี เขาจงเปลี่ยนแปลงมันด้วยมือของเขา แล้วถ้าเขาไม่สามารถก็ด้วยลิ้นของเขา และถ้าเขาไม่สามารถก็ด้วยหัวใจของเขา โดยดังกล่าวนั้น ถือว่าอิมานอ่อนที่สุด”

(มุสลิม, หมายเลขหะดีษ 49)

2.4.3.5 การทักทาย อิสลามได้แสดงอัตลักษณ์ในความเป็นตัวตนด้วยการกล่าวคำทักทายในรูปแบบของอิสลาม เมื่อพบปะพี่น้องมุสลิมหรือเมื่อลาจากกัน เพราะสิ่งนี้ทำให้หัวใจของบรรดามุสลิมรวมกันเป็นหนึ่งเดียว และเป็นการช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้มีความเข้มแข็งและแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น เมื่อมุสลิมได้กล่าวสลาม ก็จงตอบสลามเขาไปให้ดีกว่าที่เขากล่าวมา หรือตอบไปเช่นเดียวกัน การเพิ่มคำตอบสลามไปให้ดีกว่านั้น ถือเป็นเรื่องที่ส่งเสริม สนับสนุนให้กระทำส่วนการตอบไปเช่นเดียวกันนั้น เป็นเรื่องที่บังคับให้กระทำ

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿ وَإِذَا حُيِّتُمْ بِنَحِيَةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ﴾ (86)

(سورة النساء، 4: 86)

ความว่า “และเมื่อเจ้าได้รับการทักทาย จงตอบรับการทักทายนั้น ด้วยวิธีที่ดีกว่า หรือตอบรับการทักทายเช่นเดียวกันกลับไป แท้จริงแล้วอัลลอฮฺทรงคิดคำนวณในทุกสิ่ง”

(สุเราะฮฺอันนิซาอ, 4:86)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴾

(سورة النور، 24: 61)

ความว่า “เมื่อพวกเจ้าเข้าไปในบ้านก็จงกล่าวสลามให้แก่ตัวของพวกเจ้าเอง เป็นการคำนับอันจำเริญยิ่งจากอัลลอฮฺ ﷻ เช่นนั้นแหละ อัลลอฮฺ ﷻ ทรงชี้แจงโองการทั้งหลายให้เป็นที่ชัดเจนแก่พวกเจ้าเพื่อพวกเจ้าจะได้ใช้สติปัญญาพิจารณา)”

(สุเราะฮฺอันนุร, 24:61)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَأَدْخِلِ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴾

(سورة إبراهيم، 14: 23)

ความว่า “และบรรดาผู้ศรัทธาและกระทำความดีทั้งหลาย ถูกนำให้เข้าสวนสวรรค์มากมาย มีลำน้ำหลายสายไหลผ่านเบื้องล่าง โดยพำนักรออยู่ในนั้นตลอดกาลด้วยอนุมัติของพระเจ้าของพวกเขา การกล่าวคำนับทักทายของพวกเขาในนั้นคือศานติ

(สุเราะฮฺอิบรอฮีม, 14:23)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ﴾

(سورة الأحزاب، 33:44)

ความว่า “การกล่าวคำทักทายของพวกเขาในวันที่พวกเขาพบ
พระองค์คือ ศานติ (سلام) และพระองค์ทรงเตรียมรางวัลอันมี
เกียรติไว้ให้แก่พวกเขาแล้ว”

(สุเราะฮ์อัลอะหزاب, 33:44)

การให้สลามเป็นสัญลักษณ์และแนวทางของมุสลิมโดยการให้สลามนั้น จะให้ทั้งแก่
ผู้ใหญ่และเด็ก ให้สลามแก่คนที่เขารู้จักและไม่รู้จัก แก่เพื่อนของเขาและศัตรูของเขา และมุสลิมจึงถูก
ใช้ให้ทำการให้สลามแก่มุสลิมทุกคนที่เขาพบเจอ โดยไม่เจาะจงเฉพาะผู้ที่เขารู้จักเท่านั้น เพื่อที่สังคม
มุสลิมจะได้รู้จักและผูกพันกัน ชายคนหนึ่งได้ถามท่านนบี ﷺ ว่า

((سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ : أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ ؟ قَالَ :

«تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ

تَعْرِفَ»

(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ رَقْمَ 12 وَمُسْلِمٌ رَقْمَ 39)

ความว่า “อิสลามแบบไหนที่ดีที่สุด ท่านตอบว่า "คือการให้อาหาร
และการให้สลามแก่คนที่ท่านรู้จักและไม่รู้จัก”

(อัลบุคอรียฺ หมายเลขหะดีษ 12, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 39)

2.4.3.6 อาหารฮาลาล (Halal Food) คือ อาหารหรือผลิตภัณฑ์อาหารซึ่งอนุมัติ
ตามบัญญัติศาสนาอิสลามให้มุสลิมบริโภคหรือใช้ประโยชน์ได้ คำว่า ฮาลาล เป็นคำมาจากภาษา
อาหรับ หมายความว่า การผลิต การให้บริการ หรือการจำหน่ายใด ๆ ที่ไม่ขัดต่อบัญญัติของศาสนา
ดังนั้น สามารถกล่าวได้ว่า “อาหารฮาลาล” คือ อาหารที่ได้ผ่านกรรมวิธีในการทำ ผสม ประคบ
หรือแปรรูปตามศาสนบัญญัติ เป็นการรับประกันว่า ชาวมุสลิมโดยทั่วไปสามารถบริโภคอาหาร
หรืออุปโภคสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ได้โดยสนิทใจ เราสามารถสังเกตผลิตภัณฑ์ว่าเป็น “ฮาลาล”
หรือไม่นั้น ได้จากการประทับตรา “ฮาลาล” ที่ข้างบรรจุภัณฑ์นั้นเป็นสำคัญ อาหารฮาลาลมิได้
หมายความว่าเพียงการบริโภคอาหารเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงวิถีการดำเนินชีวิตในทุกด้าน จึงเป็น
สิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมในการบริโภค ส่วนผู้ที่มิใช่มุสลิม หากบริโภคอาหารฮาลาลก็จะได้ประโยชน์ต่อ
สุขภาพเช่นเดียวกันเพราะอาหารฮาลาลจะต้องมีกระบวนการผลิตที่ถูกต้องตามข้อบัญญัติแห่งศาสนา
อิสลาม ปราศจากสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) และมีคุณค่าทางอาหาร (ตอยยิบ) (มาตรฐานอาหารฮาลาล
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, สืบค้นจาก <https://www.acfs.go.th/halal>)

อิสลามได้อนุมัติอาหารให้มุสลิมบริโภคมีหลักสำคัญคือ ฮาลาล คือ เป็นอาหารที่อนุมัติให้บริโภคได้ตามบทบัญญัติของอิสลาม และฮาลาล คือ อาหารที่ดีและมีประโยชน์ สะอาดปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการ ดังนั้นการบริโภคอาหารฮาลาล เป็นอัตลักษณ์มุสลิม และเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้จิตใจมนุษย์มีความศรัทธาอัลลอฮ์ ﷻ และอัลลอฮ์ ﷻ ได้สั่งให้บริโภคอาหารที่ฮาลาลที่ดีๆ และได้สั่งให้ยาเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ

مُؤْمِنُونَ﴾

(سورة المائدة، 5: 88)

ความว่า “และพวกเจ้าจงบริโภคสิ่งอนุมัติที่ดี ๆ จากสิ่งที่อัลลอฮ์ ได้ทรงให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้า และพึงยำเกรงอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ซึ่งพวกเจ้าศรัทธาต่อพระองค์เถิด”

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์, 5:88)

และจงรับประทานแต่พอควรเท่าที่ต้องการและจำเป็น อย่าให้เกิดขอบเขตและมากเกินไป อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾

(سورة الأعراف، 7: 31)

ความว่า “และจงกินและจงดื่ม และจงอย่าฟุ่มเฟือย แท้จริงพระองค์ไม่ชอบบรรดาผู้ที่ฟุ่มเฟือย”

(สุเราะฮ์อัลอะอ์รอฟ, 7: 31)

และมารยาทในการรับประทานอาหาร ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((ما ملأ ابن آدم وعاء شراً من بطنه حسب ابن آدم
أكلات يقمن صلبه فإن كان لا محالة فثلث لطعامه وثلث
لشربه وثلث لنفسه))

(أخرجه الترمذي، رقم 2380)

ความว่า “ไม่มีภาชนะใดที่หากมนุษย์บรรจุไว้จนเต็มแล้วจะแย่มากไปกว่าท้องของเขาเอง เป็นการเพียงพอแล้วแก่มนุษย์ เพียง

อาหารไม่กี่คำที่จะทำให้ร่างกายของเขาดำรงอยู่ได้ แล้วถ้าปรากฏว่า เขาต้องทำเช่นนั้นโดยไม่มีทางอื่นก็ให้ท้องของเขา 1/3 สำหรับอาหาร และ 1/3 สำหรับเครื่องดื่ม และ 1/3 เพื่อการหายใจของเขา”

(อัครมิซีย์ หมายเลขหะดีษ 2380 เป็นหะดีษอะซัน)

2.4.3.7 การแต่งกาย การแต่งกายของมุสลิมตามบทบัญญัติอิสลาม เป็นอัตลักษณ์มุสลิม เพราะเครื่องแต่งกายเป็นสิ่งปกปิดอวัยวะพึงสงวน ปกป้องอันตรายได้ สำหรับมุอัลลัฟที่เป็นมุสลิมะฮ์เป็นการทำหายอย่างมาก แต่สำหรับผู้ที่มีความศรัทธาที่เข้มแข็งจะสามารถทวนกระแสสังคมอิสลามได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการแต่งกายถือเป็นความโปรดปรานที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานให้แก่บ่าวของพระองค์ การแต่งกายควรที่จะต้องสะอาด สวยงาม ปกปิดสิ่งที่พึงปกปิด อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿يَبْنِيْٓ اٰدَمَ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلٰٓيْكُمْ لِبَاسًا يُّوْرِى سَوْءَ تِكُمْ وَرِيْشًا وَّلِبَاسًا
اَلْتَقَوٰى ذٰلِكَ حَآيٌۢ ذٰلِكَ مِنْ اٰيٰتِ اللّٰهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ۝۷﴾

(سورة الأعراف، 7: 26)

ความว่า “ลูกหลานอาดัมเอ๋ย แท้จริงเราได้ให้ลงมาแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งเครื่องนุ่งห่มที่ปกปิดสิ่งอันน่าละอายของพวกเจ้าและเครื่องนุ่งห่มที่ให้ความสวยงาม และเครื่องนุ่งห่มแห่งความยำเกรง นั่นคือสิ่งที่ดียิ่ง นั่นแหละคือส่วนหนึ่งจากบรรดาโอองการของอัลลอฮ์ ﷻ เพื่อว่าเขาเหล่านั้นจะได้รำลึก”

(สุเราะฮ์อัลอะฮฺรอฟ, 7:26)

และอัลลอฮ์ ﷻ ยังได้ตรัสอีกว่า

﴿يَبْنِيْٓ اٰدَمَ خُذُوْا زِيْنَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوْا وَاشْرَبُوْا
وَلَا تُسْرِفُوْاۤ اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ ۝۳۱﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِيْنَةَ اللّٰهِ
اَلَّتِىْ اَخْرَجَ لِعِبَادِهِۦ وَاطْيَبَتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِىَ لِلَّذِيْنَ ءَامَنُوْا فِى
اَلْحَيٰوةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَّوْمَ الْقِيَمَةِ ۚ كَذٰلِكَ نَفْصَلُ الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ
يَعْلَمُوْنَ ۝۳۲﴾

(سورة الأعراف، 7 : 31-32)

ความว่า “ลูกหลานอาดัมเอ๋ย จงเอาเครื่องประดับกายของพวกเจ้า ณ ทุกมัสยิด และจงกินและจงดื่มน้ำ และจงอย่าฟุ่มเฟือย แท้จริงพระองค์ไม่ชอบบรรดาผู้ที่ฟุ่มเฟือย จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) ว่า ผู้ใดเล่าที่ให้เป็นที่ต้องห้าม ซึ่งเครื่องประดับร่างกายจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่พระองค์ได้ทรงให้ออกมาสำหรับบ่าวของพระองค์ และบรรดาสิ่งดี ๆ จากปัจจัยยังชีพ จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) ว่า สิ่งเหล่านั้นสำหรับบรรดาผู้ที่ศรัทธาในชีวิตความเป็นอยู่แห่งโลกนี้ (และสำหรับพวกเขา) โดยเฉพาะในวันกิยามะฮ์ในทำนองนั้นแหละ เราจะแจกแจงโองการทั้งหลายแก่ผู้รู้”

(สุเราะฮอะอรอฟ, :31-32)

จากอายะฮ์ดังกล่าวได้ถูกประทานลงมาเกี่ยวกับการภูวาฟของพวกมุชริกีนที่บียตุลลอฮ์โดยเปลือยกายทั้งผู้ชายและผู้หญิง โดยผู้ชายเปลือยกายในเวลากลางวัน และผู้หญิงเปลือยกายในเวลากลางคืน แล้วอัลลอฮ์ ﷻ ได้ใช้ให้พวกเขาแต่งกายให้สวยงาม คำว่า “อัชชีนะฮ์” แปลว่า เครื่องนุ่งห่ม หรือเสื้อผ้าที่สวมใส่ คือที่ปกปิดอวัยวะน่าละอาย และพวกเขาได้ถูกใช้ให้แต่งกายให้เรียบร้อยขณะมามัสยิด และสิ่งที่มาในความหมายเช่นเดียวกันจากสุนนะฮ์ คือส่งเสริมให้แต่งกายให้เรียบร้อยในขณะละหมาด โดยเฉพาะในละหมาดวันศุกร์ และวันอีด และให้ใช้เครื่องหอมได้ เพราะเป็นความสวยงาม มีกลิ่นหอม และให้แปรงฟันด้วย (อัญญาบารีย์, 12/391)

และการแต่งกายยังทำให้เกิดความสวยงาม เป็นเครื่องประดับ รายงานจากอับิ ดัรดาอฺ ﷺ ว่า ท่านเราะซูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((إِنَّكُمْ قَادِمُونَ عَلَى إِخْوَانِكُمْ فَأَصْلِحُوا رِحَالَكُمْ
وَأَصْلِحُوا لِبَاسَكُمْ حَتَّى تَكُونُوا كَأَنَّكُمْ شَامَةٌ فِي النَّاسِ فَإِنَّ
اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفُحْشَ وَلَا التَّفَحُّشَ))

(أَخْرَجَهُ ابوداود، رقم 4091)

ความว่า “ความจริงพวกท่านนั้นเดินทางเข้ามาหาพี่น้องของพวกท่าน พวกท่านจงปรับปรุงสภาพของพวกท่านให้ดี และจงปรับปรุงเสื้อผ้าของพวกท่านให้ดี จงกระทำให้พวกท่านนั้นเป็นเสมือนผู้ที่มีเกียรติในหมู่มนุษย์ เพราะแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นไม่ทรงรักความน่าเกลียด และการทำตัวอย่างน่าเกลียด”

(อบูดาวูด, หมายเลขหะดีษ 4091)

2.5 แนวคิดเกี่ยวข้องกับรูปแบบ

2.5.1 ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบใช้ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Model ซึ่งมีการใช้อย่างแพร่หลายในงานวิจัยปัจจุบัน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้มากมายหลายความหมายด้วยกัน ดังนี้

Bardo and Hartman (1982: 70) กล่าวว่า รูปแบบเป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะหรือบรรยายคุณสมบัตินั้น ๆ รูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่พัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ รูปแบบจึงมิใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกมุม เพราะการทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนยุ่งยากเกินไปในการที่จะทำความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้คุณค่าของรูปแบบนั้นด้อยลงไป ส่วนการที่จะระบุว่า รูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมีรายละเอียดมากน้อยเพียงไรจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างไร

Tosi and Canoll (1982: 163) กล่าวว่า รูปแบบเป็นนามธรรมของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่รูปแบบง่าย ๆ จนถึงรูปแบบที่มีความซับซ้อนมาก ๆ

Cummings and Worley (2013:789) ได้อธิบาย รูปแบบ ไว้ว่า เป็นการย่อส่วนปรากฏการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดให้ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจ เป็นการแสดงให้เห็นแบบแผนที่เป็นรูปธรรมของทฤษฎี หรือเป็นการประพจน์ปฏิบัติในเชิงอุดมคติเพื่อให้คนอื่น ๆ สามารถเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนโดยอ้างอิงหรือดัดแปลงจากพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นเป็นแบบอย่าง

วโร เฟิงส์วีสต์ (2553:2) ได้สรุปความหมายของรูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดที่แสดงออกมาทางด้านหลักการ วิธีการ ดำเนินงาน และเกณฑ์ต่างๆ ได้อย่างกระชับอย่างมีระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

พัฒนา พรหมณี, ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และปณิธาน กระสังข์ (2560: 130) ได้สรุปความหมายของรูปแบบ หมายถึง แบบจำลองหรือตัวแบบอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผ่าน การศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบาย ปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น จากหลักปรัชญา ทฤษฎีหลักการ แนวคิดและความเชื่อที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการแสดงโครงสร้างทางความคิดหรือองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญ เป็นขั้นเป็นตอนสำหรับถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบโดยใช้สื่อหรือเครื่องมือเข้าช่วยเพื่อทำให้เกิดความรู้เข้าใจได้ง่ายและกระชับถูกต้อง สามารถวัด ตรวจสอบ และเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจได้

ชมแข พงษ์เจริญ (2555: 18) ได้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันจึงสามารถสรุปได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1) รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่าง แต่มีขนาดเล็กลงหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ

2) รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

3) รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนา ซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ

4) รูปแบบ หมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรง และความน่าเชื่อถือ แล้วสามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงลักษณะของรูปแบบมี 2 ลักษณะ คือ เชิงกายภาพและเชิงคุณลักษณะ ซึ่งเป็นตัวแทนของความเป็นจริงอย่างง่าย หรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ให้ความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน มีความเป็นเหตุเป็นผลโดยใช้ข้อมูลฐานคติมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎีใหม่

พิสิฐ เทพไกรวัล (2554: 14) ได้สรุปความหมายของรูปแบบ (Model) หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์ของปัจจัยหรือตัวแปรหรือองค์ประกอบของสิ่งที่ศึกษา หรืออธิบายคุณลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจง่ายมองเห็นเป็นรูปธรรม ไม่มีองค์ประกอบตายตัวหรือให้รายละเอียดทุกแง่มุม โดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความแม่นยำ ตรงและเชื่อถือได้แล้วนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

จิรวรรณ นิเจนตร (2560:75) ได้สรุปความหมายของรูปแบบ หมายถึง แบบย่อส่วนของจริงหรือแบบจำลองที่ใช้เป็นตัวแทนของความเป็นจริง หรือหมายถึงสภาพที่พึงปรารถนา ซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติหรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง แต่ในทางสังคมศาสตร์และวงการศึกษา หมายถึงสิ่งที่แสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปัจจัยหรือตัวแปรของสิ่งที่ศึกษา เพื่ออธิบายลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นให้เข้าใจง่าย มองเห็นเป็นรูปธรรม ใช้ข้อมูลเหตุผล และฐานคติมาประกอบ สามารถพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ ส่งผลต่อการปรับปรุงหรือการยกระดับไปสู่การพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีความแม่นยำตรง และเชื่อถือได้ทางสถิติ สามารถทำซ้ำใหม่ได้

วัชรพงษ์ เรือนคำ (2563:63) ได้ให้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบ หมายถึง แบบอย่างหรือแนวทางที่ผ่านการพัฒนาขึ้น จากแนวคิด ทฤษฎี และปัจจัยต่างๆ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น มีขั้นตอนการปฏิบัติ และนำไปใช้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

ได้สรุปความหมายของรูปแบบได้ว่า รูปแบบ หมายถึง

1. แบบอย่างหรือตัวอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำหรือลอกเลียนแบบในอนาคต

2. สิ่งที่เป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ หรือชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริง หรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

3. แบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจง่ายขึ้น และแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันด้วย ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

พริชมา ะรวยริน (2560: 78) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง แบบจำลองโครงสร้างของสภาพความจริงที่สร้างขึ้น เพื่อใช้แทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ที่ได้ศึกษา โดยใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ เพื่อทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้อย่างถ่องแท้

อัลยานี วาโดร์ (2560: 11) ได้สรุปความหมายของรูปแบบ (Model) หมายถึง โครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ กระบวนการของการจัดการความรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่อาศัยความร่วมมือจากบุคคลหรือกลุ่มคนในองค์กร ด้วยการอาศัยเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนองค์ความรู้ที่มีอยู่ทั้งที่เป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง และความรู้ที่ฝังลึก ผ่านกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ร่วมกัน

จรุณี แสงหวัง (2562: 51) ได้สรุปความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบ คือ วิธีการที่จะอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่มีความเชื่อมโยงกันเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม และผังความคิดแสดงความเชื่อมโยงขององค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาโดยมีคู่มือในการดำเนินงานตามรูปแบบที่กำหนดไว้

เสริมศักดิ์ นิวิสัย (2549: 12) ได้สรุปความหมายของรูปแบบไว้ว่า หมายถึง หลักการหรือแนวคิดที่แสดงความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่างๆ ที่เป็นระบบย่อย หรือระบบหลักเข้าด้วยกันโดยแสดงให้เห็นเป็นภาพ หรือข้อความอย่างง่าย ๆ เกี่ยวกับลำดับขั้นตอนการปฏิบัติเชิงแผนผังเพื่อใช้อธิบายแนวทางในการปฏิบัติในเรื่องหนึ่ง ๆ

จากความหมายของรูปแบบดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของรูปแบบ คือ แนวทางที่ผ่านการพัฒนาขึ้นจากหลักการ แนวคิด และวิธีการดำเนินงานอย่างมีระบบสามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น และนำไปใช้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ สำหรับการพัฒนารูปแบบนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ โดยนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ของกระบวนการ องค์ประกอบของรูปแบบ โดยกำหนดข้อเสนอของรูปแบบเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปผลสำหรับอธิบายรูปแบบที่เกิดขึ้น

2.5.2 ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการได้แบ่งประเภทของรูปแบบแตกต่างกัน ตามความสำคัญและลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

สมิธ และคณะ (Smith and other, 1980: 460) ได้แบ่งรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลองหุ่นไล่กา และหุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น หรือรูปแบบเหมือนจริง (Analogue Model) มี

ลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนที่จะทำการทดลองจริง เครื่องบินจำลองที่บินได้ หรือเครื่องมือฝึกบิน เป็นต้น แบบจำลองชนิดนี้จะใกล้เคียงกับความจริง

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ประกอบด้วย

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) ซึ่งรูปแบบนี้พบมากที่สุด เป็นการใช้อธิบายตามปกติธรรมดาในการอธิบาย โดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน และคำอธิบายรายวิชา

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการ และโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

สไตเนอร์ (Steiner, 1988: 108) ได้แบ่งรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model-of) เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เกิดจากการปฏิบัติของจริงแล้วนำไปสู่การสร้างรูปแบบที่เป็นต้นแบบ

2. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-for) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองแต่เป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน

เมื่อรูปแบบมีได้หลายลักษณะ ในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดของรูปแบบ ทฤษฎีและหลักการพื้นฐานกับประเด็นปัญหา ตลอดจนปรากฏการณ์ที่ศึกษาในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก ดังนั้นจึงมีการพัฒนารูปแบบให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น (กษมา ชนะวงศ์, 2564: 61)

ศิริชัย กาญจนวาสี (2552) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบตามการกระทำได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. รูปแบบเชิงบรรยาย เป็นการนำเสนอโดยใช้คำบรรยายระบุถึงหลักการหรือตัวแปร และมีคำอธิบายถึงปรากฏการณ์ด้วยคำบรรยายความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการ หรือตัวแปรเหล่านั้น

2. รูปแบบเชิงรูปภาพ เป็นการนำเสนอโดยใช้รูปภาพ หรือสัญลักษณ์จำลองแสดงถึงแนวคิด หลักการ หรือตัวแปร และลากเส้นโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการหรือตัวแปรเหล่านั้น

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ เป็นการนำเสนอโดยใช้สัญลักษณ์แทนความคิด หลักการ หรือตัวแปร และใช้ฟังก์ชันคณิตศาสตร์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการหรือตัวแปรเหล่านั้น

2.5.3 การพัฒนารูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นมานั้น มีลักษณะที่แตกต่างกันไป ในรายละเอียด โดยนักวิชาการได้ทำการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้ดังต่อไปนี้

Keeves (1997) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนารูปแบบไว้ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการสร้างรูปแบบ การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2. การสร้างรูปแบบขั้นต้น โดยการจัดทำร่างรูปแบบจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยและข้อสรุปที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบ โดยการพัฒนาความสอดคล้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบรวมถึงความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ

4. การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนารูปแบบที่สมบูรณ์

นิพนธ์ นิภาจิ (2558:126) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม โดยได้กำหนดองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ความร่วมมือจากผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น องค์กรท้องถิ่นส่งเสริมรูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม และนโยบายและหลักสูตรพหุวัฒนธรรม

2. กระบวนการ (Process) ประกอบด้วย การวางแผนการบริหาร การจัดการองค์กร การใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การควบคุมการปฏิบัติของบุคลากร รูปแบบวิธีการ และการมีส่วนร่วมของสังคม

3. ผลผลิต (Output) ประกอบด้วย ทักษะชีวิต และชุมชนสงบสุข
เสริมศักดิ์ นิวิสัย (2549: 264) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยใช้การประเมินผลเชิงคุณภาพสำหรับสถานศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ 3 องค์ประกอบ คือ

1) การวางแผนกลยุทธ์

2) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

3) และการควบคุมและประเมินกลยุทธ์

ทั้งนี้การประเมินผลเชิงกลยุทธ์เชิงคุณภาพเป็นส่วนที่ใช้ในการแปลงกลยุทธ์ไปสู่แผนปฏิบัติการโดยแบ่งเป็น 4 มุมมองได้แก่ 1. มุมมองด้านการเงินและทรัพยากร 2. มุมมองด้านการเรียนรู้และเติบโต 3. มุมมองด้านกระบวนการภายใน และ 4. มุมมองด้านลูกค้า ตลอดจนใช้ในการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ โดยมีปัจจัยสนับสนุนการใช้งานการประเมินผล ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากร การบริหารเชิงคุณภาพ การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร และระบบสารสนเทศ

อัลยานี วาโดร์ (2560) ได้กล่าวถึงการพัฒนาารูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ความรู้และแหล่งความรู้ต่าง ๆ

2. กระบวนการ

3. เทคโนโลยี

4. การสื่อสาร

5. การประเมินผล

2.5.4 ขั้นตอนการพัฒนาแบบ

พลสุข หิงคานัน (2540: 18-19) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาแบบไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพและปัญหา

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแบบ

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติจริง โดยการสัมมนาเพื่อประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาแบบ

นวลฉวี เพิ่มทองชูชัย (2550: 110) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาแบบออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสิ่งแวดล้อม โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ นโยบาย ทรัพยากรซึ่งประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ และวัสดุ เทคโนโลยี รวมถึงคุณลักษณะทางประชากร

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการพัฒนา เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบัน สืบหาข้อมูล และดำเนินการสนทนากลุ่ม และนำปัญหาเข้าสู่การแก้ไขตามกระบวนการ คือ

1.การวางแผน ประกอบด้วย การสร้างทีม การจัดทำคู่มือการอบรม

2.การปฏิบัติการ ประกอบด้วย การอบรม และการนิเทศติดตาม

3.การสังเกตการณ์ เป็นการสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย ด้านกระบวนการปฏิบัติ ด้านผลการปฏิบัติ และด้านสภาพแวดล้อมและข้อจำกัดของการปฏิบัติ

4.การสะท้อนการปฏิบัติ เป็นการนำข้อมูลจากขั้นสังเกตการณ์ มานำเสนอต่อทีมงาน สำหรับนำไปพัฒนาปรับปรุงคู่มือ เพื่อนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 3 ผลลัพธ์ของการพัฒนา คือ ได้รูปแบบจากผลของการพัฒนา

สิงหา จันทริยวงศ์ (2551: 53) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาแบบที่เหมาะสมแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจข้อมูล เป็นการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบองค์ประกอบภายใน และองค์ประกอบภายนอกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้แก่ เตรียมข้อมูลพื้นฐาน เป็นการเตรียมข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้จากเอกสาร งานวิจัย ข้อมูลสถิติและนโยบายรัฐ ในระดับโลก ภูมิภาค ประเทศ ชุมชน เกี่ยวกับบริบททั่วไป เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแบบจำลอง เป็นการนำองค์ประกอบที่สังเคราะห์ ซึ่งได้ข้อค้นพบจากการสำรวจข้อมูล นำมาสร้างแบบจำลอง

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลรูปแบบ เป็นการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบจำลอง เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง ครบถ้วน ถูกต้อง และยืนยันว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นมานำมาสร้างแบบที่สร้างขึ้นไปใช้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป

ดวงฤดี พ่วงแสง (2558: 81) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบ โดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ ทฤษฎีและเทคนิคการจัดรูปแบบกิจกรรม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบ เพื่อที่จะเลือกและนำเทคนิคเฉพาะของทฤษฎีที่มีความสอดคล้องและสามารถนำมาพัฒนารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 เลือกทฤษฎีและเทคนิคที่มีเหมาะสมกับรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดออกแบบที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการสร้างรูปแบบ คือ ขั้นเริ่มต้นการมีส่วนร่วม ขั้นดำเนินการการใช้กิจกรรมกลุ่ม ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ดังนั้นจากการศึกษาวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบ เมื่อพิจารณาหลักการและแนวคิดการพัฒนารูปแบบของนักวิชาการมีขั้นตอนสำคัญ 2 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดการพัฒนารูปแบบของ Keeves (1997) โดยแนวคิดดังกล่าวมีความครอบคลุมขั้นตอนในการสร้างรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ โดยกำหนดขั้นตอน คือ 1.การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบการสร้างรูปแบบ การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 2.การสร้างรูปแบบขั้นต้น โดยการจัดทำร่างรูปแบบจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยและข้อสรุปที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3.การประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบ โดยการพัฒนาความสอดคล้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบรวมถึงความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ และ 4.การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนารูปแบบที่สมบูรณ์

Prince of Songkhla University
Pattani Campus